

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**KENTSEL ODAK ÖLÇEĞİNDE
PEYZAJ KARAKTERİNİN OKUNMASI:
ÇANAKKALE KENTİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENA DEMİR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi ELİF SAĞLIK

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Sena DEMİR tarafından Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK yönetiminde hazırlanan ve **24/06/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Kentsel Odak Ölçeğinde Peyzaj Karakterinin Okunması: Çanakkale Kenti Örneği**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK
(Danışman)

Prof. Dr. Kürşad DEMİREL

Doç. Dr. Zeynep PİRSELİMOĞLU
BATMAN

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 24/06/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

.../06/2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Sena DEMİR

24/06/2022

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecim boyunca, öneri ve yönlendirmeleriyle bana ilham vererek ışık tutan saygı değer danışman hocam Dr.Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK'a, desteklerini benden esirgemeyen aileme ve bu zorlu dönemi birlikte atlattığım güzel arkadaşım Vildan YEŞİL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.”

Sena DEMİR
Çanakkale, Haziran 2022

ÖZET
KENTSEL ODAK ÖLÇEĞİNDE PEYZAJ KARAKTERİNİN OKUNMASI:
ÇANAKKALE KENTİ ÖRNEĞİ

Sena DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK

24/06/2022, 105

Kültürel ve doğal yapıları gereği kentsel mekanların ayrıcalıklı arazileri olarak bilinen kıyısal alanlar kullanıcılar tarafından diğer kentsel mekanlardan daha fazla tercih edilmektedir. İki denize kıyısı bulunan Çanakkale, kıyısal alan bakımından oldukça avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Çalışma kapsamında, peyzaj karakterinin belirlenmesinin önemi üzerinde durularak peyzaj mimarlığı meslek disiplini için yeni bir yaklaşımla kent okuması gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Bulduğumuz çevrede önem arz eden kent merkezindeki kıyısal alanların oluşturdukları peyzaj karakterinin, yerinde yapılan gözlem ve çalışmalarla Lynch yaklaşımı esas alınarak incelemesi gerçekleştirilen bu çalışmada kompleks yapıya sahip kıyısal alanların gelecek kuşaklara bozulmadan bırakılabilmesi için doğal yapısına en uygun kullanımların belirlenip kentsel planlama ve tasarım projelerinin bu doğrultuda yürütülmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Alanların karakter okumasını gerçekleştirmek adına görsel/algsal değerlendirme yapılması için gözlem metodundan yararlanılmıştır. Diğer yöntemlerden farklı olarak araştırmacının algı ve deneyimini kullanarak mekânı tanıma olanağı verilmiştir. Sonuç olarak Çanakkale Kenti Lynch yaklaşımına göre değerlendirilmiş ve iki farklı kıyısal alan bileşenlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Birinci çalışma alanı Eski Kordon'un rekreasyon ve yeşil alan açısından ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'a göre daha zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Kent geneline göre en baskın işaret öğesinin Truva Atı olduğu belirlenmiş, çalışma alanlarını baskın kılan imgesel işaretlere açıklamalar getirilmiştir. Her bileşen için ayrı olarak değerlendirilmesi yapılan alanlarda saptanan eksikliklere yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent Okuması, Kıyısal Alan, Lynch, Peyzaj, Peyzaj Karakteri.

ABSTRACT

READING LANDSCAPE CHARACTER IN URBAN FOCUS SCALE:

EXAMPLE OF CITY CANAKKALE

Sena DEMİR

Canakkale Onsekiz Mart University

Graduate School of Education

Landscape Architecture Master's Thesis

Advisor: Assist. Prof. Dr. Elif SAĞLIK

24/06/2022, 105

Coastal areas, which are known as the privileged lands of urban spaces due to their cultural and natural structures, are preferred by users more than other urban spaces. Çanakkale, which has shores to two seas, is in a very advantageous position in terms of coastal area. Within the scope of the study, it is aimed to carry out an urban reading with a new approach for the professional discipline of landscape architecture by emphasizing the importance of determining the landscape character. In this study, the landscape character of the coastal areas in the city center, which is important in our environment, is examined based on the Lynch approach with on-site observations and studies, in order to leave the complex coastal areas intact for future generations, it is necessary to determine the most suitable uses for their natural structure and to carry out urban planning and design projects in this direction. necessity is emphasized. In order to perform the character reading of the areas, the observation method was used for visual/perceptual evaluation. Unlike other methods, it is possible to recognize the space by using the perception and experience of the researcher. As a result, Çanakkale City was evaluated according to Lynch approach and two different coastal area components were compared. It has been determined that the first study area, Eski Kordon, is weaker than the second study area, Yeni Kordon, in terms of recreation and green space. It has been determined that the most dominant sign element according to the city in general is the Trojan Horse, and explanations have been made for the imaginary signs that dominate the study areas. Suggestions were made for the deficiencies identified in the areas evaluated separately for each component.

Keywords: Urban Reading, Coastal Area, Lynch, Landscape, Landscape Character

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Önemi ve Kapsamı	2
1.3. Kent ve Peyzaj	4
1.3.1. Kent	4
1.3.2. Kentsel Tasarım	6
1.3.3. Kentsel Tasarım Çalışmaları	10
1.4. Peyzaj	15
1.4.1. Peyzaj Mimarlığı	17
1.4.2. Peyzaj Manifestosu	19
1.5. Kentlerin Ayrıcalıklı Mekanları: Kıyılar	19
1.5.1. Kıyısız Alanlar	19
1.5.2. Kentsel Kıyı Tasarımları	23
1.6. Peyzaj Karakter Okuması	30
1.6.1. Peyzaj Karakteri Kavramı	30
1.6.2. Karakter Okunmasında Lynch Yaklaşımı	32

İKİNCİ BÖLÜM		
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR		39
2.1. Önceki Çalışmalar		39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		43
MATERYAL ve YÖNTEM		
3.1. Materyal.....		43
3.2. Yöntem		43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		45
ARAŞTIRMA BULGULARI		
4.1. Çanakkale ile İlgili Genel Bilgiler		45
4.2. Çanakkale’de Kenti Simgeleyen Unsurlar.....		49
4.3. Birinci Çalışma Alanı: Eski Kordon		52
4.4. İkinci Çalışma Alanı: Yeni Kordon		76
BEŞİNCİ BÖLÜM		88
SONUÇ ve TARTIŞMA		
5.1. Sonuç ve Tartışma		88
KAYNAKÇA		95
ÖZGEÇMİŞ		I

SİMGELER VE KISALTMALAR

RIBA	Royal Institute of British Architects
ASIA	The American Society of Landscape Architects
APS	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
Km	Kilometre
ÇEDPGM	Çevre Etki Değerlendirmesi
TDK	Türk Dil Kurumu
SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1.	Kentsel Tasarımın Boyutları.....	8

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Kent Oluşumunu Destekleyen Unsurlar	5
Şekil 2	Kentsel Tasarımın Aşamaları	7
Şekil 3	Barcelona Olimpiyat Köyü Proje Alanının Önceki ve Sonraki Hali	9
Şekil 4	Proje Alanının Konumunu Gösteren Harita ve Kıyı Şeridine Önerilen Kullanım.....	9
Şekil 5	Proje Alanının Uygulanacağı Konum ve Çalışma Sınırlarını Gösteren Harita.	9
Şekil 6	Peyzajı Oluşturan Unsurlar	9
Şekil 7	New York Central Park' a Ait Görseller	9
Şekil 8	Kırsal Kıyı Örnekleri.....	9
Şekil 9	Sekapark Proje Alanına Ait Görsel	9
Şekil 10	Sekapark Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi	9
Şekil 11	Sekapark Proje Alanına Ait Görsel	9
Şekil 12	Proje Alanı ve Projenin Parkı Nazım Planı.....	9
Şekil 13	Proje Alanının Konumu	9
Şekil 14	Proje Alanına Ait Görsel.....	9
Şekil 15	MSGsÜ Tarafından 2006 Yılında Hazırlanan Ancak Uygulanmayan Sahil Alanı Projesi	9
Şekil 16	Lynch Yaklaşımı Çerçevesinde Kent Okumasında Kullanılan Bileşenler	9
Şekil 17	Yol Bileşeni Örnekleri	9
Şekil 18	Kenar Bileşeni Örnekleri	9
Şekil 19	Bölgelenme Örneği Gaziantep Kalesi.....	9
Şekil 20	Paris Champs-Elysees Meydanı ve Odak Noktası Örnekleri.....	9
Şekil 21	İşaret Ögesi Örnekleri Eyfel Kulesi ve Truva Atı.....	9
Şekil 22	Çalışma Alanının Konumu.....	9
Şekil 23	Çalışma Alanlarının Konumu	9
Şekil 24	Çanakkale Kenti Sörf Etkinliği Yapan Kullanıcılar.....	9
Şekil 25	Çimenlik ve Kilitbahir Kalelerinin Konumları	9
Şekil 26	Çimenlik Kalesi.....	9
Şekil 27	Kilitbahir Kalesi	9
Şekil 28	Truva Atı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita	9

Şekil 29	Savaş Topu ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita.....	9
Şekil 30	Dur Yolcu Yazısı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita.....	9
Şekil 31	Dur Yolcu Yazısı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita.....	9
Şekil 32	Çanakkale'nin Eski ve Yeni Hali.....	9
Şekil 33	Eski Kordon Çalışma Alanı Konumu	9
Şekil 34	Eski Kordon Odak Noktası Analizi.....	9
Şekil 35	İskele Meydanı Havadan Görsel	9
Şekil 36	İskele Meydanı ve Çevresine Ait Görsel	9
Şekil 37	Donanma/Şakir Çay Bahçeleri.....	9
Şekil 38	Truva Atı	9
Şekil 39	Kafeler Bölgesi.....	9
Şekil 40	Birinci Çalışma Alanına Ait Yol Bileşeni Analizi.....	9
Şekil 41	Kayserili Ahmet Paşa Caddesi	9
Şekil 42	Cumhuriyet Bulvarı Giriş.....	9
Şekil 43	Eski Balıkhane Sokak	9
Şekil 44	Eski Kordon Bisiklet ve Yaya Yolu.....	9
Şekil 45	Eski Kordon Kenar Bileşenleri	9
Şekil 46	Eski Kordon Bölgeleme Analizi	9
Şekil 47	Donanma/Şakir Çay Bahçeleri.....	9
Şekil 48	Gestaş Geçiş Bölgeleri	9
Şekil 49	İskele Meydanı'na Ait Görsel.....	9
Şekil 50	Eski Kordon Kafeler Bölgesi	9
Şekil 51	Marina Bölgesi	9
Şekil 52	Basketbol Sahası	9
Şekil 53	Kordon'da Bulunan Oturma Birimleri	9
Şekil 54	Eski Kordon Hatıra Pazarı	9
Şekil 55	Çanakkale Ören Yeri Tanıtım Merkezi.....	9
Şekil 56	Eski Kordon Mısır Standları	9
Şekil 57	Eski Kordon Seyir Terası	9
Şekil 58	Eski Kordon Balık Tutma Bölgesi	9
Şekil 59	Eski Kordon'da Bulunan İşaret Öğeleri.....	9
Şekil 60	İkinci Çalışma Alanının Konumunu Gösteren Harita.....	9
Şekil 61	Yeni Kordon Odak Noktası Analizi.....	9

Şekil 62	Yeni Kordon Odak Noktası Çocuk Oyun Alanı	9
Şekil 63	Yeni Kordon Odak Noktası Kafeler Bölgesi	9
Şekil 64	Yeni Kordon Odak Noktası AVM Geçiş Bölgesi	9
Şekil 65	Yeni Kordon Yol Bileşeni Analizi	9
Şekil 66	Yeni Kordon 100.Yıl Caddesi	9
Şekil 67	Yeni Kordon Atatürk Caddesi	9
Şekil 68	Yeni Kordon Kıyıya Giden Ara Sokaklar	9
Şekil 69	Yeni Kordon Bisiklet Yolları	9
Şekil 70	Yeni Kordon Yol Bileşeni Analizi	9
Şekil 71	Yeni Kordon Doğal Kenarı	9
Şekil 72	Yeni Kordon Yapay Kenar Bileşeni	9
Şekil 73	Yeni Kordon Bölgeleme Analizi	9
Şekil 74	Yeni Kordon AVM Giriş Bölgesi	9
Şekil 75	Yeni Kordon Rekreasyon Bölgeleri	9
Şekil 76	Yeni Kordon İşaret Bileşenleri	9
Şekil 77	Çalışma Alanları İşaret Bileşeni Karşılaştırılması	9
Şekil 78	Çalışma Alanları Odak Noktası Bileşeni Karşılaştırılması	9
Şekil 79	Çalışma Alanları Bölgeleme Bileşeni Karşılaştırılması	9
Şekil 80	Çalışma Alanları Kenar Bileşeni Karşılaştırılması	9
Şekil 81	Çalışma Alanları Ulaşım Bileşeni Karşılaştırılması	9

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın ilk aşamasında; çalışmanın amacı, önemi ve kapsamı belirtilerek araştırmanın yürütüleceği kıyasal bölgelerin seçilme nedenlerine yer verilmiştir. Yapılan incelemeler kapsamında gözlem sonuçlarına göre hazırlanmıştır.

Kuramsal Temeller başlığında; tez kapsamında peyzaj, kıyasal alan ve peyzaj karakterine ait kavramsal bilgi birikimleri aktarılmıştır. Bu kavramların kentsel mekânın okunabilirliği ve Lynch yaklaşımıyla ilişkisi kurulmuştur. Kıyasal alanların peyzaj karakterini belirlemeye yönelik Lynch yaklaşımı kapsamında örnek çalışmalardan atıfta bulunularak terimlere açıklama getirilmiştir. Peyzaj karakterinin belirlenmesi üzerine ele alınacak olan bileşenler belirlenmiştir.

Materyal ve Yöntem tanımlamasında; araştırmada kullanılan materyaller ve yararlanılan kaynaklar yöntem aşamalarıyla birlikte açıklanmıştır.

Araştırma Bulguları başlığında; araştırma alanını oluşturan kıyasal alanlar hakkında genel bir açıklama yapılmış ve Lynch yaklaşımı kapsamında belirlenen birimlere ayrılan bileşenlerin okunmasıyla kıyasal alanların karakter analizi yapılmıştır. Yapılan gözlem sonucu alan analizlerine dahil edilerek çekilen fotoğraflarla birlikte kullanılmıştır.

Tartışma ve Sonuç; aşamasında ise Lynch yaklaşımıyla incelemesi gerçekleştirilen iki çalışma alanına ait bileşenlerin karşılaştırılması yapılarak değerlendirilmede bulunulmuştur.

1.1 Çalışmanın Amacı

Çalışmadaki asıl amaç peyzaj mimarlığı meslek disiplini açısından kent merkezinde belirlenen kıyusal alanların peyzaj karakterinin, araştırmacıya özel algısal bir dille belirlenmesini sağlamak ve bunu açıklamaktır.

Araştırma amaçlı olan bu çalışmada lynch yakaşımı esas alınarak kent merkezindeki kıyusal alanlara özgü karakterleri ve yapıları çevredeki peyzaj bileşenlerinin, belirlenen beş ana başlıkta değerlendirmesinin nasıl olacağına ilişkin tespitlerde bulunmaktadır.

I.Dünya Savaşı sırasında geçen kanlı mücadeleler sonucu büyük kayıplar verilerek kazanılan Çanakkale'nin kent merkezinden seçilen iki kıyusal alanın yerinde yapılan gözlemler sonucu elde edilen bulgulara göre karşılaştırılması yapılan bu çalışma araştırmacı odaklı bir çalışmadır.

1.2 Çalışmanın Önemi ve Kapsamı

Yaşadığı çevreyle sürekli etkileşim içerisinde bulunan bireyler çevreye bir imge ve kimlik kazandırır. Kültürel ve doğal özellikleriyle çeşitlilik oluşturan Çanakkale gibi tarihi kentsel mekanların bünyesindeki karakter tanımlanmalı ve alanın doğal yapısına en uygun kullanımların belirlenmesiyle kentin gelişimine bu şekilde yön verilmelidir. Kentsel planlama ve tasarım çalışmalarında mekânın doğru bir şekilde algılanıp değerlendirilmesiyle projelerin buna göre yorumlanması ortaya daha işlevsel kentlerin çıkmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmada kent merkezindeki kıyusal alanların karakterinin algılanması ve değerlendirilmesinde, Lynch yaklaşımıyla peyzaj bileşenlerinin araştırmacı gözünden tanımlanması ve değerlendirmesi esas alınmıştır.

Karakter belirleme çalışmalarında doğru tespit ve analizin önemli çalışma basamakları oldu bilinmektedir. Algılanan unsurların oluşturduğu bileşenler yöntem çerçevesinde birimlere ayrılmış ve kent okuması bu bileşenler değerlendirilerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanında bulunan donatı elemanlarından bilgilendirme panolarına kadar bileşenleri değerlendirerek kenti okumak, karakterini farklı açılardan değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Bu özelliğinden dolayı özgün ve önemli bir çalışma

olduğu düşünölmektedir. İncelenmesi gerçekleştirilecek alanın öznitelik ve fonksiyonlarını belirlemek için öncelikle bir sınır belirleme çalışması yapılmış ve daha sonra belirlenen alan içerisindeki değeriendirmeye alınacak bileşenler tespit edilmiştir. Sadece belirlenen standartlarda değil araştırmacı düşünce ve birikimleri de dahil edilerek irdelenen bir çalışma olduğunun üstünde durulmuştur.

Ayrıca çalışma Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde (APS) geçen ulusal ve bölgesel seviyedeki birçok kilit noktasına değinen genel peyzaj karakter değeriendirmesiyle aynı hassasiyete sahip bir çalışma olarak görölmektedir.

Çalışma alanı olarak Çanakkale Kenti Yeni Kordon ve Eski Kordon'un seçilme nedenleri;

- Kentin bir kıyı kenti olma özelliği taşıması.
- Seçilen kordon bölgelerinde yoğun kullanım gözleniyor olması.
- Aktif kullanımların bulunduğu kamusal mekân olması.
- Kent içinde birçok bölgeyi birbirine bağlayan bir konumda bulunmaları.
- Kıyısız alanların uluslararası formatta belirtilen kriterler kapsamında karakterlerinin belirlenip korunmaya alınması gerekliliği.
- Tarihi değeri bulunan bir kent olması.
- Kültürel ve tarihi özellikleriyle öne çıkan ayrıca araştırmacının yaşadığı kent olan Çanakkale'nin uygun bir çalışma alanı olacağına karar verilmiştir. Kent birçok çalışmada kullanıldığından geniş bir literatür geçmişine sahiptir ve bu araştırmacının yararlanacağı kaynak sayısını etkileyerek daha gerçekçi bir çalışma oluşturacağı düşünölmektedir.

1.3. Kent ve Peyzaj

1.3.1 Kent

Tarih boyunca birçok farklı meslek disiplini tarafından tanımlamalar getirilen kent kavramı, bireylerin günlük yaşantılarıyla kültürlerini birleştirdikleri yer olarak özetlenebilir. Kenti sadece insanların yaşamlarını sürdürdükleri yapısal mekân olarak görmek, eksik bir ifadedir. Kentlerin kendilerine özgü şekillendirdikleri kimlik ve karakterleri mevcuttur. Kenti sadece yollar, binalar ve daha birçok yapısal elemanlarla ifade etmek doğru değildir. Kent sahip olduğu kültürel, coğrafik ve daha birçok özelliği ile tarihsel boyutuda içine alarak estetik değere sahip olan yerleşim alanlarına verilen genel isimdir (Besim, 2007: Yazgan ve Erdoğan, 1992).

Aristoteles'in de söylediği üzere, kenti kent yapan içinde yaşayan insanların hayatları ve birbirleri ile olan ilişkilerini içine alan sosyal faaliyetlerdir. Norberg Schulz 'un getirdiği tanıma göre ise, belirli bir mekân içinde yaşayan bireylerin her türlü ihtiyacını karşılamak üzere tasarlanan uzay boşluğudur (Erdönmez, 2016).

Tez kapsamında yaklaşımı ele alınan Lynch, kenti insanların değer kazandırdıkları alanlar olarak yorumlar ve yorumuna sadece yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirmek için kullanılan alan olarak değil, anlamlar yüklenerek duygusal bağ oluşturulan alanlar olduğunu dile getirerek devam eder. Bunların yanı sıra insanları kente bağlayan bazı durumların olduğunu ve bunların kentin sahip olması gereken unsurlar olduklarından bahseder. Bu unsurlar;

- Güçlü bir tasarıma sahip olmak.
- Doğayla bağlantılı olmak.
- Tarihi ve kültürel değerlere sahip olmak şeklindedir (Ağır, 2019).

Kentlerin gelişimi için şart olan unsur insan yaşamıdır ve kent barındırdığı insanlar sayesinde bir kimlik kazanır. Yaşantısıyla kente değer biçen, insanlardır (Lynch, 2010). Pirenne, var olan uygarlıkların hepsinde kent yaşamını sanayi ve ticarete dayandırarak bu iki etkenler olmadan kentin varlığını sürdüremeyeceğini öne sürmüştür (Topal, 2004:278; Pirenne, 1994:103). Kent kavramı latince kökenli olarak 'civilization' kelimesinden

türetilmiştir. Arap Yarımadası'nda bulunan insanların dillerinde ise 'medine' kelimesi kent kavramını karşılamaktadır (Topal, 2004:277; Keleş, 1999:119).

Yapılan literatür taraması sonucu kenti tanımlamada kullanılan kavramlar ile kentin oluşumunu destekleyen unsurlar sözcük bulutu modeli formatında Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Kent Oluşumunu Destekleyen Unsurlar

(Orijinal, 2022)

Kentlerde bireyler kendi mekanlarını yaratırken kentin yapısını birçok yönden etkileyerek değiştirirler. Yaşanan sosyal ve kültürel değişimler peyzaj alanlarına da yansımaktadır. Zaman içinde kent ve insan arasında devam eden etkileşim sonucu peyzajda oluşan değişim incelenerek yorumlanabilir. Algısal özelliklerimiz hafızamızda yaşadığımız çevreye özel imgeler oluşturur. İmgeler her bireyin algılama biçimiyle ilişkilidir ve bireye özgüdür. Bu oluşturulan imgeler zamanla kenti temsil edecek parçalar haline gelir. İmgeler bir yola yüklenebildiği gibi anıt veya heykel gibi sembol oluşturabilecek bir noktaya da yüklenebilmektedir.

Kenti temsil eden parçalar bulunduğu çevrenin iklim özellikleriyle ilgili olabildiği gibi Eyfel Kulesi'yle öne çıkan Paris gibi kent süliyetiyle de ilişkili olabilmektedir (Hacıhasanoğlu ve Örer, 1998).

Çok eski yıllardan beri yerleşim yeri olarak kullanılan Çanakkale Kenti eski zamanlardaki ismiyle Dardanel V Hellespontes, birden fazla uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Tarihin önemli mücadeleleri arasında gösterebileceğimiz bir savaş olan Truva Savaşları da bu bölgede meydana gelmiştir.

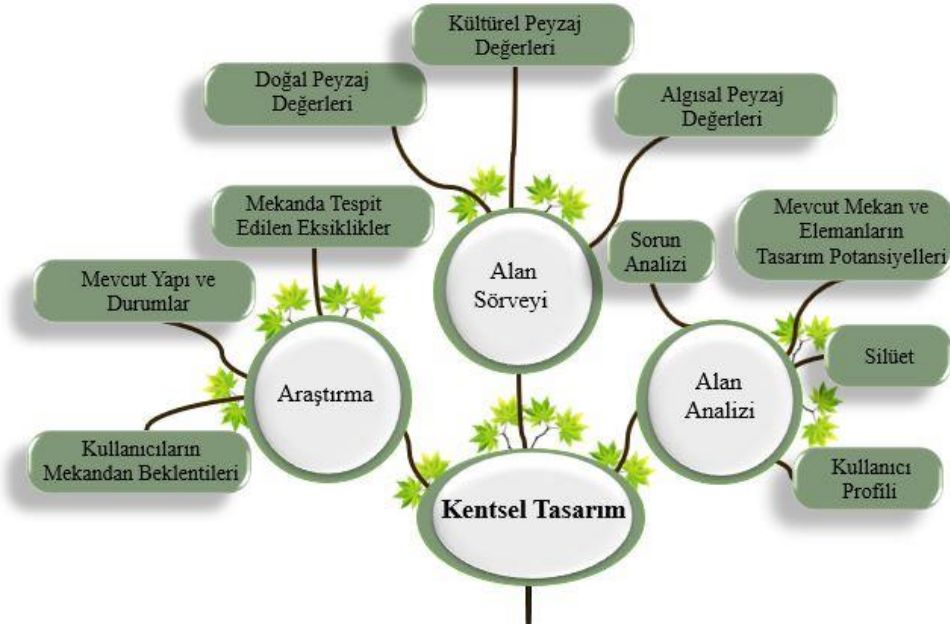
Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyısına 1452 yılında yaptırılan ve günümüzde müze olarak kullanılan Çimenlik Kalesi, kent müzesi, Ermeni Kilisesi ve birçok kez restore edilen Saat Kulesi, kenti simgeleyen tarihi değeri bulunan yapılarıdır. Bu bahsedilen özellikleri sayesinde turizm açısından da oldukça değeri olan Çanakkale her yıl çok sayıda yabancı ülkelerden ziyaret almaktadır (Savaş ve Özdemir, 2020).

1.3.2 Kentsel Tasarım

Mimarlık ve şehircilik disiplinlerindeki planlamaya ek olarak uzun bir geçmişe dayandırılarak ortaya çıkarılan kentsel tasarım planlı çalışma gerektiren önemli bir kavramdır (Arısu, 2018; Özdeş, 1992).

Kenti meydana getiren mekânlar, yapılar ve diğer peyzaj elemanlarıyla sınırlandırılarak kenti ifade edecek alanlara dönüştürülür ve kentin tanımlanmasına katkıda bulunurlar. Bireyler yaşadıkları mekânı değiştirirken kentin tasarlanmasını ve kent yapısının oluşturmasına istemeden de olsa katkıda bulunurlar. Kentteki mekanların tasarımıyla ilgilenen kentsel tasarım işlevsel mekanların oluşturulmasında büyük rol üstlenir. Kentsel tasarım bu bağlamda kentteki her öğenin yeni bir dizaynla estetik değeri ve anlam kazanmasını sağlar. Mevcut kent dokusu ile tasarlanan alanlar arasında uyum sağlayarak yaşam kalitesini arttırmak kentsel tasarımın ana hedefidir (Alpak, 2019).

Kentsel tasarım sosyokültürel ve sosyoekonomik anlamda çok boyutlu olarak yaşadığımız mekânın detaylı düzenlenmesidir. Kent ölçeğinde gerçekleştirilen tüm düzenleme ve uygulama biçimlerini kapsayan kentsel tasarım, kentlinin beklentileri baz alınıp ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik bir araştırma yapılarak başlamaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilen eksikliklere göre kentsel tasarımın aşamaları belirlenir (Kaplan vd., 2003). Dolayısıyla kentsel tasarım yapılacak alanda öncelikle bir araştırma gerçekleştirilmelidir. Şekil 2’de kentsel tasarımın aşamaları gösterilmiştir. Şekil hazırlanırken Alpak (20019)’ un Kıyı Projesi Tasarımı: Araştırma, Tasarlama ve Değerlendirme çalışmasından ilham alınmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Kentsel Tasarımın Aşamaları

(Orijinal, 2022)

Kentsel tasarım yapılacak alanda eksiklikler belirlenip kullanıcı beklentileri tespit edildikten sonra araştırma aşaması tamamlanır. Sonrasında alan sörveyi çalışmaları; iklim ve ışık gibi doğal peyzaj değerlerini, meydan, iskele ve diğer yapılar ile toprak altı elemanları olan kültürel peyzaj değerlerini ve son olarak algısal peyzaj değerlerini ele aldığımız araştırmacının bakış açısıyla odak noktaları belirlenir. Daha sonra alan analizleri yapılmalıdır. Bu analizler için öncelikle sorun tespitine yönelik çalışma (mekânda bulunan ulaşım sorunu vb.) ve mevcut mekânda bulunan elemanların mekânla tasarımsal olarak

uyumuna bakılır. Sonuç olarak kent genelindeki kullanıcı profiliyle orantılı bir kentsel tasarım ortaya çıkarılır.

Bütün ve parça arasındaki ilişkinin kavranmasında etkili olan kentsel tasarım çalışma alanı olarak oldukça geniş bir skalaya sahiptir. Hızlı gelişme gösteren kentlerde oluşan değişimlere, yapılan tasarımlarla ayak uydurulamaması kentte bozulmalara yol açmaktadır. Kentlerde oluşan bozulmaların iyileştirilmesinde, kentsel tasarımın kültürel boyutu oraya çıkaran köprü görevi görmesi kullanılır. Aşağıdaki tabloda gösterilen kentsel tasarımın boyutları, kentte oluşturulan tasarımsal faaliyetlerin etkileyeceği alanın sınırlarını ifade eder. (Arısu, 2018). Kentsel tasarımlarda mekân oluşturarak veya var olanı değiştirerek kentteki sosyal faktörlerinde etkileneceği, oluşturulan tablodan görülebilmektedir (Derman, 2010). Tez kapsamında kentsel tasarımın kent peyzajı boyutu ele alınmıştır. Hazırlanan tablo aşağıda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kentsel Tasarımın Boyutları

(Derman 2010'dan alınarak düzenlenmiştir.)

Kentsel Tasarımın Boyutları	
Kentin Demografisi	Kent Formu
Kentin Tarihi	Kent Politikaları
Kent Rehberleri	Kent Strüktürü
Kent Peyzajı	Kent Estetiği
Yenileme Çalışmaları	Kent Güvenliği
Sürdürülebilirlik	Kent Kültürü

Gelecek yıllardaki hayat standartları düşünüldüğünde kentsel tasarımın önemi daha fazla hissedilmektedir. İnsan popülasyonunun sürekli artıyor olması ve barınma ihtiyacı, kentsel tasarım disiplininin ilgilendiren konulardandır. Aşağıda kentsel tasarımın ilgilendiği diğer konular verilmiştir;

- Erişilebilirlik: Kentlinin mekâna ulaşmada sorun yaşamaması.
- Okunabilirlik: Kentlinin bulunduğu mekâna yönelebilmesinin sağlanması.
- Tamamlayıcılık: Kentiçi faaliyetlerin birbirini tamamlar nitelikte olması.

- Kentsel Yapı: Tasarlanan mekân ve çevredeki alanların birbirleriyle bağlantılı ve yakın olması.
- Düzen: Kent mekanları arasında denge kurma.
- Kent Tipolojisi: Kentin barındırdığı mekân tipleri.
- İşlev: Mekanları kullanımına göre tasarlamak.
- Süreklilik: Kentlileri kültürü içinde barındırmak ve bunu devamlı hale getirmek.
- Karakter: Mekanlara farklı kullanım tanımlandıracak kimlik kazandırma (Semerci, 2008).

Belirlenen bu konular kapsamında kentsel tasarımda dikkat edilmesi gereken ilkeler belirlenmiştir. Kentsel tasarım ilkeleri; okunabilirlik, karakter, uyarlanabilirlik, çeşitlilik, kalite ve son olarak da sürdürülebilirlik olmak üzere altı tanedir (Arısu, 2018). Bunlar aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Okunabilirlik: Bireyin yaşadığı çevreyi algılayarak kendi zihninde bulunduğu yeri tanımlaması ve buna göre hareket etmesini sağlayan özelliktir. Önemi bulunan cadde ve meydanlar genellikle kolay algılanır ve ön plandadırlar. Kentlerde bulunan mekanların okunabilirliklerini arttıran bazı unsurlar vardır. Örneğin gece özel aydınlatma sistemine sahip olan caddeler, çevresi peyzajla bütünleştirilen binalar algıyı yükselterek okunabilirliği kolaylaştırırlar.

Karakter: Bir mekânı diğerlerinden ayrı kılan özelliklerin oluşturduğu bütün alanın karakteri olarak tanımlanmaktadır. Bireyin özel olarak bir yeri seçmesi alanın gösterdiği karakterinden dolayıdır. Seçilen alanı ayrıcalıklı kılan özelliklerin yoğunlaştığı bölgeler kentsel tasarımda oluşturulan odak noktalarıdır.

Uyarlanabilirlik: Kent içinde sürekli bir etkileşim söz konusudur. Tasarlanan alanların bu etkileşimlerle uyumlu olması gerekmektedir. Kentsel tasarımda planlama yapılırken mekanlar ve bileşenler arasındaki uyum kentliye yansımakta ve yaşamı etkilemektedir.

Çeşitlilik: Yapılan tasarımlarla kullanıcıya, farklı bir alanda olması hissi uyandırılmak istenmektedir. Sürekli kendini tekrarlayan ve aynı özelliklerle süregelen tasarımlar belirli bir süre sonra sıkıcı ve cansız gelerek önemini yitirmektedir. Dolayısıyla tasarımda küçük noktalarla bile alandaki elemanlara uygun çeşitlilik yaratmak kentsel tasarımın temel ilkelerinden biridir (Kemeç, 2020).

Sürdürülebilirlik: Kentsel tasarımda sürekliliğin sağlanması esas alınır. Tasarlanan aksların kesintiye uğramaması, mekân organizasyonlarının ilişkili ve devamlı olması sürdürülebilirlikle ilişkilidir.

Kalite: Çok sık duyduğumuz kavramlardan biri olan kalite kısaca amaca uygunluk olarak tanımlanabilir. Tasarlanan kentsel mekanların kalitesini, alanda kullanılan bileşenler belirler. Bileşenlerin tasarımla olan uyumu, alana daha kaliteli bir görüntü sağlar.

1.3.3 Kentsel Tasarım Çalışmaları

Hızlı gelişim gösteren kentlerde mekânsal yapı ve kent ilişkisi içinde sorunlar meydana gelmektedir. Meydana gelen sorunları çözmekte bir araç olarak kentsel tasarım kullanılır. Kentsel tasarım, yaşamak için alan yaratmak anlamına gelmektedir. Kentsel tasarım çalışmalarında genellikle insan gereksinimleri odak alınmaktadır (Daoyong, 2021).

Bu bölümde yapılan kentsel tasarım çalışmalarına ait incelenen örneklerden bahsedilmiştir.

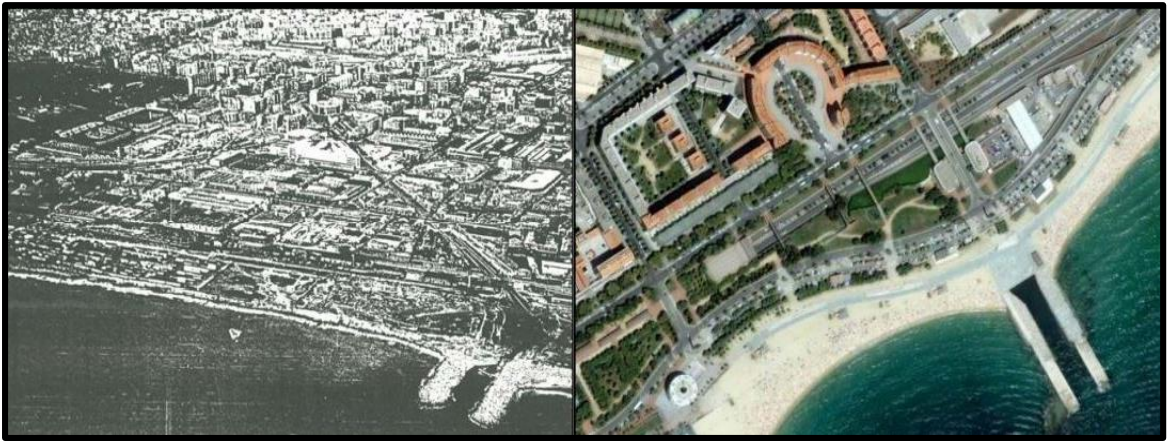
Barselona Olimpiyat Köyü Projesi

1992 Olimpiyatlarının yapılması için Barcelona'nın seçilmesi kentte hızlı bir gelişme yaşanmasına ortam hazırlamıştır. Kentin üç ana bölgesinde yoğunluk olacak şekilde planlanacak olan bu projede bölgeler; kale, vadi ve kıyı bölgesi şeklindedir (Bohigas, 1992). Belediye yetkilileri tarafından Barcelona Kenti'nde kıyıda bir Olimpiyat Köyü yapılmasına karar verildikten sonra kentsel tasarım projesi başlatılmıştır. Eski endüstriyel alanının üzerinde bulunan bu bölgenin toplam alanı 130 ha olarak hesaplanmıştır. Bölgenin neredeyse

üçte birine planlanan proje alanında şehir ile deniz ilişkisini yok eden bariyerler mevcuttur (Önemli, 2007).

Projede, mevcut kentin mimarisiyle kıyının yeni mimarisi arasında ilişki kurarak kıyısal alana verilmek istenen formun eski dokudan kopuk olmamasını sağlamak amaçlanmıştır. Bunların yanında estetikliğini kaybetmiş eski tarihi binaları restore etmek ve yeni kıyısal dokuyla renk etkisi verilmek istenmiştir. Bu etki verilirken İspanyol tarihi meydanlarından ilham alındığı ve özellikle sert peyzaj elemanlarının (metal, çakıl, ahşap) kullanıldığı görülmektedir. Bölgeyi çevreleyen caddeler mevcut yapıya uygun değildir ve hiçbir estetik işlevselliği olmayan sade trafik yolu yapısındadır.

Kentin Olimpiyat Köyü ve Olimpiyat Meydanı arasındaki bağlantısı kıyılar aracılığıyla sağlanmıştır ve kıyı ile kent arasında ilişki kurulurken ulaşım yollarını sorun teşkil etmeyecek şekilde düzenlenmiştir. Belirlenen odak noktalarına yaya yolları ile bağlantı noktaları eklenmiştir. Şekil 3'te proje alanının eski ve yeni durumlarına ait görsellerin karşılaştırılması yapılmaktadır.

Şekil 3. Barcelona Olimpiyat Köyü Proje Alanının Önceki ve Sonraki Hali

(Önemli, 2007)

Bu projenin amacı gelişmiş bir kent olan Barcelona'da yeni bir alan yaratarak, bu alanın yarattığı etkiyi kentin diğer bölgelerine de taşımak ve kıyı ile kentin ilişkisini iyileştirmektir. Her kentsel tasarım projesinde olduğu gibi bu projede de başarı sağlanabilmesi için gerekli olan bazı kriterler vardır. Bunlar;

- Çalışma alanı içerisinde birden fazla eğitim kurumu mevcuttur. Bu eğitim kurumları proje boyunca koruma altına alınmalıdır.
- Okulların arasında kalan üçgen şeklindeki parkı değerlendirmek için halka hizmet veren tesisler önerilmektedir. Bu öneri sonucunda çevredeki binalara ilgi artacak ve alan hareketlilik kazanarak odak noktası haline getirilecektir. Eski alanların tekrardan halka kazandırılması için bu önemli bir noktadır.
- Kıyısal alana ulaşan sirkülasyona ve kıyı görüntüsünü izlemeye sorun teşkil eden bariyerlere kesin bir çözüm üretilmelidir.

Alandaki eski kadın hapisanesi olarak kullanılan bina yaşlı ve güçsüz yurdu olarak sosyal problemi olan insanların barınağı haline dönüştürülmüştür. Kıyısal alan çevresine kadar getirilen caddeler Barcelona kent dokusuna uygundur. Caddelerle temel grid sistemi oluşturulmuş ve kıyıya erişim sağlanmıştır (Önemli, 2007). Kıyısal alan çevresindeki yapı ve bileşenlerin alana uygunluğu esas alınmalıdır.

Aynı şekilde kıyısal alanlarda plajların en iyi şekilde değerlendirilmeleri söz konusudur. Projede plajların kullanım alanları iyi değerlendirilmiş ve aktivite için boşluklar bırakılmıştır. Bu şekilde kentin kıyıya ve kıyısal alan aktivitelerine daha açık olması sağlanmıştır. Proje kapsamında iki adet yarım ay şeklinde plaj tasarlanmıştır. Bunların yanı sıra eski liman kentin görüntüsünü bozduğu gerekçesi ile yenilenmiş ve işlev katılarak projeye eklenmiştir.

Barcelona Kenti 1992 Olimpiyatları için seçildikten sonra hızlı bir değişim göstermiştir. Yollar, eski yapılar ve daha birçok yenilikle proje sınırları dışındaki alana da etkilerini taşımıştır. Kent bu projeden sonra gelişimini hızlıca sürdürmüştür. 1999 RIBA tarafından altın ödüle layık görülen Barcelona Kentsel Tasarım Projesi kendi dalında ön sırada gösterilen bir örnek haline gelmiştir (Erkal, 2006).

Fener-Balat-Ayvansaray Çevresi Kentsel Tasarım Projesi

İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık kentidir ve yoğun göç almaktadır. Hızlı artan nüfus sebebiyle kentteki hayat zorlaşmış ve insanların barınma ihtiyacı gecekondulaşmaya yol açmıştır. Bu sebeple giderek önem kazanan kentsel tasarım çalışmaları günümüzde bu önemini korumaktadır. Fatih İlçesinde belediyenin aldığı kararla önemli desantralizasyon çalışmaları başlatılmış ve kent yapısına uygun bir şekilde ihtiyacı karşılayacak konutların yapılması ve çevrenin iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Proje alanının yapılacağı konum ve proje alanına ait Dinler ve Güçhan (2016)'ın önerdiği kıyı şeridi kullanımına ait görsel Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Proje Alanının Konumunu Gösteren Harita ve Kıyı Şeridine Önerilen Kullanım
(Dinler ve Güçhan, 2016)

Bu proje kapsamında; Fatih İlçesi kıyısında bulunan Fener, Balat ve Ayvansaray bölgesi ile Marmara Denizi kıyısında bulunan Samatya Yedikule kıyılarının bölgede yaşayan kentli için önemli rekreasyon alanı olarak değerlendirilebileceği öne sürülmüştür. Bu çevrede gerçekleştirilecek kıyı tasarımları, tarihi yarımada niteliği taşıyan kıyısal alan olduğu göz önünde bulundurularak önemli sivil mimari eser ve anıtların koruma altına alınmasıyla devam ettirileceği vurgulanmıştır (Önemli, 2007).

Genel bölgeleme ve odaklanma başlığı altında incelenen alanlar kent içinde sürekliliği bulunması gereken alan olduğu vurgulanmış ve çevrenin ihtiyacı baz alınarak tasarlanması gerektiğinin üzerinde durularak bir kentsel tasarım önerisi geliştirilmiştir.

Trabzon Sahili Kıyı Sahil Projesi

Peyzaj mimarlığı meslek disiplini çerçevesinde mevcut olanı korumak ve geliştirmek vardır. Kentsel mekanlarda sürdürülebilirliği sağlayarak fonksiyonel ve işlevsel mekanlar yaratmakta bu kapsama girmektedir (Tokuş, 2012).

Trabzon sahili projesinde belirlenen açık yeşil alanlarda mevcut sirkülasyonu bozmadan drenaj hattı oluşturularak yeşil alt yapıyı desteklemek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yağmur sularını da kullanarak planlama yapılmış ve proje kapsamında yağmur sularının yönetimi sağlanarak sürdürülebilir bir plan oluşturulduğu belirtilmiştir. Kentsel kıyı alanının yeşil altyapı eksikliklerini belirlemek amacıyla 150 kullanıcı seçilmiş ve anket çalışması yapılmıştır. Çalışma Trabzon sahil kesiminde gerçekleştirilmiştir fakat diğer illerde de uygulanabilecek şekilde örnek teşkil etmektedir (Bayramoğlu, 2019).

Yapılan gözlem sonuçlarına göre; mevcut alanda balık tutmak, spor yapmak, dinlenmek ve yemek yemek gibi rekreatif faaliyetler yapılmaktadır. Donatı sayıları, 26 adet çöp kutusu, 29 adet oturma birimi şeklinde olup 20 m aralıklarla aydınlatma elemanları bulunmaktadır. Yağmur suları yönetimiyle rekreatif bir etkinliğe hizmet etmesi amaçlanan bu projenin tasarruf etmeyi öne sürmesi sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Proje kapsamında alana bazı öneriler getirilmiştir. Geçirimli yüzeylerin sürdürülebilir peyzaj tasarımlarında kilit noktalardan biri olduğu bilinmektedir ve Trabzon sahili için kullanılması uygun görülmüştür. Şekil 5'te proje alanının uygulanacağı konum gösterilmiştir.

Şekil 5. Proje Alanının Uygulanacağı Konum ve Çalışma Sınırlarını Gösteren Harita

(Bayramoğlu, 2019)

SWOT yöntemi kullanılarak alanın güçlü ve zayıf yönler belirlenmiştir. Anket sonuçları değerlendirildikten sonra alanda yapılan gözlem sonuçları da eklenerek tespit edilen sorunlara çözüm yolu üretilecek tasarımlar geliştirilmiştir. Tespit edilen en büyük sorunlardan biri iklimsel özelliklerinden dolayı yoğun yağış alan kentin yüzey sularının kontrol edilemeyeşidir. Bunun için toplama kanalları oluşturulmuş ve hidrolojik sirkülasyon sistemli bir şekilde tekrardan tasarlanmıştır. Alanda yapılan incelemelerde yeşil altyapı için uygun mekanlar belirlenmiştir.

Kıyısal alan birçok kentte olduğu gibi bu kesimde de hafta sonları daha kalabalıktır. Bisiklet yollarının kent içi yollardan ayrı ve güvenli alanlarda tasarlanması önemli bir konudur. Alanda bisiklet yollarının kesintiye uğradığı tespit edilmiştir. Kıyısal alanlardaki kentsel tasarım projelerinde tasarlanan rekreasyon alanlarının yoğun kullanım görüldüğü günlerde ihtiyacı karşılayacak kapasitede otopark alanı olduğundan emin olunmalıdır ve alanın planlaması bu şekilde yapılmalıdır. Bu projede otopark alanlarının da yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Kentsel tasarımda belirlenen eksikler kullanıcı kitlesinin azalmasına sebep olabileceği için alanda bu eksiklikleri tamamlayıcı tasarım hareketleri yapılmalıdır. Bu proje için drenaj hattı dahil olmak üzere gelişmiş bir kentsel tasarım projesi önerilmektedir.

1.4 Peyzaj

Yaşadığımız çevrenin bir parçası olarak adlandırdığımız tüm yapısal birimlerin ortaya koyduğu genel görünümü peyzaj olarak tanımlanabilir. Peyzaj kavramı, tanımlama getiren kişinin bakış açısı ve deneyimlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Uluslararası düzeyde yapılan birçok çalışmada en çabuk kabul görülen tanım ise Floransa Sözleşmesi olarak da bilinen APS 'inde yapılan, bireylerin etkileşimleri sonucu yaşadıkları çevreyi algıladıkları şekliyle, farklı yollardan biçim kazanabilen alanlar olarak tanımlanır.

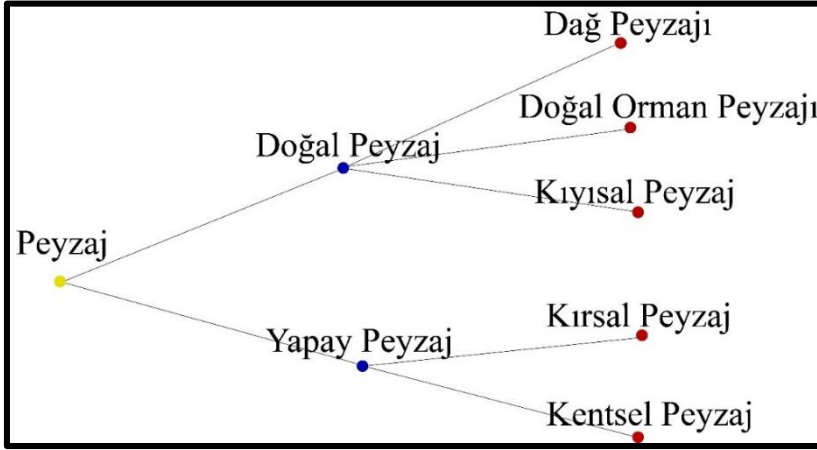
Canlıların yaşadığı arazi parçasının tüm özellikleri olarak da nitelendirilen peyzaj, geniş ölçekte bakıldığı zaman alandaki bitkisel doku, yollar, yaya ve yerleşim bölgeleri ile tarım alanlarının morfolojik özellikleriyle ilişkilendirilebilir (Tülek ve Atik, 2017).

Alex Vonhumboldt ile Charles Darwin'in yapmış olduğu araştırmalarla peyzaj kavramının insanlar tarafından algılanan bir fenomen olduğunu ve yaşanılan çevrede görülen bölgesel farklılıkların peyzaj kaynaklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Keskin, 2019; Antrop 2013). Literatürde olguculuk anlamına gelen felsefi bir terim olan Pozitiviste göre ise peyzaj, yaşadığımız gezegenin yeryüzünde bulunan tüm parça ve parçacıkları yansıtan, algılanması sınırlı bölüm olarak ifade edilmektedir (Koç, 2020; Köpsel and Walsh, 2018).

Peyzaj, ele alınan arazi parçasının bütün kültürel ve doğal özelliklerini kapsamaktadır. Öztan (1969)'a göre arazi parçasındaki doğal ve kültürel peyzaj elemanlarına bakılan herhangi bir noktadan alınan görüş içerisindeki bütün görüntüye peyzaj denilmektedir (Atik, 2019).

Kaplan (2007)'e göre peyzaj yapılan diğer tanımlamalarla kıyaslandığında daha fiziksel bir çevreyi ifade eder. Doğal ve kültürel etkileşimler sonucu oluşan kompleks arazi parçalarının görsel olarak kişisel deneyime dayalı betimlendirilmesidir (Sayın, 2011; Anonim 2011). 1932 yılında Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla kurulan Türk Dil Kurumu'nun belirlediği tanıma göre ise peyzaj; bir alanın doğal görünüşü ya da kır resmidir (Uzun, 2018).

Peyzajdaki insan müdahalelerini kültürel peyzaj olarak yorumlarken insan etkilerinden uzak peyzajı, doğal peyzaj olarak değerlendirmek mümkündür. İnsan etkisiyle peyzajlar kırsal ve kentsel peyzaj şeklinde karakter kazanarak doğal formdan kültürel forma geçer ve peyzaja yeni değerler katarlar. Coleman (2003)'e göre kültür, insani değerlerimizi oluşturan ve yaşamımızı şekillendiren peyzajdan meydana gelmiştir. Kültürel peyzajda bilinçli oluşturulma süreci varken doğal peyzajda böyle bir durum söz konusu değildir. Doğal peyzaj; kırsal, orman ve dağ peyzajı gibi kendiliğinden gelişme gösteren alanlardır (Atik, 2019). şekil 6'da peyzajın, doğal ve kültürel peyzaj olarak dağılımını içeren alt dalları gösterilmektedir.

Şekil 6. Peyzajı Oluşturan Unsurlar

(Orijinal, 2022)

1.4.1 Peyzaj Mimarlığı

İnsanlar çevre konusunda farklı meslek disiplinleri tarafından bilinçlendirilme ihtiyacı duyarlar. Özellikle peyzaj kavramı gibi birden çok tanımı olan ve yanlış uygulamalarla doğaya zarar verilme ihtimali olan konularda insanlar bilinçlendirilmelidir. İnsanların gereksinimlerini baz alarak çevreyi olabilecek en kullanışlı haline getirerek korunması ve geliştirilmesini meslek edinmiş kişilere peyzaj mimarı denilmektedir (Kaplan, 2007). New York'ta 4 km uzunluğa ve 800 m genişliğe sahip olan Central Park, peyzaj mimarlığı meslek disiplininin babası sayılan Frederick Law Olmsted tarafından yapılmıştır. Şekil 7'de Central Park'a ait görsellere yer verilmektedir.

Şekil 7. New York Central Park' a Ait Görseller

(A, URL 1 ; B, URL 2)

Olmsted görevini icra etmeyi bırakıp emekliliğe ayrıldıktan sonra peyzaj mimarlığını meslek haline getirmek için oğlu Charles Olmsted ile 11 meslek adamını yanlarına alarak The American Society of Landscape Architects (ASLA) Amerikan Peyzaj Mimarları Birliği'ni kurmuşlardır. Bu kuruluşun sonra peyzaj mimarlığı 17.yüzyılda ortaya çıkan bahçıvan tarzı terimlerden farkını ortaya koymuş ve meslek haline gelmiştir (Bayındır, 2014).

Üniversiteler arası farklı fakülteler (mimarlık, ziraat ve güzel sanatlar) dahilinde eğitim verilen peyzaj mimarları, estetik görüşe sahip yaratıcı kişilerdir (URL 3). Eğitim anlamında 1968 yılında Ankara'da Ziraat Fakültesi'nde başlanarak 1973 yılında bu bölüme ait ilk mezunlar verilmiştir (Anonim 2019c). Bu kapsamda uluslararası alanda belirlenen Peyzaj Mimarı görevleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Kentsel ve kıyısız kentlerde çevrenin kullanımıyla ilgili kararların alınması, inşaat süreci ve oluşturulacak iş-zaman çizelgesi.
- Peyzaj planlama ve tasarım projelerinde bulunma, yönetme ve uygulama birimleri.
- Enerji projeleri ve yollar ile ilgili altyapının planlanması, korunması ve lokasyon belirlemek için.
- Parkları, bahçelerimizi ve kültürel değeri bulunan alanların restorasyonu ve fonksiyonel tasarımı için çevreye daha yaşanılabilir bir alan yaratırken yeşil doku eklemek.
- Bölgesel ve ulusal ölçekte peyzaj tasarım-planlama ve yönetimi için teoriler üretmek ve daha iyi bir çevre için çalışmak.
- Peyzaj değerlendirme çalışmaları olan çevresel ve görsel etki değerlendirmesine yönelik raporları oluşturmak ve bu alanda çalışmak.
- Coğrafi bilgi sistemleri gibi uzaktan algılama programlarını kullanarak peyzajın ekolojik yapısına ilişkin çalışmalarda bulunmak. Peyzaj mimarlığına ilişkin mesleki ve teknik raporları yazmak, bu çerçevedeki politikayla eşdeğer çalışmak (URL 4).

1.4.2 Peyzajın Manifestosu

Kavram olarak bakıldığı zaman, ele alınan konuya bir kurum tarafından belirlenen ilkeler kapsamında açıklanan beyanname şeklinde ifade edilebilen bu kavram latince kökenlidir (Bora, 2016).

Büyük bir kitleyi ilgilendiren toplumsal olayların nedenlerini ve gerçekleştirmek istedikleri amaçları açıklayan manifestolar, TDK tarafından bu ifadelerle tanımlanır. Kullanılan üslupları sebebiyle devlet karşıtı yazılar olduğunu düşünen kitlelerde mevcuttur (Keskin, 2019).

Peyzaj mimarlığı meslek disiplini çerçevesinde ortaya çıkarılan manifestolardan biri olan “An Apocalyptic Manifesto” Iowa State Üniversitesi’nde bir grup araştırmacı tarafından 2005 yılında yayınlanmıştır. Bildirge sert bir dille peyzaj mimarlarının disiplin sorunlarını ele almış ve bu sorunlarla derhal ilgilenilmesi gerektiğini belirtmiştir. Peyzaj mimarlığının henüz ulaşması gereken statüye ulaşamadığını, projelerin incelendiği zaman birbirine çok yakın olduklarını öne sürmüştür (Keskin, 2019).

Başka manifestoların ele alınması açısından incelenen diğer bir bildiri ise Yale Üniversitesi’nden Diana Balmori tarafından yazılan “A Landscape Manifesto” (Bir Peyzaj Manifestosu) ‘dur. Farklı olarak bildirisini kendi yaptığı tasarımlarla destekleyen Balmori, peyzaj alanlarını bu şekilde daha iyi tanımlayabileceğini düşünmüştür. Peyzaj mimarlarının görevlerinden bahsettiği bildiride günümüze en uygun yaşam alanını yaratmak için aracı olarak peyzajı kullanmalarını ve peyzaj manifestosunun dilinin sade olması gerektiğini vurgulamıştır (Balmori, 2010).

1.5. Kentlerin Ayrıcalıklı Mekanları: Kıyılar

1.5.1 Kıyısal Alanlar

Su alanlarını sınırlayan toprak parçası olan kıyılar yerleşim bölgeleri için önemli etkileşim noktalarıdır. Yapılacak aktivitelerde sürekli merkez olarak alınan kıyılar sadece su ile ilişkilendirilmesinin çok ötesinde bir kavramdır (Alpak vd., 2019). Kıyı alanları, pek çok

nedenden dolayı yüksek toplumsal değere sahip alanlar olarak kabul edilirler. Bu alanlar için sürdürülebilirlik ve işlevsellik önemli bir husustur. Avrupa Birliği'nin 2002 yılındaki tavsiyesinde, sürdürülebilirliği ülkenin ihtiyacını karşılayan temel unsur olarak belirtmiştir (Tobey et al. 2010; Goltermann et al. 2008; Cooper and Lemckert 2012).

Kıyusal alanlar kentlerin ayrıcalıklı arazileri olarak bilinirler. Geçmişe bakıldığı zaman tarih boyunca medeniyetlerin sürekli kıyı çevrelerine kurulduğu görülür. Kıyusal alanları bu denli önemli kılan sebeplerden biri de mekânsal tasarımda üst düzey olanaklar sağlayabilmesidir. Dolayısıyla sadece fiziksel görüntü olarak değil kültürel sosyal ve ekonomik açıdan da ayrıcalık sağlayacak konumdadırlar (Sağlık, 2012).

İnsanların yaşadığı yerlerde sürekli bir etkileşim söz konusu olmuştur. Gelişen teknoloji ve imkanlarla kıyı-kent ilişkisinde kopmalar meydana gelmiş ve özellikle kıyusal alanlar bu durumdan büyük ölçüde etkilenmiştir. Oluşabilecek herhangi bir tahribe karşı kıyusal çevreler dayanıklı hale getirilmelidir. Kentsel tasarım çalışmaları, kıyusal alanların iyileştirilip kent-kıyı ilişkisinin düzeltilmesi bir fırsat olarak görülmüş (Kılıç, 1999).

Kıyı alanları kentlinin su ile etkileşiminde aktif rol oynayarak suya erişme imkânı sunar. Kıyusal alan tasarımlarında yapılan yönlendirmelerle kullanıcıların alan içinde hareket etmesi ve istenilen bölgeye ulaşması sağlanır. Bu aşamalarda kullanıcı profili göz önüne alınarak ihtiyaçları karşılayacak tasarım yapılması gerekmektedir. Bu konuda daha önce yapılmış kıyı tasarım örnekleri incelenerek ele alınan kıyusal alanda bir çalışma yürütmek, yanlış değerlendirmelerle karşılaşmamak için yapılabilecek bir uygulama olarak görülmektedir (Balçık ve İnceoğlu, 2020).

Kıyusal alanlardaki peyzaj tasarımları uluslararası düzeyde sürekli ilgi ve araştırma konusu olmuştur. Tasarımcılar bu alanları genellikle kentle bütünleştirerek kent dokusuna uyumlu olarak tasarlarlar. Kıyı ile kentsel öğeler arasında ilişki oluşturacak alanlar bırakılarak, sosyal hayatta önemli yeri olan kıyılarla rekreasyon alanları oluşturulur (Li et al, 2020).

Kıyusal alanların, kent içinde bazı faydalar sağladığı tespit edilmiştir. Bunlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Farrell et al, 2015).

Kıyusal alanların sağladığı Faydalar

- Kentliye su ile etkileşim imkânı sunar.
- Ulaşım ağına katkıda bulunur.
- Boş zamanı değerlendirmek için rekreasyon alanları sağlar.
- Mevcut yeşil altyapıya ilave altyapıya kazandırır.
- Mevcut rotayı birbirine bağlayan yeni yürüyüş/bisiklet rotası oluşturur.

Jeopolitik konumu nedeniyle büyük öneme sahip olan, Türkiye'nin kıyusal alan açısından zengin kentlerinden biri olarak görülen Çanakkale, geçiş yolu niteliği taşıdığı için dikkat çeken bir kenttir. Tarihi değeri bulunan yapılara ev sahipliği yapan kentin turistik açıdan değer görmesi kıyusal alanlarını olumlu etkilemektedir. Kıyusal alanlar fonksiyonlarına göre kırsal ve kentsel kıyılar olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Kırsal Kıyı Alanları

Yeryüzünde yaşadığımız alanları kırsal ve kentsel alanlar şeklinde ikiye ayırırsak kentsel alanlar yoğun yerleşmelerin görüldüğü daha sıkışık mekanlardan oluşurken, kırsal alanlar; kentsel alana oranla daha az fonksiyonlu olmakla beraber ekonomik etkinlikleri toprağa veya hayvancılığa dayanan çevrenin görünümü olarak ifade edilebilir (URL 5).

Kırsal alanlar iklim ve topografya ile jeolojik özelliklere bağlı olarak değişen yerleşim alanları olduğundan bu alanlara bağlı kıyusal alanların da aynı özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Kırsal kıyıların bulunduğu çevreler biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklar bazında ekolojik olarak önemli noktalar olduğu için Çevre Düzeni Planları'nda alınan kararlar doğrultusunda bu alanların korunmasına yönelik hükümler getirilmiş ve kentsel kıyılardan ayrılarak planlamaları gerektiğinin de üzerinde durulmuştur (URL 6). Şekil 8'de kırsal kıyılardan örnekler bulunmaktadır.

Şekil 8. Kırsal Kıyı Örnekleri

(A, URL 7 ; B, URL 8 ; C, URL 9 ; D, URL 10)

Bireylerin yerleşim yerleri için kıyıya yakın yerleri seçtiği bir gerçektir. Fakat doğayla daha iç içe, yapısı bozulmamış ve kendi kültürünü devam ettirebileceği kırsal kıyı alanlarının daha tercih edilebilir nitelikte olduğu bilinmektedir.

Kentsel Kıyı alanları

Kentsel kıyılar, yerleşim bölgelerinin açık alanlarında bulunan su kaynağı kıyısındaki alanlardır. Tarihin her döneminde odak noktası konumunda bulunan kıyıların, kent imajını güçlendiren bir yapısı vardır (Seçmen, 2019). Sosyal yönden önemli bir yere sahip olan kentsel kıyılar 1960'lı yıllardan sonra tasarım projelerinde görülmeye başlanmıştır. Kıyıların kent ile olan ilişkisi yaşanan zaman içinde kentleri zenginleştirme ve tercih edilme nedenlerinden dolayı giderek artmıştır. Sağladığı olumlu etkilerin yanı sıra kenti simgeleyerek rekreasyon alanı sağlaması, tersane kurulması, kıyıya görsel ve fiziksel erişim sağlaması gibi olanaklar sunması bulunduğu kenti etkilemiştir (Önemli, 2019).

Yapılan araştırmalara göre kentsel kıyılar hızlı gelişme gösteren kent bölgeleridir. Aşamalı olarak gelişme gösteren kentsel kıyılar özelleşmiş birçok tesisle birleştirilerek kentle kıyı ilişkisini güçlü tutarlar. Sosyal ve kültürel açıdan kentlinin yaşam kalitesine katkıda bulunmaları kentsel kıyıların tercih edilme nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Seçmen, 2019).

Kentin şekillenmesinde büyük rol üstlenen kıyıların mekânsal açıdan kolay anlaşılır olması gerekmektedir. Toplu taşıma sistemleriyle kent merkezindeki kıyıların erişimi entegre edilmeli ve yapılan tasarımsal hareketlerin, kıyıya ulaşımı engelleyecek bariyer oluşturmamasına dikkat edilmelidir. Carr vd. (1992)'ne göre kent merkezindeki kıyılar bugünün rekreasyonel faaliyetlerini gerçekleştirmek için ideal alan olarak görülmektedir ve bu durum kıyıların ekonomik değerini yükseltmektedir. Dolayısıyla, kent merkezindeki kıyı alanları, kente rekreasyon alanı sağlarken görsel olarak estetik değeri yüksek alanlar oluşturularak değerlendirilmesi ticari anlamda da kendisini gösterdiğini kanıtlar.

1.5.2 Kentsel Kıyı Tasarımları

Kıyısız alan tasarımlarının zamanla modernleşmesi ve geleceğe yönelik özgün tasarımların yapılmasına rağmen ihtiyaçları karşılamaktan uzaklaştığı görülmektedir. Kent merkezindeki kıyıların tasarımları yapılırken kentlinin tasarlanacak olan alandan beklentileri saptanarak tasarım kriterleri çerçevesinde detaylı analizler yapılmalıdır. İşlevsel ve karakteristik özelliklere sahip kıyısız alanlarda kentli sahil boyunca rahatça gezebilmeli ve erişim konusunda sıkıntı çekmemelidir. Eşit kriterlere sahip, rekreatif faaliyetlerin gerçekleştirileceği alanlar yaratılmalıdır (Zhu, 2020). Bu çerçevede kentsel kıyı tasarım projeleri incelenmiştir. İncelemesi gerçekleştirilen projeler genel çizgileri ile aşağıda belirtilmektedir.

Sekapark Projesi

Yapılan kent planlamalarında sanayi alanlarının kent içinde bulunmasının kente zarar verdiği ortaya çıkarılmış ve yerleşim bölgelerinden uzakta planlanması gerektiğine karar verilmiştir. Proje kapsamında Kocaeli Kenti'ne bağlı İzmit bölgesinde bulunan Sekapark,

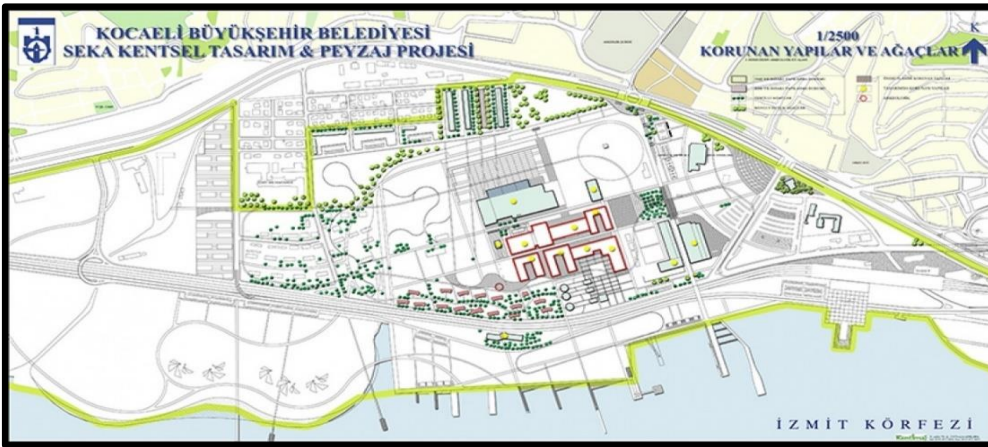
kıyı alanı ile D-100 Karayolu arasında kalan 130 hektarlık bir bölgedir. Şekil 9’da proje alanına ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 9. Sekapark Proje Alanına Ait Görsel

(URL 11)

Sekapark, kâğıt fabrikası olarak cumhuriyetin ilan edildiği ilk yıllarda işlev görmüştür (Tuncel, 1973). Fabrika ekonomik olarak ülke bütçesine zarar verdiği gerekçesiyle kapatılmış ve Kocaeli Belediyesi’ne devredilmiştir. Kıyı bölgesinde bulunan fabrika, kıyıların kent için sağladığı faydalar göz önüne alınarak değerlendirmeye alınmış ve böylece projenin ilk temelleri atılmıştır. 2005 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Endüstriyel Dönüşüm Projesi adı altında çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Şekil 10’da çalışma alanının konumu bulunmaktadır.

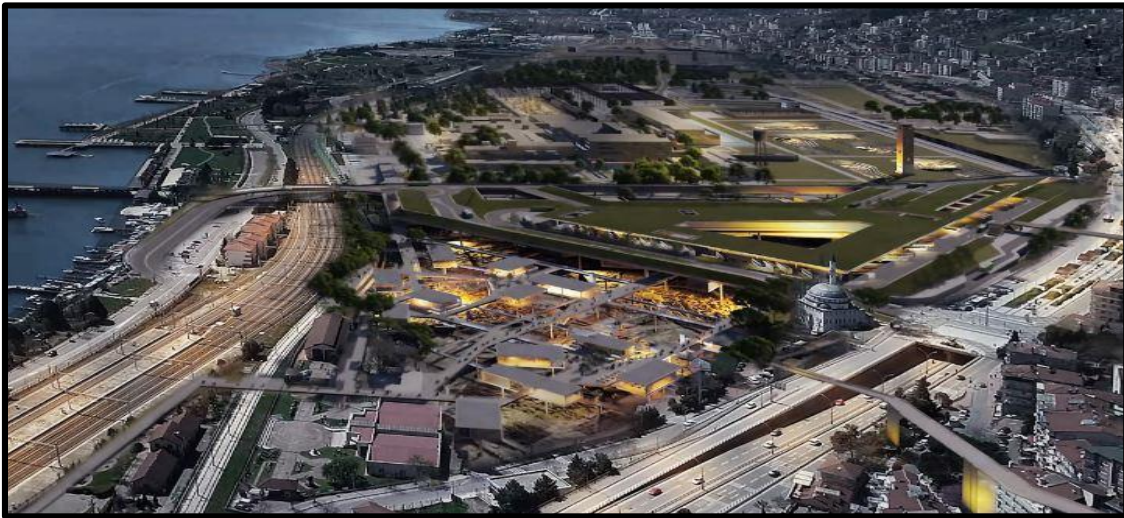

Şekil 10. Sekapark Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi

(URL 12)

Alan sürekli fabrika çalışma sahası olarak değerlendirildiği ve uzun süre terkedilip sonra tekrar işleme açıldığı için kent içi çöküntü alanı olarak görünmektedir. Bu durum kent genelinin estetik dokusunu bozmaktadır. Kıyı alanları değerlendirilmesinde için rekreasyon alanlarının projelerde oldukça sık kullanıldığı görülmektedir. Proje üç aşamada planlanarak yürütülmüştür. İlk aşamasında; kullanıcılar için rekreasyon alanları tasarlanmalıdır. Bu doğrultuda, piknik alanı, park, spor alanları ve bisiklet yolları tasarlanmıştır. İkinci etapta ise çalışma alanında bulunan işlevini yitirmiş ve estetik görünüşü bozan yapılar belirlenerek farklı kullanım için planlamaları yapılmıştır. Ayrıca Sekapark'ın batısında bulunan alan park ve dinlenme alanı olarak planlanmıştır. Üçüncü ve son etapta ise çalışma alanındaki yapıların mevcut yapıya uygun olarak değerlendirilmesi amacıyla kültür ve bilim alanı olarak tasarlanmıştır.

Projenin önemi, kent ile kıyı bağlantısı sağlanarak işlevsiz görünen endüstriyel alanın sürdürülebilir kıyusal ekosistem oluşturacak şekilde yeniden kente kazandırılmasıdır. 2005 yılından önce tamamen endüstriyel amaçlı kullanılan alanın projeden sonra kıyı kullanımındaki değişiklik gözle görülür derecede olmuş ve kullanıcıların beğenisini toplamıştır. Projenin en önemli etkilerinden biri de, önceki halinde oluşturduğu çöküntü görüntüsünün giderilmesidir. Bu durum kaya ile kıyı arasındaki dengeyi iyileştirerek alanın uzun süre kullanılabilir hale getirilmesini sağlamıştır (Uzun, 2014). Projenin son aşamasındaki görünümü aşağıdaki görselde verilmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Sekapark Proje Alanına Ait Görsel

(URL 13)

Piramma Kıyı Parkı Projesi

Güney Yarım Kürede bulunan Avustralya Topluluğu'nun yaklaşık olarak 80 km² lik alanı sulardan oluşmaktadır. Dolayısıyla ülkenin birçok noktadan kıyı bağlantısı bulunur. Avustralya'nın en eski yerleşimlerinden birisi olan Sydney'de bulunan Pymont bölgesindeki Piramma Parkı, projenin ana materyalini oluşturur (URL 14).

İşlevini kaybetmiş eski bir sanayi alanının tekrardan düzenlemeye alınarak kullanıma açılması amacıyla alanda bir kıyı parkı projesi başlatılmıştır. 18 m² büyüklüğe sahip olan bu alanın çevresinde yapılan incelemeler sonucunda yerleşim bölgesi ağırlıklı olduğu gözlemlenmiştir. Tasarlanan projenin amacı işlevini yitirmiş bölgeye bir karakter kazandırmak ve kıyasal bölgenin canlandırılmasını sağlamaktır. Bu sayede kente yeni bir odak noktası kazandırılacaktır. Şekil 12'de projenin yapılacağı alanın konumu ve çevresi ile nazım planı verilmiştir.

Şekil 12. Proje Alanı ve Projenin Parkı Nazım Planı

(Erkmen, 2015)

Piramma Parkı kuzeydoğusunda bulunan Gibba Parkı'yla birlikte bütüncül bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Proje tasarım aşamasında alanda yapılan incelemeler sonucunda

7 tasarım prensibi belirlenmiş ve Piramma Parkı Nazım Planı hazırlanmıştır. Belirlenen tasarım prensipleri;

- Yeşil alan varlığı
- Manzara
- Sürdürülebilirlik
- Çevresel bağlantı ve ilişkiler
- Suya erişim
- Esnek Park
- Tamamlanabilir alan

Olmak üzere 7 tanedir (Erkmen, 2015).

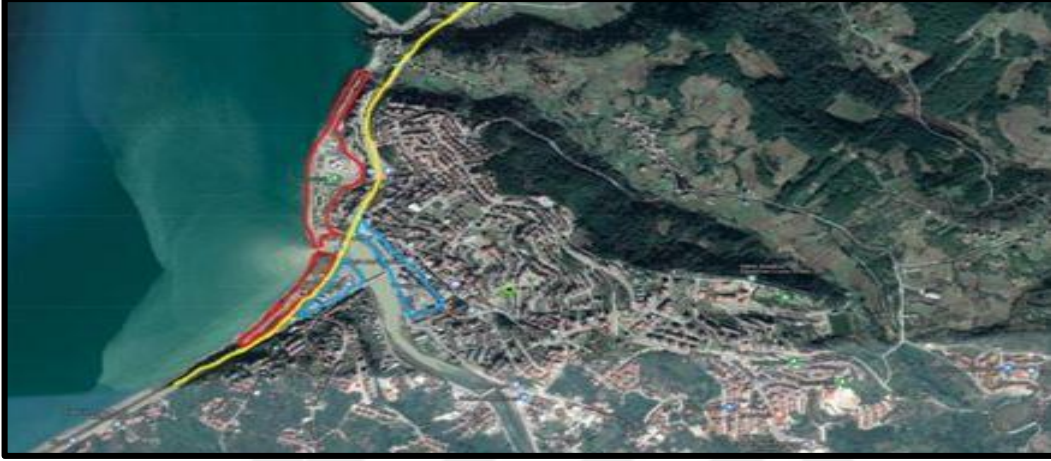
Su ile kullanıcıların etkileşiminde kentsel kıyıları büyük rol oynar. Bu bağlamda alanda bulunan kıyı formuna uygun su üzerinden devam eden ahşap materyalli yürüyüş platformları kentlinin su ile etkileşimini güçlendirecek estetik yapıda tasarlanmıştır. Eski iskelenin kalıntılarının yeni yapılan projede kullanılması mevcutta bulunan elemanların değerlendirildiği bir proje olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bunların yanı sıra incelenen projede açık yeşil alanların sert zeminlerle birlikte dengeli bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Proje alanını gösteren görsellerden de anlaşılacağı gibi bu durum, kentsel kıyılarda yeşil dokunun göze hitap etmesi açısından önemini göstermektedir. Genel kapsamda bakıldığında İstanbul Limanı yeniden canlandırma proje önerisine altlık oluşturabilecek bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Zonguldak Alaplı Kentsel Kıyı Projesi

Ülkemiz kıyı alanları bakımından oldukça zengindir. Fakat sahip olduğumuz kıyısal alanlar, bulunduğu coğrafik konuma göre farklı şekiller göstermektedir. Örneğin Karadeniz kıyısında bulunan Zonguldak Kentine bağlı Alaplı kıyısı dağlık ve engebeli bir arazide olmasına rağmen bu durumun kıyı alanına yaklaştıkça farklılaştığı görülmektedir. İlçenin içinde dolaşarak Karadeniz'e dökülen Alaplı Irmağı 22 km uzunluğundadır (ÇEDPGM, 2006).

Zonguldak Kenti'nin Alaplı İlçesi kıyı sınırında bulunuyor olmasına rağmen alanda rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirileceği mekanların eksik olduğu tespit edilmiştir.

Belediye yetkilileri tarafından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanlığı ile birlikte 2005 yılında kıyısız alanı da dahil ederek tasarım projesi yapılmasına karar verilmiştir (Alpay, 2011). Şekil 13'te proje alanının konumunu gösteren harita bulunmaktadır.

Şekil 13. Proje Alanının Konumu

(Alpay, 2011)

Proje, Alaplı Kıyı Dolgu Alanı Düzenleme ve Alaplı Kent Merkezi kentsel tasarım projesi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Kıyı alanına yeni bir fonksiyon kazandırılarak Sahil Park ismi verilmiştir. Sonuç olarak kente odak noktası olabilecek bir alan yaratılmak istenmiştir.

Kıyısız alan düzenlenmelerinde getirilen yasal zorunluluk nedeniyle yapılan çalışmalarda öncelikle kamu yararı gözetilmesi esas alınır. Bu projede biraz esnek davranılarak yoruma açık hale getirildiği görülmektedir. Projeye başlanmadan önce alan çevresinde anket yapılmış ve kentlilere alanı ne sıklıkla kullandıkları sorulmuştur. Çok az kişiden alanın hiç kullanılmadığı cevabı alınmıştır. Genel olarak ortak kullanım görülen alana yoğun ilgi gösterilmektedir.

Proje incelendiğinde mevcutta yürüyüş yolu, spor alanları, piknik yerleri ve çocuk oyun alanları bulunmaktadır. Fakat alanda kıyı değerlendirilmesi için yüzme aktivitesi gerçekleştirilememektedir. Bu aktiviteler için yaklaşık olarak 2 km uzaklıktaki Alaplı Limanı kullanılmaktadır. Ağaçlandırma işlemleri ise proje dahilinde halen devam etmektedir. Şekil 14'te proje alanına ait Şolt (2018)'in çalışmasından alınan görseller bulunmaktadır.

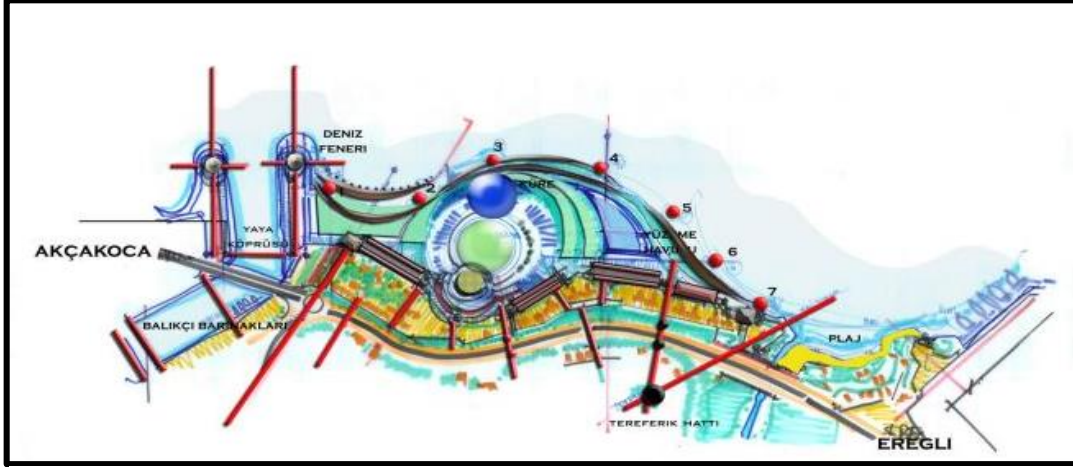

Şekil 14. Proje Alanına Ait Görsel

(Şolt, 2018)

Alaplı kıyısı ilk olarak gündeme bir kıyı projesi olarak getirilmemiştir. Gelen talepler doğrultusunda dolgu işlemi yapılan kıyısal alanın temiz ve güvenilir bir rekreasyon alanı olması için ortak alan kullanımlarının artırılmasına yönelik bir proje hazırlanmıştır (Şolt, 2018). Ekolojik açıdan kıyı dolgu alanlarının yapılmasının olumsuz etkilerinin olduğu ileri sürülse bile, Alaplı kıyısı dolgu alanları düzenlenmesi sonrasında kentle kıyı ilişkisi güçlendirilmiş ve bu konuda yapılan diğer bir ankette kentli kıyı alanlarında yapılan düzenlemelerden % 51,50 oranında olumlu yanıt alınmıştır. Çünkü kentliye kıyıyla etkileşim için rekreasyon alanları yaratılmıştır. Bu durum bize kıyısal tasarım projelerinin alana getirdiği fiziksel değişimlerin yanı sıra sosyal etkilerinin de olduğunu göstermektedir. Şekil 15'te MSGSÜ tarafından 2006 yılında hazırlanan ancak uygulanmayan sahil alanı projesinin görseli verilmiştir.

Projenin Alaplı bölgesine daha uygun hale getirilmesi için otopark alanlarının desteklenmesi ve taşıt trafiğini rahatlatacak çözüm önerilerinin projeye eklenmesi gerektiği düşünülmektedir (Alpay, 2011).

Şekil 15. MSGSÜ Tarafından 2006 Yılında Hazırlanan Ancak Uygulanmayan Sahil Alanı Projesi

(Alpay, 2011)

1.6 Peyzaj Karakter Okuması

1.6.1 Peyzaj Karakteri Kavramı

Coğrafya alanında çalışmalarıyla adından sıkça söz ettiren A. Von Humboldt, peyzajı yaşadığımız çevrenin toplam karakteri şeklinde tanımlamıştır (Tazebay ve Kaymaz 2017; Naveh ve Lieberman, 1994). Ekolojik, kültürel ve yapısal olarak bireylerin görüş açısı içerisine giren tüm noktaların; kent genelinde oluşturdukları bütün halindeki görünüşlerinin, niteliklerine göre belleklerde bıraktıkları ifadeler alanın peyzaj karakterini oluşturur. Bu ifade kişinin uzmanlık alanına ve deneyimlerine göre değişim gösterebilmektedir (Sayın, 2011).

Karakter kavramı her mekân için özel ve görecelidir. Bu kavram kişilere ait düşünce ve tecrübelerle açıklanır. Genel olarak bireyin görüş açısında peyzajı oluşturan tüm arazi parçalarının görsel özelliklerinin yanında yapısal ve fonksiyonel özelliklerinin de oluşturduğu resimdir (Yücel vd., 2008).

Peyzajın insan ve doğa etkileşimiyle oluştuğunu göz önünde bulundurursak peyzaj karakterinin oluşumunda da insan etkisi söz konusudur (Bayer, 1977). Peyzaja getirilen tanımlamalar da en çok kullanılan etmen peyzajın karakteridir. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde de (APS) peyzaj karakterinden bahsedilmiş ve önemi üzerinde durulmuştur (Kanabakan, 2013).

Kentsel alanlarda olduğu gibi kıyısız alanlarda da farklılık yaratarak birbirinden ayırt etmemizi sağlayan özellikler vardır, kıyıların kimliğini oluşturan bu özellikler birleşerek bize peyzajın karakteristik özelliğini gösterir. Bazı peyzaj karakterleri buldukları coğrafyayla öne çıkarken başka bir alandaki peyzaj tarihi miras alanları veya kültürel özellikleriyle öne çıkabilmektedir. Çanakkale gibi tarihte büyük mücadeleler geçen bir coğrafyada mekanlara yansıtılan tarihi değerler mekânın karakterini ve işleyişini belirleyen etkenler arasında gösterilebilir.

Bir peyzaj alanında oluşturulan bütün unsurlar bir peyzajı diğerinden ayıran peyzaj karakterini ifade ettiği için alandaki herhangi bir değişim peyzaj karakterine de yansımaktadır. Karakteri belirlenen peyzajın durumu tespit edilerek gereksinimlerinin ortaya çıkartılması sonucu alanın tasarımına yön vermek kolaylaşır (Tudor, 2014).

Farina (2000)'ya göre yapılacak projelerde ilk aşama peyzajın analizi olmalıdır. Alanın peyzaj özelliklerinin doğru anlaşılıp karakterinin belirlenmesi planlama ve tasarım ilkeleri gereğince önemli bir husustur. Özellikle 1990'lı yılların sonlarına doğru Avrupa'da peyzaj analizinde karakter kavramı odak konu haline gelmiştir (Tülek ve Atik, 2017; Will, 2005). Bu durum kıyısız alanlar içinde geçerlidir. Ülkemizde Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS) kabul edildikten sonra, uluslararası ölçekte ele alınan peyzajın, tanımlandırılıp sınıflandırılmasında oldukça yenilikçi adımlar atılmış ve bu durum yapılan kıyısız alan tasarımlarına yansımıştır.

Kıyısız alanlara özgünlük getiren ve diğer kıyısız alanlardan ayırt etmemizi sağlayan etmen arazi parçasının kimliğini belirleyen kıyısız peyzajın karakteridir. Yukarıda da bahsi geçen Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde (APS) peyzaj alanlarının karakterinin belirlenerek

korunması üzerine durulmuş ve önemi belirtilmiştir (Kanabakan, 2013). Bu sözleşmedeki peyzaj alanları kapsamına bağlantılı buldukları kıyısal alanlarda dahildir. Kıyısal alanlarda peyzaj karakterini oluşturan unsurlar birleşerek alanın diğer kıyısal alanlardan farklı olmasını ve hangi kullanım için daha uygun olduğunu ortaya koyar. Peyzaj karakteri belirlenen alanlar için çevresel faktörlerde göz önüne alınarak, alanın en kullanışlı yönü belirlenip geleceğe yönelik tasarım ve planlamalar gerçekleştirilebilir (Martin, 2006).

1.6.2 Karakter Okunmasında Lynch Yaklaşımı

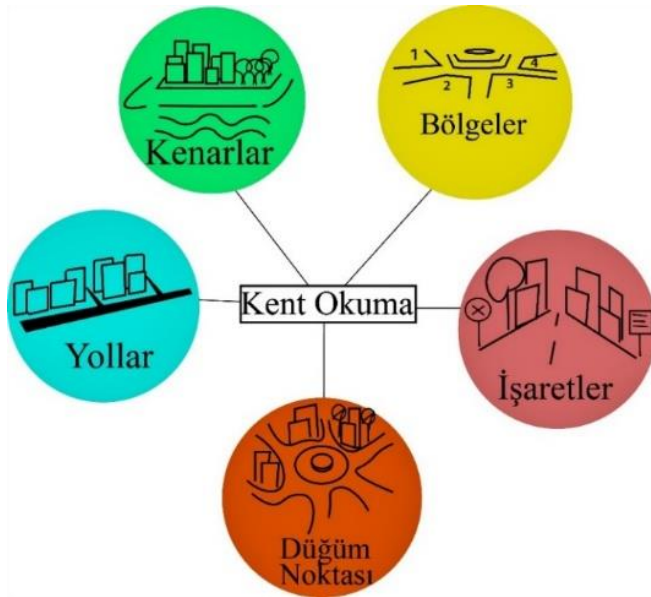
İnsanlar duyuları sayesinde yaşadıkları çevreyi görür ve algılamaya çalışır. Algılama çevresel bilgilerin duyular aracılığıyla zihinde okunma sürecidir. Görebildiğimiz her bir alan insanların yüklediği duygu ve düşüncelerden oluşan ifadeler taşır. Barındırdığı nitelik ve fonksiyonlarına göre belirli bir özelliği ile algılanan alanlar, insanlarda çağrıştırdıkları anlamlara göre kişiye özel hafızalarda imge oluşturur (Kıroğlu, 2007).

Berleant (1992)'e göre bir bireyin yaşadığı çevreyi algılaması çok yönlü ve aktif bir eylemdir. Porteous (1996)'a göre ise çevreyi algılamak bireyin geçmişte yaşadığı sosyal ve kültürel etkileşimlerle alakalıdır Farklı düzeylerde çeşitlenerek ortam algılanabilir (Çakçı ve Çelem, 2009). Dolayısıyla peyzajın karakteri, algılayan insanın deneyimlerine göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Kentin tanımlandırılmasına katkıda bulunan imgeler, kentlinin zihinlerinde bıraktığı izlere göre birimlere ayrılır. Algılama biçimlerinin kişilik özelliklerine göre de farklılık gösterdiği bilinmektedir. Beş duyu organıyla eş zamanlı olarak algılanan kent zihinlerde bütüncül bir resim ortaya çıkarır (Lynch, 2010).

Yaşadığımız çevrede gördüğümüz her bir nesne onlara yüklenmiş anlamlar taşır. Biçimsel ve simgesel olarak duyular arayıcılığıyla zihinsel süreçten geçirilen imgelerle, kentin incelenmesi işlemine kent okuması denilmektedir (Özen, 2006). O'Neill (1991)'e göre ise kullanılan öğelerin zihinde oluşturduğu harita kentsel okumadır (Köseoğlu ve Önder, 2010).

Algıya dayanan değerlendirme yöntemlerinden biri olan kent okumasını kullanan Lynch, oluşturulan mekânsal kurguların kentle uyumlu olması için öncelikle kent alanında araştırma yapılması gerektiğini belirtmiştir. Sonrasında gözlemlerle desteklenecek olan çalışmada bu aşama oldukça önem arz etmektedir. Gözlem yapılırken kentin okunabilirliğini Lynch 3 ana maddeye bağlamıştır; yapı, kimlik ve anlam. Anlam olarak kentsel mekânı algılamak, kişiye göre sürekli değişen ve gelişen bir terimdir. Birey yaşadığı tecrübeler ve görsel değerlerine göre bakılan alandan farklı anlamlar çıkarabilir (Lynch, 1960; Bilsel, 2001). Kimlik ve yapı olarak kentsel mekânı algılamak ise mekânı oluşturan bileşenlerle mevcut yapının oluşturduğu bütünün ve uyumlarının yorumlanması şeklindedir (Önem, 2004).

Lynch'ın yaklaşımına göre kenti okumaya çalışan araştırmacı, peyzaj bileşenleriyle oluşturulan imajı kendi bakış açısıyla ele alır ve kendi zihnine göre imgeler. Kenti tanımlayan bu bileşenlerin örgütlenme şekli kentin karakteri ve kimliğiyle ilişkilidir. Çalışma alanının büyüklüğüne oranla giderek zorlaşan kent okumasını Lynch kolaylaştırmak adına beş başlık altında irdelemiştir. Bu unsurların araştırmacıya mekânın algılamasında yardımcı olacağını belirtmiştir. Bunlar; yollar, kenarlar, bölgeler, işaretler ve odak noktalarıdır. Araştırmacının kendi oluşturduğu grafik anlatımlarıyla desteklenen görsel aşağıda verilmiştir (Şekil 16).

Şekil 16. Lynch Yaklaşımı Çerçevesinde Kent Okumasında Kullanılan Bileşenler
(Orijinal, 2022)

Yollar: Gün içerisinde ulaşım en temel ihtiyaçlarımızdan birisidir. Bir yerden başka bir alana doğru yöneldiğimizde gitmek için kullandığımız sirkülasyona yol ismi verilir. Kentin devamlılığının sağlanması için sürekli aktif hareket olması gerektiği göz önüne alınırsa yollar, imge yönünden güçlü bileşenlerdir (Lynch, 2010). Yollar kendi arasında; Taşıt yolu, yaya yolu, bisiklet yolu ve yürüyüş yolu olmak üzere 3'e ayrılır. Şekil 17'de ele alınan bileşene ait örnekler verilmiştir.

Şekil 17. Yol Bileşeni Örnekleri

(A,URL 15 ; B,URL 16 ; C,URL 17 ; D,URL 18)

Kenarlar: Kentsel mekanlarda öznitelik ve fonksiyonlara göre sınır belirleme çalışmaları yapılır. Sınır belirlemek için kentte kenarlara ihtiyaç duyulur. Akşların veya sürekliliğin bitirilmesi gerektiği durumlarda kullanımları söz konusu olabilir. Kent içi yön tayininde kullanılan alışkanlıklardan birisidir. İmgesi yollar kadar güçlü değildir fakat eksikliği hissedilir boyuttur. Kenarlar yapıları ve kullanışlarına göre doğal ve yapay olmak üzere 2'ye ayrılırlar. Doğal kenarlar kıyıları gibi insan müdahalesi sonucu oluşmayan

sınırlardır. Yapay kenarları ise kent içinde oluşturulan bölgenmeler belirler. Şekil 18’te kenar bileşenine ait örnekler verilmiştir.

Şekil 18.Kenar Bileşeni Örnekleri

(A,URL 19 ; B,URL 20)

Bölgeler: Kentsel mekanlar bölgelere ayrılırken alanı hâkim kılacak baskın bir imge aranır. Karakteristik özelliği baskın gelen bileşen o alanın bölgenmesinde etkili olur ve bölge genel olarak bu özellik ile tanımlanmaktadır. Tarihi değeri bulunan alanlar, kaleler ve çevreleri kentsel mekânda bölge oluşturabilmektedir. Bölgenmeler, ele alınan alanın ölçeğine göre değişiklik gösterebilmektedir. Duruma göre kentler bile bir bölge oluşturabilmektedir (Özeş, 2019). Görselde bölgenme örneği verilmiştir (Şekil 19).

Şekil 19. Bölgenme Örneği Gaziantep Kalesi

(URL 21)

Odak noktaları: Kişiyeye göre değişen anlamsal yapı alanda düğüm noktaları oluşturur. Kentsel mekânı algımlarken araştırmacıya gözlemlediği mekânda bazı noktaların farklı geldiğini ve yoğunluğunun hissedildiği bilinmektedir. Örneğin kentsel mekanlar tasarlanırken oluşturulan kavşak ve meydanlar kullanım olarak baskınlık gösteren odak noktalarıdır. Şekil 20’de farklı kentlere ait odak noktası örnekleri verilmiştir.

Şekil 20. Paris Champs-Élysées Meydanı ve Odak Noktası Örnekleri

(A,URL 22 ; B,URL 23)

İngesal yönden güçlü olan bu özel noktalar sadece buldukları bölgeye değil çevresine de yayılan bir etkiye sahiptirler. Kentsel mekânda planlamalar yapılırken etkinlik ve toplanma alanları gibi mekanlar düğüm noktalarına göre tayin edilmektedir (Özdemir, 2019).

İşaret Öğeleri: Kentsel mekanlarda karakteri belirlemek için vurgu yapmak amacıyla bazı öğelerden faydalanılır. İşaret öğelerinin elamanları diğer birçok birime göre kompleks yapıdan uzak ve sadedirler. Bu öğeler bir bilgi panosu olacağı gibi sert peyzaj elemanı da olabilmektedir. Mimarın farklı yapılar tasarlayarak mekânda dikkati yapıya çekmesi, onu bir işaret öğesi haline getirebilir. İşaret öğelerini görüş açısındaki her bireyin rahatlıkla algılaması sağlanır. Kentin okunabilirliği arttıkça kullanılan işaretlerin de arttığını bilinmektedir” (Lynch, 2010). Şekil 21’de farklı kentlere ait işaret öğelerine örnekler verilmiştir.

Şekil 21. İşaret Ögesi Örnekleri Eysel Kulesi ve Truva Atı

(A, URL 24; B, URL 25)

Kenti okumak için yararlandığımız bileşenler birbiriyle etkileşim halindedir. Etkileşim sürekli devam eder ve kentin karmaşık yapısının okunması için imgeler oluşturulmasına katkı sağlar. Lynch yaklaşımına göre kentin okunabilirliği onu imgeleştirmemizle ilişkilidir. Dolayısıyla fazla imgeleştirilen kentin okunabilirliği de artmaktadır.

Peyzaj alanları gösterdiği özelliklerinden dolayı imge yönünden güçlüdürler. Özellikle kıyıyla bağlantısı bulunan peyzaj alanları diğer alanlara göre daha kompleks yapıdadır. Araştırmacıların Lynch yaklaşımıyla çalışma alanı olan kıyısal bölgenin peyzaj karakterini belirlemek üzere yaptıkları gözlem sırasında;

- Mekâna ait bilgilerin elde edilip alanın kullanımına uygun kurgusunun oluşturulmasına
- Peyzajın mevcutta bulunan elemanlarının renk ve doku özelliklerinin yarattığı anlamsal etkiye
- Mekânsal kurgu ve kıyısal alana olan uyuma
- Kentlinin alanda bulunan peyzaj elemanları ve mevcut yapıyla birlikte oluşturduğu bütünün algılanabilir imgelere dönüştürülmesine
- Mekânın görünebilirlik durumuna
- Alan geneli doluluk boşluk durumuna
- Mekânın kullanıcıya güven hissi vererek alana çekicilik katılmasına

- Mekandaki faaliyet ve kullanımlara
- Mekân içinde hareket edilebilirlik durumuna, hareketin kesintiye uğramaması için alan içi sirkülasyonuna

Bakarak alanın karakter okumasına ilişkin değerlendirmede bulunmaktadırlar (Asar, 2013).

Yapılı çevrenin karakter okunmasında kullanılan diğer unsurları araştırmacının baktığı alandaki görüntüyü diğerlerinden farklı kılan faktörler olarak açıklayabilir. Kentlinin beş duyusuna hitap eden alana özgü imgelere sahip olan mekanlardaki sert zeminlerin binalar ve çevresindeki bütünle oluşturduğu görsel etkiden, oturma birimleri yanına estetik görünüşü arttırmak için tasarlanan çiçek parterlerine kadar mevcut duruma yapılan her müdahale peyzajın okunabilirliğini etkiler niteliktedir (Karadayı, 2000; Lynch, 1998).

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, tez kapsamında yapılan literatür taramaları sonucu yararlanılan çalışmalardan bilgilere yer verilmiştir. Yararlanılan çalışmalarda, tez konusuna katkı sağlayan durumlar araştırmacının yorumuyla açıklanmış ve alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

2.1 Önceki Çalışmalar

Ağır (2019), “Tarihsel Çevrenin Sunduğu İmgeyi Okuyarak Kentsel Kimlik Arayışına Bir Yaklaşım: Aksaray Örneği başlıklı çalışmasında kent imgesi, algı ve kentsel imgeyi oluşturan unsurları tarihsel çevre kapsamında irdelemiş ve kent kimliğinin belirlenmesinde Landmark olarak adlandırdığı özgün belirleyiciler, sınırlar, bağlantılar ve düğüm noktaları üzerinde durmuştur. Yapılı çevrede bireyin duyumsal ve algısal süreçlerini etkileyen unsurların karakterin bir parçası olan kimliğin tanımlanmasında büyük rol oynadığını belirterek, Aksaray kentinin kimliğini oluşturan öğelerin analizini gerçekleştirmiştir. Değerlendirme aşamasında bireyin algısını referans alarak, Aksaray kent merkezinde ele alınan imgelerin kentin kimliğine olan etkisini yorumlamaktadır.

Arısu (2018), ‘Kentsel Tasarım Kavramında Kentsel Tasarım Rehberinin Yeri ve Önemi’ başlıklı çalışmasında, kentsel tasarım kavramına açıklama getirilmiş ve kentsel tasarımın kavramsal yapısına ilişkin model oluşturulmuştur. Disiplinler arası ilişkiler kurularak birlikte çalışma alanı oluşturulan kentsel tasarımın; peyzaj mimarlığı, inşaat mühendisliği, sosyal bilimler ve yapı mimarlığı gibi farklı meslek dallarıyla olan ilişkisi model üzerinden gösterilmiştir. Oluşturulan modellerin aktarımından sonra kentsel tasarımın hedefleri üzerinde durulmuş ve ele alınan çalışma alanına göre farklı hedefler ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Kentsel tasarımın hedeflerinin genel olarak çalışma alanına bağlı karakter ,kimlik ve mevcut alanda bulunan peyzaj bileşenlerine göre değişiklik gösterebileceğini açıklamaktadır.

Erkmen (2015), ‘Kentsel Kıyı Alanlarının Yeniden Canlandırılması: İstanbul Limanı’na İlişkin Bir Öneri’ başlıklı çalışmasında kıyı ve kentsel kıyı kavramlarına açıklamalar getirilmiş ve kıyı biçimlerine örnekler verilerek açıklamalar desteklenmiştir.

Kıyusal alanların tarihsel değişimlerine değinerek yeniden canlandırılmaları konusunda ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Kıyusal alanların hayatımızdaki önemini kentteki sosyokültürel ve ekonomik etkilerle katkı sağlamasının üzerinde durarak açıklama getiren Erkmen, sonrasında kentsel kıyıların işlev kazandırılmasında dünyadan örnekleri derlemiş ve incelemesini gerçekleştirmiştir. Ele aldığı beş örnekten biri olan Piramma Kentsel Kıyı Parkı Projesi'nde eski bir sanayi alanı olarak kullanılan kıyusal bölgenin, revize edilmesiyle kullanıcı memnuniyetine ve kentlinin su ile ilişki kurabilmesine bağlı olarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. İncelenen örneklerde ortaya çıkarılan ortak noktaların üzerinde durularak, bu noktaların kentsel kıyı alanlarına işlev kazandırılmasındaki etkisini belirtmiştir.

Kemeç (2020), 'Kentsel Tasarım İlkeleri ve Politikaları' başlıklı çalışmada kentsel tasarımın kullanıcılar için fonksiyonel kamusal alanlar yaratma amacı üzerinde durulmuş ve kentsel tasarımın ilke ve politikalarına açıklık getirilmiştir. Kemeç çalışmasında karakter kavramını, bireyin çevresinde bulunan mekanlar arasından seçim yaparak birine yönelmesini sağlayan neden olarak ifade etmektedir. Bir alanın karakterini oluşturan bileşenleri göstermek adına oluşturduğu modelde topoğrafya, mimari yapı, canlı/cansız peyzaj bileşenleriyle karakteri oluşturan etmenleri belirterek, karakteristik yapının kentin okunabilirliğindeki ana faktör olduğunu vurgulamaktadır. Kentsel tasarım ilkeleri açısından belirlediği örneklerin incelemesini gerçekleştirmiş ve çalışmasına yorumlayarak aktarmıştır. İstanbul Tarihi Yarımada rneğinde, Hanlar Bölgesi'nin sahip olduğu karakteri mevcut peyzaj elemanlarının özgün değerlerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Yakın evresindeki Yıldız Hanı rneğinde ise yapılardaki mimari döneme ait bilgilere yer verilmiş ve kent silüeti açısından değerlendirmede bulunularak evre ile uyum sağlamayan yapılar olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda kentsel tasarım kriterleri doğrultusundan alana yönelik öneriler geliştirilmiştir.

zeş (2019), 'Üsküdar Kent Merkezindeki Kamusal Alanların İmge ve Bileşenlerine Yönelik Bir Alan Araştırması' başlıklı çalışmada kent kavramı tanımlanarak kamusal alanların kent içinde buldukları durum konusunda açıklamalar yapılmıştır. Kamusal alanların imgelenebilirliği  çevresel bileşene bağlanmıştır: Kimlik, yapı ve anlam. Kentsel kimliğin bu üç bileşenin bireyler tarafından algılanıp zihinden geçirildikten sonra

oluşturulduğu belirtilmektedir. Üsküdar bölgesinin kısaca tarihinden bahseden Özeş, kent merkezindeki kamusal alan dinamikleri olarak bölgenin karakteristik yapısının tepelerden oluşan bir topoğrafyaya sahip olduğunu ifaden eden görsellerle çalışmasını desteklemektedir. Genel olarak imgeler arayıcılığıyla kent formunun okunabilirliğinin üzerinde durulan bu çalışmada, Lynch yaklaşımı kullanılan diğer çalışmalardan farklı olarak kenarlar ayırıcı, işaretler gösterge ve düğüm noktaları moderatör olarak alınmıştır. Çalışma sonucuna göre alana yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Özdemir (2019), 'Afyonkarahisar Kent İmajı ve Mimari Kimliğinde Modern Dönem İzlerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma' başlıklı çalışmada Kevin Lynch yaklaşımıyla Afyonkarahisar kentinin mimari kimliğini ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Bu kapsamda modernizm kavramı açıklanmış ve etkilerinden söz edilmiştir. Ek olarak İmaj ve kimlik kavramlarının konu kapsamında önemleri belirtilerek ilişki kurulmuştur. Kenti detaylı bir şekilde açıklayan Özdemir, Lynch analiz yöntemiyle yol, sınır, bölge, odak noktası ve işaret öğeleri olarak kentsel bileşenleri değerlendirmiştir. Bulgularda elde edilen verilerle birlikte alanda çekilen fotoğraflarda kaynak olarak kullanılmıştır. Ele alınan her bileşen araştırmacı deneyim ve gözlemlerine dayandırılarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kentsel mekanlarda dönem etkilerinin, kimliği yansıtmakta ki önemi belirtilmiştir.

Özman (2018), 'Amasra Kenti Örneğinde Tarihi Peyzaj Karakteri Değerlendirmesi' başlıklı çalışmada Amasra kenti tarihi peyzaj karakteri okunacak alanlar hakkında bilgi verilmiş ve alana yönelik nasıl bir karakter tayini yapılacağı açıklanmıştır. Buna göre, Amasra kenti karakter analizinde sekiz bileşen belirlenmiştir. Belirlenen bileşenler; yerleşim alanları, yollar, rekreasyon alanları, tarım alanları, askeri alanlar, limanlar, endüstriyel alanlar ve orman alanları şeklindedir. Analiz aşamasına geçilmeden önce belirlenen alanlarda kentliyle yapılan sözlü görüşmelerden ve kenti konu alan akademik çalışmalardan yararlanıldığı çalışmada belirtilmektedir. Amasra Kalesi başta olmak üzere belirlenen alan içinde bulunan önemli tarihi yapılar detaylı bir şekilde incelenmiş ve gözlem sırasında çekilen fotoğraflarla anlatım güçlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Amasra kentinde deniz manzarasına hakim yüksek mevkilerde bulunan tarihi yapıların peyzaj planlamalarında eksiklikler saptanmıştır. Bu eksikliklerin saptanmasında, kenti ziyaret eden turistlerin genellikle deniz manzarası olan alanlarda fotoğraf çekilerek vakitlerinin bu

bölgelerde değerlendirmek istediklerinin görülmesi referans alınmıştır. Yapılan görüşmelerde kentlinin eski döneme özlem duyduğu tespit edilmiş fakat sözlü görüşmeler konuşmaya ve hafızaya dayalı olduğu için ispatlanamayacağı belirtilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında asıl üstünde durulan nokta ise tarihi yapı yakın çevrelerinde yüksek katlı binaların yapılmaya başlanmasıyla, tarihi yapıların görünürlüğünün azalması ve önemini giderek kaybetmesidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu çalışmanın materyalini Çanakkale’de bulunan Eski Kordon-Yeni Kordon kıyısal alanları oluşturmaktadır. İki farklı çalışma alanı bulunan tez kapsamında alanlar ayrı olarak ele alınmış ve sonrasında karşılaştırmaları yapılmıştır. Çalışmada kent merkezindeki kıyısal alan kullanımlarına ve kıyısal alanların peyzaj karakterinin belirlenmesine ilişkin çok sayıda yerli yabancı literatür taraması gerçekleştirilmiş ve alanda çekilen fotoğraflar kaynak olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın oluşturulması sürecinde; konu ile ilgili daha önceden yapılmış araştırmalar Yüksek Öğrenim Kurumu Dokümantasyon Merkezi’nden bulunmuş ve incelenmiştir. Çalışma alanında gözlem yapılarak gözlem verileri not alınmıştır.

Tezin kurumsal temelleri ile ilgili bilgilerin toplanması gerçekleştirilirken materyal olarak peyzaj ve peyzaj karakteri kavramları ile kıyısal alanların söz konusu olduğu doktora ve yüksek lisans tezleri ile karakter okumasına ilişkin yapılan çalışmalar envanter olarak kullanılmıştır. Tezin konusu ile ilgili materyallerin hazırlanmasında ise tez tarama arşivleri ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır.

3.2 Yöntem

Çalışmanın yönetimini belirlemek amacıyla, kıyısal peyzaj karakteri kavramını açıklamak için bu alanda yapılan çalışmaların süreci, araştırmacıların kıyısal alan kullanımları ile ilgili yorumları ve benzer konular hakkında araştırma yöntemiyle literatür çalışması yapılmıştır. Bu konuda elde edilen veriler ve yerinde yapılan gözlemlerle çalışma desteklenmiştir.

Çalışma farklı yöntemlerden yararlanılarak oluşturulmuştur: Birinci yöntem olarak peyzaj alanlarında günümüze kadar meydana gelen değişimin tespiti için kullanılan en yaygın araştırma yöntemlerinden biri olan literatür tarama yöntemi, söz konusu arazinin, geçmişten günümüze meydana gelen tüm değişimlerinin araştırmacının kendi çerçevesinden yorumlamasıyla oluşturulan niteliksel bir yaklaşımdır. Çalışma alanı olarak araştırmacının yaşadığı kent olan Çanakkale'nin seçilme nedenleri 'Çalışmanın Önemi ve Kapsamı' adlı başlık altında detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Çalışma alanının, araştırmacının daha önce çalışma yürüterek hâkim olduğu alan seçilmesinin yerinde ve uygun olacağı düşünülmektedir. Diğer yararlanılan yöntem ise literatür taraması ile yerinde doğrudan araştırmacı tarafından yapılan gözlem ve incelenen alanlardaki bileşenlerle ilişkili Kevin Lynch yaklaşımıdır. Birden fazla yöntemle desteklenen bu çalışma sonucunda ortaya çıkarılacak olan tezin daha objektif ve özgün olması hedeflenmektedir.

Birinci aşamada iki farklı çalışma alanı için gözlemsel olarak alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışması belirlenen saatlerde yapılmış ve bu saatler belirtilmiştir. Mevcut alanda bulunan bileşenler belirlenerek yerinde fotoğraflanmıştır. Gözlem sırasında "alan notları" metodu ile alanlara özel notlar alınmış ve notlar çalışmada paylaşılmıştır. Bu notlar düzgün bir üslup kullanılmasına ve anlaşılır bir dille yazılmasına özen gösterilmek için tekrardan gözden geçirilmiştir.

İkinci aşama kıyısal alanların özelliklerini belirlemek üzere incelenen çalışmalardan istinaden bileşenlerin Lynch yaklaşımı kapsamında beş ana başlıkta düzenlenmesi üzerinedir. Bu işlem alanların karakterlerini belirlemeye yöneliktir. Araştırmacının kendi gözlem ve bilgi birikimlerine dayandırılarak birimlere ayrılan bileşenler, gözlem esnasında çekilen fotoğraflarla desteklenmiştir. Çalışmanın kıyısal alanlar kapsamında bir kent okuması gerçekleştirdiği vurgulanmıştır.

Üçüncü ve son aşama ise elde edilen veriler dahilinde karakterleri tayin edilen kıyısal alanların özellikleri tabloya aktarılmış ve karşılaştırılması yapılarak değerlendirilmede bulunulmasıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

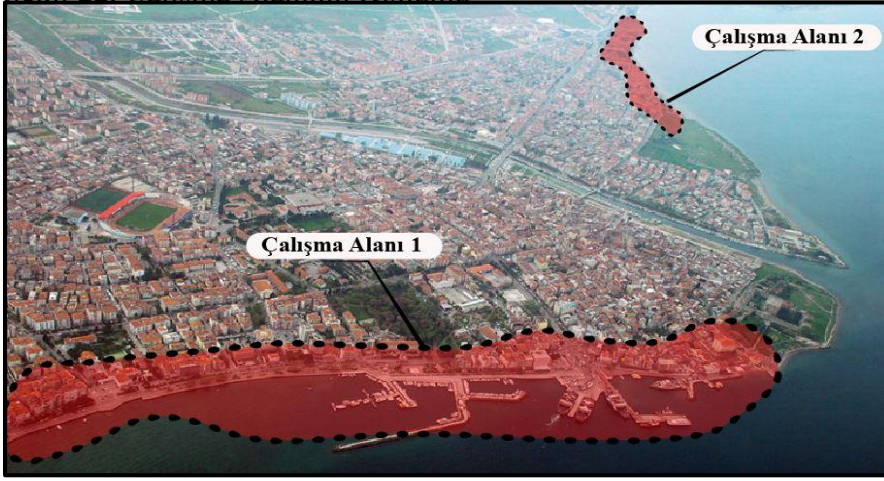
4.1 Çanakkale ile İlgili Genel Bilgiler

I. Dünya Savaşı'nda İttifak Devletleri'nden Almanya'nın yanında savaşa dahil olan Osmanlı Devleti Çanakkale Cephesi'nde Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ünde yardımları sonucunda büyük bir zaferle kazanılmıştır (URL 26). Kent, önemli tarihi geçmişiyle jeopolitik konumu ve çeşitli topoğrafik yapısı ile doğal ve kültürel peyzaj özellikleri bakımından zengindir, bunun yanı sıra Asya ve Avrupa arasında geçiş bölgesi olma özelliğinden dolayı bulunduğu çevrenin kilit noktası konumundadır. Büyük bir kısmı Marmara Bölgesinde bulunan kentin Ege Bölgesi'nde de toprakları bulunmaktadır ve toplam 9.933 km² bir alanı kapsar. Dünyanın önemli su yolları üzerinde bulunması deniz ticaretinde aktif olmasına olanak sağlar. Kentin genel nüfusu Türkiye ortalamasının altında seyir göstermiştir (Akalin ve Emeli, 1991). Kıyı uzunluğu toplam 671 km²'dir. Bulduğu yer nedeniyle geçiş iklimi özelliği ile Akdeniz İklimi özelliği gösterir. 1460'lı yıllarda bölgede bulunan Çanakkale Çayı olarak da anılan Sarıçay'ın denize döküldüğü alanda boğazı kontrol etmek amacıyla kurulmuştur. Kent gelişiminin önce kuzeye daha sonraki yıllar da ise güney ve doğu kısımlarına doğru yoğunlaştığı bilinmektedir (Sağlık vd., 2012). Çalışma alanı konumunu gösteren harita Adobe Illustrator ve Photoshop uygulamaları kullanılarak oluşturulmuştur (Şekil 22).

Kent merkezinden seçilen iki kıyusal alanın mevcut bileşenlerinin okunmasına ilişkin gerçekleştirilecek olan çalışma alanlarının görselleri aşağıda verilmiştir. Eski Kordon olarak adlandırılan ilk çalışma alanı kent merkezinde İskele Meydan'ının bulunduğu bölgedeki kıyı boyunu kapsamaktadır. Yeni Kordon olarak bilinen ikinci çalışma alanı ise kentin kepez bölgesinde kalan kıyı boyudur. Illustrator programı kullanılarak oluşturulan çalışma alanlarının konumunu gösteren harita aşağıda verilmiştir (Şekil 23).

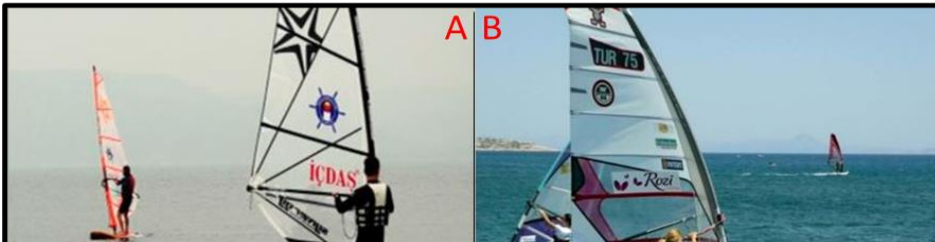
Şekil 22. Çalışma Alanının Konumu

Şekil 23. Çalışma Alanlarının Konumu

(URL 27)

Çanakkale Kenti'nin deniz ulaşımı için önemli bir noktada olması, bölgenin deniz turizminde gelişmesini sağlamıştır. Boğaz açık deniz alanı olduğu için rüzgâr potansiyeli yüksektir ve kentte belirli dönemlerde bu potansiyelden yararlanılarak rüzgâr sörfü yapılır (Şekil 24).

Şekil 24. Çanakkale Kenti Sörf Etkinliği Yapan Kullanıcılar

(A, URL 28; B, URL 29)

Tarihi olarak önemli olayların geçtiği coğrafya olması kenti turizm açısından sürekli geliştirmiştir. Hatta tarihin bilinen ilk savaşı olan Troya Savaşları (M.Ö 12-13. yy.) bu bölgede gerçekleşmiştir. Öyle ki tarihin en büyük anlatıcılarından birisi olan Heredot bu savaşları tarihin başlangıcı olarak betimler. Kent ismini II. Mehmet zamanında yaptırılan çimenlik, o dönem ki adıyla Kale-i Sultaniye'nin mimarisinden ve bölgede yaygın olarak kullanılan seramik faaliyetlerinden almıştır. Literatürde Dardanos olarak geçen Çanakkale, bu ismi efsanevi Zeus'un oğlundan almıştır (Koca, 2017).

Çanakkale'de boğazın koruma altına alınması için tarih boyunca kıyı kesimleri kullanılmıştır. Fakat günümüze kadar Çimenlik Kalesi ve Kilitbahir Kalesi dışında sağlam kalan yapı bulunmamaktadır (Uyanık, 2003). Kilitbahir Kalesi ve karşısına yapılan Çimenlik Kalesi'nin konumları Şekil 25'te gösterildiği gibidir.

Şekil 25. Çimenlik ve Kilitbahir Kalelerinin Konumları

(URL 30)

Çimenlik Kalesi

Fatih Sultan Mehmet zamanında bizzat kendisi tarafından yaptırılan Çimenlik Kalesi savaş zamanı boğazdan düşman gemilerinin geçmesini engellemek için yapılmıştır. Kilitbahir Kalesi ile karşılıklı olarak planlanmıştır ve ikiside aynı amaca hizmet etmiştir. Şekil 26'da Çimenlik Kalesi'ne ait görsel bulunmaktadır.

Şekil 26. Çimenlik Kalesi

(URL 31)

Kale iç ve dış olmak üzere iki kısımdan oluşur. Surlarında 9 tane burç vardır ve yükseliği yaklaşık olarak 10 metredir. O dönemin padişahı olan Fatih Sultan Mehmet kale içine cami yapılmasını istemiştir. Bunların yanı sıra Çanakkale Savaşı esnasında Queen Elizabeth'in attığı top kalenin kuzey tarafındaki surlara denk gelmiş ve büyük hasar bırakmıştır. Günümüzde top mermisi düştüğü yerde hala sergilenmektedir (Koca, 2017).

Kilitbahir Kalesi

Osmanlı Devleti'nde Çanakkale Boğazı'nın egemenliği için verilen mücadeleler sırasında Fatih Sultan Mehmet döneminde savunma amaçlı yapılan kalelerden biri de Kilitbahir Kalesi'dir (Şekil 27). Kalenin inşası, dönemin padişahı Fatih Sultan Mehmet tarafından Gelibolu Sancakbeyi Yakup Bey'e görev olarak verilmiştir. Boğazdan geçen gemilerin kontrolü ve herhangi bir düşman saldırısı esnasında boğazı savunmak amacıyla yapılan kalenin kitabesi günümüze kadar ulaşmadığından mimarisi ve yapılışı hakkında detaylı bilgiler bilinmemektedir.

Kale yapıldıktan sonra farklı dönemlerde eklemeler yapılmış ve birçok tadilat işleminden geçmiştir. İlk ekleme Kanuni Sultan Süleyman döneminde surların bulunduğu bölgeye olmuştur. II.Abdülhamit döneminde kaleye bakım ve onarım yapılmıştır (İpek,

2018). Kalenin mimarisi incelendiğinde alanın topoğrafik özelliklerine uygun fakat dönemin Osmanlı yapılarından farklı özellikte olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 27. Kilitbahir Kalesi

(URL 32)

4.2 Çanakkale’de Kenti Simgeleyen Unsurlar

Lynch, düzenli bir çevrenin belirli simgelerle ifade edilebileceğinden bahsetmektedir. Bulduğumuz kentlerde tasarlanan yapılar karakteristik özelliklerine göre imgelenebilecek unsurlara dönüşürler. Çanakkale kenti için sembol oluşturabilecek unsurlar aşağıda belirtilmiştir.

Truva atı, Troyalılar ile Akhalılar arasında geçen Truva surlarını geçmek için yapılan mücadele sonucunda Odysseus’un fikriyle tahta at maketinin yapılıp savaşın kazanılmasını tasvir etmektedir. Zamanla kentin bir simgesi haline gelen Truva Atı Eski Kordon bölgesinde halka sergilenmektedir. Şekil 28’te Truva Atı’na ait görsele ve kentte bulunan konumunu gösteren haritaya yer verilmiştir.

Şekil 28. Truva Atı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita

Eski Kordon'da bulunan diğer öge ise savaşta kullanılan toptur. Tabyalarda bulunarak buraya getirilen savaş topu Eski Kordon Cumhuriyet Bulvarı'nda sergilenmektedir. Şekil 29'da savaş topuna ve kentteki konumuna ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 29. Savaş Topu ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita

Kilitbahir tarafında bulunan “Dur Yolcu” yazısı Necmettin Halil Onan'a ait şiirden kesitler barındırır. Boğazın birçok yerinden görünmesi mümkün olan noktaya askeri figür ile yapılan bu yazının amacı, görenlere bu topraklarda verilen zorlu mücadeleler hakkında bilgi vermektedir. Şekil 30'da “Dur Yolcu” yazısı ve haritadaki konumu aktarılmıştır.

Şekil 30. Dur Yolcu Yazısı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita

(URL 33)

Çanakkale Şehitliği, 1.Dünya Savaşı esnasında geçen mücadeleler sonucunda şehit düşen insanları anmak adına yapılan toplu anıttır. Günümüzde hala dünyanın farklı yerlerinden insanlar bu anıt mezarları görmek için gelmektedir. Şekil 31'de Şehitlik alanına ve konumuna ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 31. Dur Yolcu Yazısı ve Kentteki Konumunu Gösteren Harita

(URL 34)

Çanakkale bu bağlamda sahip olduğu kültürel miras ile önem arz eden bir kenttir ve bu çalışmada Çanakkale Kenti ele alınmıştır. Şekil 32'de Çanakkale Kenti'nin geçmişten günümüze değişimi gösterilmiştir.

Şekil 32. Çanakkale’ Eski Kordon’un Eski ve Yeni Hali

(A, URL 35; B, URL 36)

Çalışma alanının materyallerini oluşturan iki adet kıyısal alan mevcuttur. Eski ve Yeni Kordon olarak adlandırılan kent merkezindeki kıyısal alanların, Lynch yaklaşımı ile detaylı olarak incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

4.3 Birinci Çalışma Alanı: Eski Kordon

Çanakkale kent merkezinde, İskele Meydanı’nın bulunduğu kıyıyla bağlantısı olan alana Eski Kordon adı verilmiştir. Bulunan bilgilere göre, alan kıyı dolgusu oluşturularak kıyı çizgisi ilerletilmiştir. Karşı kıyıyla bağlantı kurulan geçiş bölgesinin Eski Kordon’da bulunması alanı bir odak merkezi haline getirmiştir. Geçiş noktasının yanında konumlandırılan bankamatikler, bisiklet/motosiklet otopark alanları ve birçok yapı alana karakter kazandırarak kentli için işlevli bir kıyısal alan haline getirmiştir. Aşağıdaki şekilde Eski Kordon’un haritadaki konumunu gösteren görsele yer verilmiştir (Şekil 33).

Şekil 33. Eski Kordon Çalışma Alanı Konumu

(URL 37)

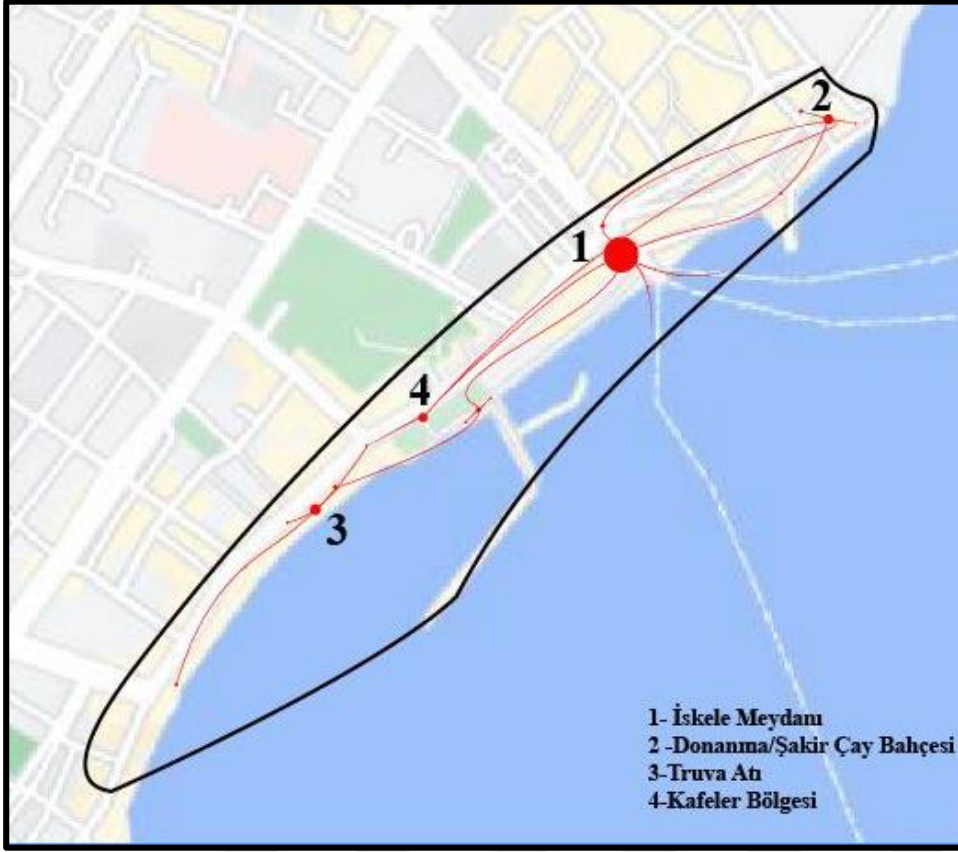
Sağlık ve Kelkit'in (2014) "Çanakkale Kent Halkının Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi" adlı çalışmalarında halkın en çok tercih ettiği rekreasyon alanının Eski Kordon (%37,2) olduğunu belirlemişlerdir. Kentlinin genellikle tercih ettiği rekreasyon alanlarının deniz kenarında bulunan alanlar olduğundan zaman içerisinde sürekli ilgi gören kompleks bir alana dönüşmüştür.

Tez kapsamında yaklaşımı ele alınan Lynch, mevcut alandaki bileşenleri beş başlık altında inceleyerek değerlendirmeye almıştır. Eski Kordon'un Lynch yaklaşımıyla değerlendirmesi yapılan bu bölümde yerinde yapılan gözlemler ve çekilen fotoğraflar kaynak olarak alınmıştır. Yerinde yapılan gözlem sonucu elde edilen bulgular aşağıda aktarılmaktadır.

Eski Kordon Odak Noktası Bileşeni

Kentlilerin yoğunlaştığı noktaları odak noktası olarak tanımlayan Lynch, en belirgin örnek olarak kavşakları ve meydanları vermektedir. Odak noktaları küçük imgeler olarak gösterilmelerine rağmen gerçekte büyük ve önemli meydanları ya da kent merkezlerini ifade etmektedirler. Farklı ölçeklerde yapılan değerlendirmelerde kentin kendisinin bile odak noktası olabileceğinden bahseden Lynch, değerlendirmelerin kentin yapısına göre değişebileceğini vurgulamıştır. Eski Kordon odak noktası bileşeni olarak incelendiğinde, farklı noktaların tetiklemeyle oluşan iki merkez nokta belirlenerek odak noktası olarak tespit edilmiştir.

Lynch'e göre odak noktaları, kentsel imge olarak güçlü olduklarından kenti simgeleyecek noktalar haline gelmektedirler. Birinci çalışma alanı için İskele Meydanı en baskın odak noktası olarak seçilmiştir. Meydanlar tasarım aşamasından itibaren odak noktası olarak planlanan kentsel parçalardır. Kentte akışın genel olarak İskele Meydanı'ndan sürdürüldüğü yapılan gözlemler sonucu elde edilen bilgiler arasındadır. Şekil 34'te, birinci çalışma alanı için oluşturulan odak noktası analizine ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 34. Eski Kordon Odak Noktası Analizi
(Orijinal, 2022)

Kentsel mekânda tespit edilen birçok bileşen odak noktaları referans alınarak belirlenmektedir. Örneğin caddeler mutlaka odak noktalarıyla ilişkili olarak planlanmaktadır. Dolayısıyla, odak noktası analizi bize diğer bileşenleri incelerken de yardımcı olacak altlıklar sunmaktadır. Bundan dolayı ilk olarak odak noktaları belirlenerek, incelenmeye alınmıştır.

1 Numaralı Odak Noktası: İskele Meydanı

Çanakkale karşı kıyıyla bağlantısı bulunan bir kenttir ve geçiş kentin belirlenen bölgelerinden feribotlarla sağlanmaktadır. Geçiş bölgesi olan alan kara bağlantısı ile İskele Meydanı'na çıkmaktadır. Bu durum İskele Meydanı'nı karşıdan gelen ve karşıya geçecek kullanıcılar için bir durak haline getirmiştir. Şekil 35'te İskele Meydanı'nın genel görünümü yer almaktadır.

Şekil 35. Eski Kordon İskele Meydanı

(URL 38)

Meydanlar kentsel planlama aşamalarından itibaren odak merkezi olarak tasarlanırlar. Yapılan gözlemler sonucu kentlinin gün içinde sürekli İskele Meydanı'ndan geçerek dolaşımını tamamladığı belirlenmiştir. Yön tayin edilirken de güçlü imgesel özelliklere sahip olduğundan dolayı sıkça kullanıldığı bilinmektedir. İskele Meydanı'nı imgesel olarak güçlendiren durumlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Geçiş bölgesiyle ilişkili durumda bulunması
- Kent merkezinin en işlevli ve yoğun kullanılan bölgesinde konumlanması
- Gelişmekte olan bir kent sayılan Çanakkale için rekreasyon alanlarını çevresinde barındırması.
- Ülke genelinde kurulan bankaların belirli bölgelerde finansal işlemlerinin yapılabilmesi için bankamatikler kurulmuştur. Eski Kordon bölgesinde karşı tarafa geçiş alanının hemen yanında konumlandırılan bankamatikler kentlinin işlemlerini gerçekleştirilmesi için kullanılır. Bankamatikler İskele Meydanı'nı imgesel olarak desteklemektedir.
- Sanat ve bilim eserlerinin halka sergilenmesi için yapılan yapıya müze adı verilmektedir. Çanakkale Kale Grup sponsorluğunda İskele Meydanı'nda Çanakkale'nin Evlatları ismiyle eserler sergilenmektedir.

- Kentlinin kullandığı motosiklet ve bisiklet tarzı araçları park etmesi için özellikle geçiş bölgesinin yanına İskele Meydanı'na tasarlanan otopark alanı bulunmaktadır. Park yerleri için en az 40×140 cm standart ölçüyü bırakmak gerekmektedir.

Kentsel mekanlarda belirlenen odak noktalarını tetikleyen daha az baskın noktalar bulunmaktadır. Bu küçük noktalar belirlenen odak noktasının güçlendirilmesini sağlarlar. Çalışma alanı olan Eski Kordon için bu durum, oluşturulan harita üzerinde de gösterilmiştir. Bu kapsamda en baskın odak noktası İskele Meydanı'dır. İskele Meydanı'na odak noktası olarak katkı sağlayan diğer odak noktaları Truva Atı ve alanda yoğun kullanımı söz konusu olan Donanma-Şakir Çay Bahçesi'dir. Şekil 36'da İskele Meydanı'na ait görsellere yer verilmiştir.

Şekil 36. Eski Kordon İskele Meydanı ve Çevresine Ait Görsel

2 Numaralı Odak Noktası: Şakir/Donanma Çay Bahçesi

Birinci çalışma alanı kapsamında ele alınan diğer odak noktası yoğun kullanımı tespit edilen çay bahçeleridir. Kıyı ile olan bağlantısı ve Çarşı Caddesi ile işletmelerle olan yakınlığı alanı bir odak noktası olma potansiyeline taşımıştır. Fakat kent geneline göre bütüncül bir yaklaşımla incelendiğinde İskele Meydanı'nın odak noktası olma durumuna katkı sağlayan imgelerden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Şekilde çay bahçelerine ait panoramik fotoğraf bulunmaktadır (Şekil 37).

Şekil 37. Eski Kordon Donanma/Şakir Çay Bahçeleri

Bölgede karşılıklı olarak konumlandırılan Donanma/Şakir Çay Bahçeleri, kıyı kenarında manzaraya hâkim durumdadır. Oyun oynama imkânı da bulunan çay bahçelerinin özellikle bahar ve yaz aylarında tam kapasiteyle çalıştığı gözlenmiştir.

3 Numaralı Odak Noktası: Truva Atı

Truva Atı, Helen için verilen mücadeleyi temsil eden ve kenti simgeleyerek büyük turistik değeri bulunan bir kentsel işaret öğesidir. Eski Kordon'da bulunan Truva Atı'nın bir taklit olmasına rağmen sahip olduğu kültürel değeri ilgi çekici bulunmuştur ve sürekli ziyaret olarak kente değer katmıştır. Gelen turistlerin sürekli bu bölgede fotoğraf çekildikleri gözlemlenmiştir. Bu sebeple çalışma alanının üçüncü odak noktası olarak seçilmiştir. Şekil 38'te Truva Atı'na ait çekilen fotoğrafa yer verilmiştir.

Şekil 38. Eski Kordon'da Bulunan Truva Atı

Yunan mitoloji tarihinde yer alan Truva Atı güzelliği ile tasvir edilen Helen adına yapılan 3200 yıl öncesine dayanan bir savaşı konu alır. Çanakkale boğazı yakınlarında bulunan Troya Kentinde yaşanan olaylar sonucu taklidi yapılarak Çanakkale Kordon bölgesine getirilmiştir. Hikâyeye göre; Troya kentinin prensi Paris, Sparta Kralının karısına âşık olur ve Helen'i kaçıır. Bu haberi öğrenen Sparta Kralı Menelaus Yunan Devletleri'ni de yanına alarak hem Helen'i hem de Troya'yı almak ister. Aralarında çıkan savaş yaklaşık olarak 10 yıl sürer. Akhalılar ve Troyalılar arasında geçen bu uzun mücadele Akhalı ünlü Komutan Odysseus'un hamlesiyle sona erer. Tahtadan at yaparak içine asker yerleştirme fikrini ortaya atan Odysseus, savaştan çekiliyormuş gibi durarak tahta atı Troya kapısına bırakıp çekildiklerini duyurmalarını ister. Savaşı kazandıklarını zanneden Truvalılar eğlence düzenleyip bunu kutlamışlardır. Sabah olmadan atın içinden çıkan askerler kapıları diğer Akhalı askerlere açarak Troyalıları alt etmeyi başarmışlardır. Kral Menelaus, Karısı Helen'i alarak Yunanistan'a geri döner ve efsaneye göre ölene kadar birlikte yaşarlar.

Troya savaşı Tarihe hileli olarak kazanılmış bir savaş olarak geçmiştir. Bu hikâyeyi konu alan film 1980 yılında Alman belgeselinde canlandırılmıştır. Bu filmde kullanılan Truva Atı Troya Antik Kenti Ören yerinin girişinde bulunmaktadır. Diğer Truva Atı heykeli ise çalışma alanımız olan Eski Kordon'da bulunmaktadır. Çanakkale'de bulunan heykel Warner Bros tarafından çekilen Truva filminde (2004) kullanılmış ve daha sonra Çanakkale Belediyesi'ne hediye edilmiştir (URL 39).

Truva'nın surlarını gizlice aşmak için Odysseus tarafından yaptırılan tahtadan at, bir maketdir. Gerçeği Truva Antik Kentin girişinde sergilenen maketin Troy filmindeki tasviri 2014'ten beri Çanakkale Eski Kordon'da bulunmaktadır. Taşdığı tarihi önem nedeniyle ilgi odağı haline gelen Truva Atı'nın bölgeye turist çektiği bilinmektedir (URL 40).

4 Numaralı Odak Noktası: Kafeler Bölgesi

Kentsel mekanlar rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamı konforlu bir şekilde devam ettirmek için tasarlanırlar. Kıyısal alanlarda bu durum daha alternatiflidir çünkü günümüzde kıyı değerlendirmeleri için birçok uygulama mevcuttur. Bu uygulamalardan en sık tercih edileni ise kentliye su ile iletişim kurma imkânı sunarak manzarayı izleme keyfi

verecek işletmeleri kıyı boyunca sıralamaktır. Şekil 39’da kafeler bölgesini gösteren görsele yer verilmiştir.

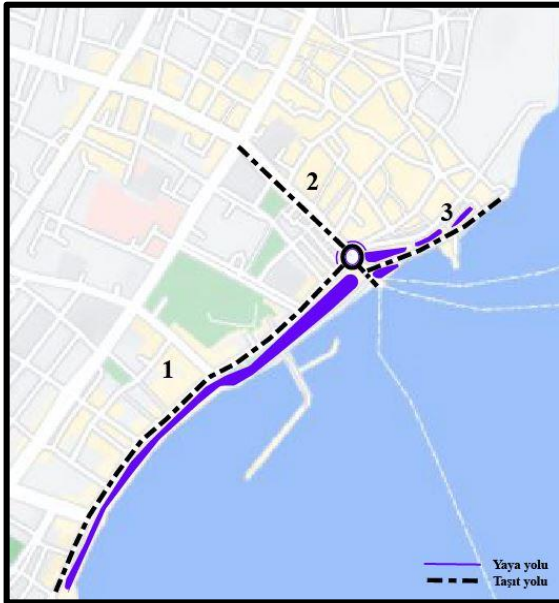

Şekil 39. Eski Kordon Kafeler Bölgesi

Çalışma alanında yapılan gözlemlerde kıyı boyunca işletmelerin olduğu saptanmaktadır. Bu işletmeler farklı konseptlerdir. Pastane, çay bahçesi, bar, kafe ve restoran olmak üzere değişik işletmeler kullanıcıya sunulmaktadır.

Eski Kordon Yol Bileşeni

Lynch, kentsel mekandaki en temel ihtiyaçlarımızdan birinin ulaşım olduğunu ve kullanıcıların aktif olarak sürekli hareket halinde olduğunu belirtmiştir. Çalışma alanının ilk materyalini oluşturan Eski Kordon, yol bileşeni ele alınarak incelenmiştir (Şekil 40).

Şekil 40. Birinci Çalışma Alanına Ait Yol Bileşeni Analizi

(Orijinal, 2022)

Alandaki taşıt ulaşımı; Kayserili Ahmet Paşa Caddesi, Cumhuriyet Bulvarı ve Eski Balıkhane Sokak kullanılarak sağlanmaktadır. Gestaş Feribot noktasının kuzey doğu tarafında Kayserili Ahmet Paşa Caddesi, güneybatı tarafında ise Eski Balıkhane Sokak, güneyinde Cumhuriyet Bulvarı vardır. Yaya yolları olarak kentliye geniş bir alan bırakılmıştır. İkinci çalışma alanıyla karşılaştırıldığı zaman bu bölgede yayalara ayrılan alanların daha zayıf olduğu görülmektedir.

1 Numaralı Taşıt Yolu

Birinci çalışma alanında ele alınan ilk taşıt yolu, Kayserili Ahmet Paşa Caddesi'dir. Bu yolun, Esenler mevkiine doğru ilerleyerek Eski Kordon kıyısı boyunca devam ettiği görülmektedir. Yol iki şeritli olup küp taş ile kaplıdır. Şekil 41'de birinci taşıt yoluna ait çekilen fotoğraflar bulunmaktadır.

Şekil 41. Kayserili Ahmet Paşa Caddesi

Günümüzde yapılan tasarımlarda yayalara bırakılan alanların ihlal edilerek, taşıtların hâkim olduğu yollara olabildiğince fazla alan bırakıldığı bilinmektedir. Bu durum aksine çalışma alanındaki taşıt yollarının yaya yollarına oranla standart seviyede olduğu tespit edilmiştir. Belirli bölgelerde yaya geçidi mevcuttur. Caddeleri birbirine bağlayan kavşak noktasında sık sık trafik polislerinin olduğu gözlemlenmiştir. Kavşak ve geçiş noktaları kaza risklerinin yüksek olduğu bölgelerdir. Yolun belirli zamanlarda trafiğe kapatıldığı bilinmektedir.

2 Numaralı Taşıt Yolu

Birinci çalışma alanında ele alınan ikinci taşıt yolu, Cumhuriyet Bulvarı'dır. İskele Meydanı'ndaki kavşaktan ilerleyerek kent içi yollara ayrılır ve asfalt yapıdadır. Şekil 42'te Cumhuriyet Bulvarı'na ait çekilen fotoğrafa yer verilmiştir.

Şekil 42. Cumhuriyet Bulvarı Giriş

İki numaralı taşıt yolu çift şeritlidir. Şeritleri ayıran refüj yükseltilmiş ve belirli bölgelerden yayalar için geçiş alanı bırakılmıştır. Kent içi toplu ulaşım için kullanılan tüm araçların bu yolu kullandıkları bilinmektedir.

3 Numaralı Taşıt Yolu

Birinci çalışma alanında ele alınan son taşıt yolu, Eski Balıkhanne Sokak'tır. Yoğun kullanımından dolayı Eski Kordon odak noktalarından seçilen Donanma/Şakir Çay Bahçeleri istikametine giden yol, küp taş ile kaplı ve tek yönlüdür. Şekil 43'te ele alınan taşıt yoluna ait çekilen fotoğraf verilmiştir.

Şekil 43. Eski Balıkhane Sokak

Üç numaralı taşıt yolu olan Eski Balıkhane Sokak, yoğun yaya kullanımı arasında kalmaktadır. Yapılan gözlem sırasında, feribotla gelen yolcuların yaya yollarında oluşturdukları yoğunluğun taşıt yoluna taşmasıyla araç geçişine engel teşkil ettikleri görülmektedir.

Yaya ve Bisiklet Yolları

Eski Kordon bölgesinde yürüme yollarıyla bisiklet yollarını ayırt etmek için mavi renk kullanılarak bisiklet yolu çizgileri belirlenmiştir. Kent genelinde uygun hava şartları görülmeye başlandığı andan itibaren artan bisiklet kullanımıyla bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yürüyüş yapmak ve vakit geçirmek gibi rekreasyonel faaliyetler için dışarı çıkan bireylerin bisiklet yolunu ihlal ederek, bisikletli kullanıcıların onlar için belirlenen yol dışında bir güzergâh izlemelerine sebep olmuştur (Şekil 44).

Şekil 44. Eski Kordon Bisiklet ve Yaya Yolu

Bisiklet Yolları

Bizim için tasarlanan yollardan diğeri taşıt ve bisiklet yoludur. Taşıt yolu araç kullanan bireylere ait iken bisiklet yolları kent içinde bisiklet kullanan bireyler için tasarlanmıştır. Çevre dostu bir yaşama alanı yaratmak amacıyla hava kirliliğini azaltarak trafik problemlerinin önüne geçmemize katkı sağlayan bisiklet kullanımını yaygınlaştırmak ve bir düzen içerisinde geliştirmek amacıyla tasarlanan bisiklet yolları kentsel tasarımda yaygınlaştırılması gereken bir konudur. Estetik yönden eksikleri bulunan bisiklet yolunun, kullanım yoğunluğu gösteren Eski Kordon bölgesi için fonksiyonel olmadığı belirlenmiştir

Serbest Yürüyüş Bölgesi

Günlük rutin hayatın sıkıcılığından bunalan kentlinin nefes alma ve rahat bir şekilde yürüyüş yapabilme ihtiyacı doğar. Bireylerin sevdikleriyle vakit geçireceği serbest yürüyüş bölgeleri sağlamak açısından kordon bölgesinin oldukça kullanışlı olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle havanın güzel olduğu zamanlarda Eski Kordon'u yürüyüş için kullanan kentlinin burada vakit geçirmekten keyif aldığı bilinmektedir.

Eski Kordon Kenar Bileşeni

Kentsel mekanlardaki sınırlayıcı etkilerinden bahsederek kenarları ifade eden Lynch, bu bileşenlerin diğeri bileşenleri algılamamız konusunda ipucu verdiğini belirtmiştir. Eski Kordon kıyı boyu hattı, doğal kenar olarak en net şekilde gösterebileceğimiz kenar bileşenini oluşturmaktadır (Şekil 45).

Şekil 45. Eski Kordon Kenar Bileşenleri

Diğer taraftan Kayserili Ahmet Paşa Caddesi yapay kenar olarak yayalara ait olan yürüyüş yolunu sınırlandırmaktadır. Kıyı dolgu alanı olduğu bilinen Eski Kordon, kıyı çizgisi değiştiği için zamanla müdahaleler sonucu kenar bileşeninde değişimler meydana geldiğini göstermektedir. Bu durum kentsel imgelerin zamanla değişime uğrayabileceğini göstermektedir.

Eski Kordon Bölge Bileşeni

Lynch, alanları gösterdiği karakteristik özelliklere göre bölgelere ayırabileceğimizden bahsetmiştir. Bütünden ayrılmış parçalar olarak kentsel mekanlarda bölgeler ortak özellik gösteren alanlardır. Bu doğrultuda Eski Kordon bölgelere ayrılarak incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Eski Kordon incelendiğinde karşı taraf olan Kilitbahir ile geçiş noktasında yer aldığı görülmektedir. Bu durum hem yaya hem de taşıt trafiği olarak yoğun kullanım sonucu odak noktası potansiyelinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bölge oluşumları, kentlileri alanlara çekmesine bağlı olarak oluşturulan yoğunlukla ilişkili olarak belirlenmektedir. Şekil 46'da Eski Kordon çalışma alanında belirlenen bölgelemeleri göstermek için oluşturulan harita verilmiştir.

Şekil 46. Eski Kordon Bölgeleme Analizi

(Orijinal, 2022)

1. Bölge: Donanma/Şakir Çay Bahçeleri

Birinci çalışma alanı olan Eski Kordon'da kentlilerin vakit geçirmek için durakladığı mekanlardan biri Donanma/Şakir Çay Bahçe'leridir. Deniz manzarasına hâkim bir alanda karşılıklı olarak konumlandırılan çay bahçelerinin sezon fark etmeksizin ziyaretçi aldığı bilinmektedir. Güneşli havalarda ise özellikle tercih edilen mekanlardan olduğu yapılan gözlem sırasında tespit edilmiştir. Kullanıcı yaş aralığına bakıldığı zaman, kafelerde oyun oynandığı için üniversiteli gençleri ve vakit geçirmek isteyen 40 yaş üstü kentlilerin olduğu görülmektedir. Şekil 47'de çay bahçelerine ait görsele yer verilmiştir.

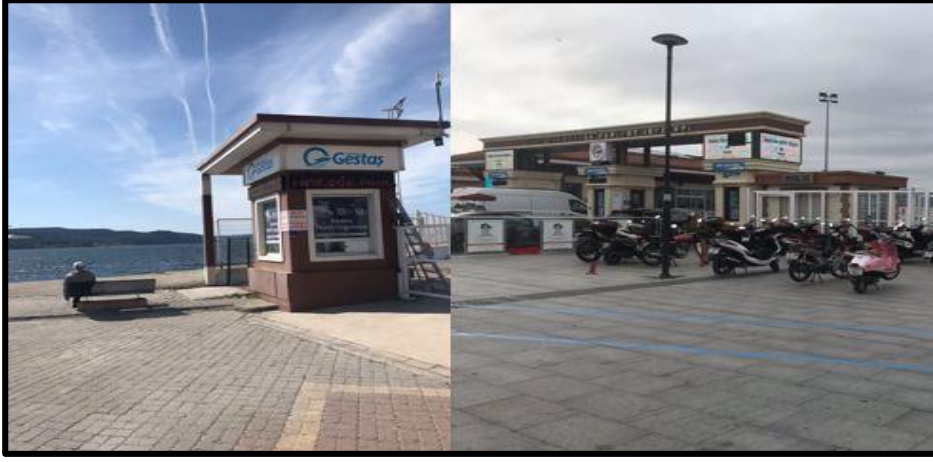
Şekil 47. Donanma/Şakir Çay Bahçeleri

(A, URL 41; B, URL 42)

Kullanıcı yaş aralığına bakıldığı zaman, kafelerde oyun oynandığı için üniversiteli gençleri ve vakit geçirmek isteyen 40 yaş üstü kentlilerin olduğu görülmektedir.

2. Bölge: Geçiş Alanı

Çanakkale Kenti karşı kıyıda da toprakları bulunan açık boğaza sahip bir alanda kurulmuştur. Bu duruma istinaden karşı kıyıyla olan bağlantı feribot seferleri düzenlenerek sağlanmaktadır. İskele Meydanı'ndan yaya ve taşıtlar için geçiş sağlanan bu bölge geçiş bölgesi olarak adlandırılmaktadır ve gişede görevliler gidilmek istenen istikamete doğru kullanıcıları yönlendirmektedirler. Şekil 48 'de Eski Kordon'da bulunan iki farklı geçiş bölgeleri gösterilmektedir.

Şekil 48. Gestas Geçiş Bölgeleri

Alan, Geçiş Bölgesi çevresi olduğu hesap edilerek gerekli ihtiyaçların giderilebileceği şekilde tasarlanmıştır. Hemen yan tarafında bisiklet/motosiklet park yeri, bankamatiklerin bulunduğu bir alan ve feribot zamanın beklerken yemek yiyecekleri veya zaman geçirecekleri mekanlar mevcuttur.

3. Bölge: İskele Meydanı

Eski Kordon'da güçlü kentsel imgelere sahip olan İskele Meydanı, bu kısımda bölgeleme bileşeni altında ayrı bir bölge olarak ele alınmıştır. Şekil 49'da İskele Meydanı'na ait görsele yer verilmiştir.

Şekil 49. Eski Kordon İskele Meydanı'na Ait Görsel

Geçiş bölgesiyle bağlantısı bulunan İskele Meydan'ında, kent için düzenlenen etkinlik, festival, konuşma tarzı toplu etkinliklerin yapılması için genellikle burada bulunan büyük manolya ağacının önü tercih edildiği görülmektedir. Bu durum manolya ağacını kentsel imgelerden biri haline getirmektedir. Bunların yanı sıra kentsel mekanlarda önemli pozisyonları olan meydanların planlanırken bağlantılı buldukları alanlara göre planladıkları bilinmektedir. Bu doğrultuda İskele Meydanı aynı zamanda bir geçiş bölgesi olma özelliğindedir.

4. Bölge: Kafeler

Denize bakan kısımları değerlendirmek amacıyla sıralı bir şekilde bölgeye kafeler yerleştirilmiştir. Bu durum alana, kentlinin sosyalleşeceği ortak mekân olarak değerlendirilme olanağı sağlamıştır. Bakıldığı zaman mekanların hepsinin farklı konseptte olduğu görülmüştür. Bu durum alana olan ilgiyi arttırmış ve kentlinin dikkatini çekeceği bir odak nokta yaratmıştır. Şekilde kafeler bölgesini gösteren görsele yer verilmiştir (Şekil 50).

Şekil 50. Eski Kordon Kafeler Bölgesi

Kentlinin vakit geçirmek ve dinlenmek gibi rekreasyonel faaliyetlerini gerçekleştirmek için tasarlanmış bir çay bahçesidir. Yakın çevresindeki boş alanda kuşlara yem verildiği ve kuşların bu bölgeyi öğrenerek sürekli oraya geldiği sabah saatlerinde yapılan gözlemler sırasında tespit edilmiştir.

5. Bölge: Marina

Çanakkale gibi denize kıyısı bulunan kıyı kentlerinde, deniz taşıtlarının muhafaza edilmesi ve bakımlarının sağlanması için kıyı kenarlarına marina adı verilen alanlar inşa edilmektedir. Bu alanlar genellikle geçiş bölgelerine yakın olup, belirli uzantılarla kıyıya doğru tasarlanmaktadır. Şekil 51’de marina bölgesini gösteren görsele yer verilmiştir.

Şekil 51. Marina Bölgesi

Çalışma alanı olan Eski Kordon’da marina alanının ikiye bölünerek kentliye kıyıyla ilişki kurulup zaman geçireceği alanda bırakıldığı görülmektedir. Diğer marina alanı ise sadece deniz taşıtı olan kullanıcıların girebileceği marina alanıdır.

6. Bölge: Rekreasyon Alanları

Kentlilerin boş vakitlerini değerlendirmek için gerçekleştirdikleri etkinliklere rekreasyonel etkinlikler adı verilmektedir. Bu etkinlikler kentlinin birbirleriyle ve mekanla olan etkileşimini arttırarak daha pozitif bir ortam oluşturmak amacıyla planlanır. Eski Kordon çalışma alanında tespit edilen reskreasyon alanları aşağıda verilmiştir.

Yaş grubu 10-25 arası olan bireylerin tercih ettiği, basketbol oynamıyor olsalar dahi etrafına tasarlanan oturma birimlerinde birlikte vakit geçirdikleri sosyal bir alan olan basketbol sahası ve çevresi bölgede odak noktası olmuş durumdadır. Yapılan etkinliklerde de bu alanların kullanıldığı yerli halkla yapılan görüşmeler esnasında öğrenilmiştir. Basketbol sahasına ait çekilen panoramik fotoğraf aşağıda verilmiştir (Şekil 52).

Şekil 52. Eski Kordon Basketbol Sahası

Konum olarak tarihi değeri bulunan Truva Atı'nın yanında bulunuyor olması ve kordon bölgesinde gençlerin eğlenmek amaçlı gidebileceği fazla alan bulunmaması nedeniyle bu alanın fazla tercih edildiği bilinmektedir.

Eski Kordon bölgesinde kentlinin dinlenmesi amacıyla oturma donatıları bulunmaktadır. Donatıların bitki parteri yanında beton blok üzerine monte edilmiş şekilde olduğu gözlemlenmiştir. Şekil 53'te Eski Kordon'da bulunan oturma alanlarına ait çekilen fotoğraflar verilmiştir.

Şekil 53. Eski Kordon'da Bulunan Oturma Birimleri

Eski Kordon bölgesinde özellikle bahar ve yaz aylarında belediye tarafından anlaşmalı olunan bireylerin yaptıkları takı-toka tarzı materyalleri halkın satışına sundukları stantlardan oluşan bir pazar alanı bulunmaktadır. Şekil 54’te Hatıra Pazarı’na ait görsel bulunmaktadır.

Şekil 54. Eski Kordon Hatıra Pazarı

Küçük çaplı bir ticaret mekânı olarak da değerlendirilebilecek olan bu alan kentlinin ortak kullanım gösterdiği alanlardan biridir.

Troya ve çevresi alınan kararlarla “Tarihi Milli Park” ilan edilmiştir. Çanakkale çevresinde bulunan bu milli parkın Eski Kordon bölgesinde minyatürü sergilenerek alanın tanıtımı yapılmıştır. Tarihi değerlerimizin bu şekilde yaşatılarak gelecek nesillere aktarılması özellikle alana gelen turistler tarafın yoğun ilgiyle karşılandığı bilinmektedir. Şekil 55’te Tanıtım Merkezi’ne ait görsele yer verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun almış olduğu karara göre 1996 yılından itibaren Troya ve çevresinin “Tarihi Milli Park” olmasına karar verilmiştir. Çanakkale Kentin’de bulunan bu milli parkın Eski Kordon bölgesinde minyatürü sergilenerek alanın tanıtımı yapılmıştır (URL 43).

Şekil 55. Çanakkale Ören Yeri Tanıtım Merkezi

Mısır satış bölgesi, yerli halkın Eski Kordon'da mısır satışı yaparak geçimini sağladığı alan olarak bilinen bölgedir. Açılan stantların önünde çalışan bireylerin genellikle kadın olduğu gözlemlenmiştir. Kentlilerin gün içerisinde bir yön tarif ederken belirleyici yer olarak herkesin de bildiği mısır satış bölgesini sıklıkla kullandığı bilinmektedir. Şekil 56'da Eski Kordon'da bulunan mısır satış stantlarına ait görsele yer verilmiştir.

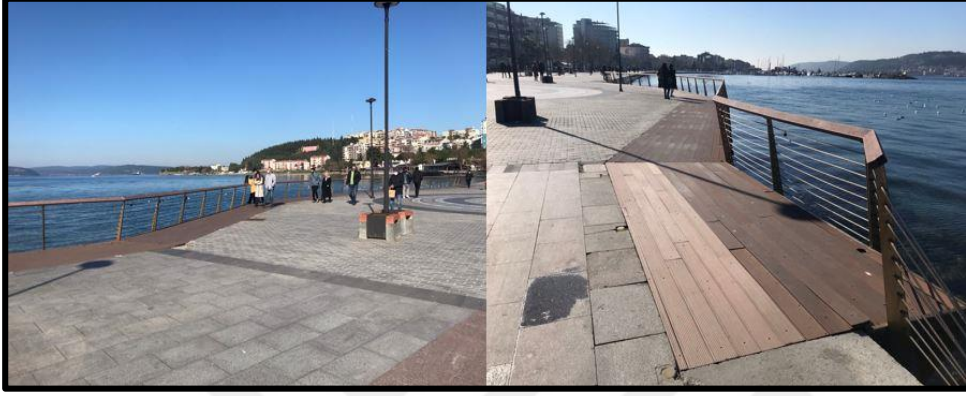

Şekil 56. Eski Kordon Mısır Stantları

Ön tarafı açık bir şekilde denize bakan bir alan olduğundan kış döneminde sert rüzgâr ve uygunsuz hava şartlarına maruz kalmaktadır. Satıcıların bu dönemde fazla verimli çalışamaması, ticaret mekânı özelliğinin mevsime bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Yaz aylarında ise oldukça satış yapılabilen bu bölgede kentliler geçimini sağlamaktadır.

7. Bölge: Seyir Terası

Kordon bölgesinin sonlarına doğru gidildiğinde suya dayanıklı travertenlerle denize doğru uzatılan dinlenme ve seyir alanı olarak tasarlanan seyir terası bulunmaktadır. Bu alanda kentlinin fotoğraf çektiği ve oradan geçerken duraksayıp çevreye baktığı bir ilgi noktası oluşturulmuştur. Şekilde seyir terasına ait çekilen fotoğrafa yer verilmiştir (Şekil 57).

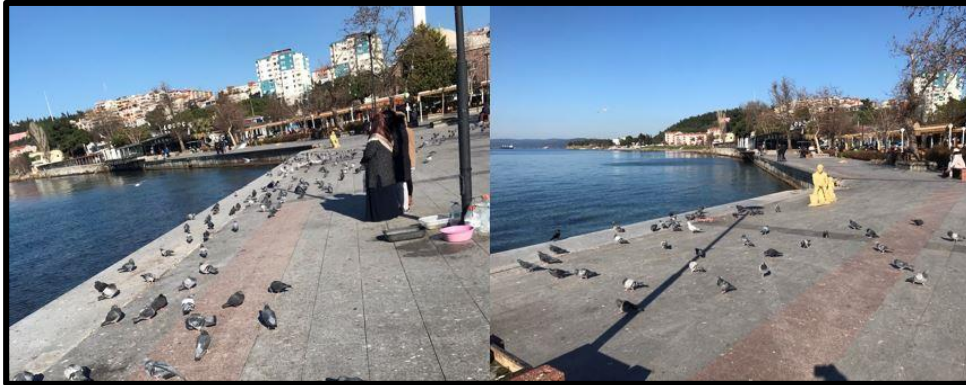

Şekil 57. Eski Kordon Seyir Terası

Bu noktadan denize bakan kentlinin, alt taraftan yapılan ışıklandırmalarla Eski Kordon'un diğer bölgelerinden göremeyecekleri şekilde denizi görebilmeleri mümkündür.

8. Bölge: Balık Tutma

Kıyı kenti olarak balık tutma faaliyetlerinin ön plana çıktığı yerlerde kent içinde balık tutma bölgeleri bulunmaktadır. Çalışma alanı olan Eski Kordon'da kentlinin farklı alanlarda balık tuttuğu gözlemlenmektedir. Kent plastiği olarak alanda bulunan insan ve balık figürünü andıran heykel, bu bölgeyi balık tutma bölgesi olarak nitelendiren etmenlerden biridir (Şekil 58).

Şekil 58. Eski Kordon Balık Tutma Bölgesi

Bu bölgeler genellikle çay bahçesi, marina ya da köprü tarzı yerlerin yakınında bulunan sakin yerlerdir.

Eski Kordon İşaret Bileşeni

Kullanıcılar için dışsal öğeler olarak nitelendirilen işaretler ele alınan ölçeklere göre değişiklik gösterebilmektedir. Kolay algılanabilen ve kentlilerin hafızasında yer edinen işaretler kenti simgeleyen yön tayin etmekte kullanılan noktalar haline gelmektedirler.

Eski Kordon işaret öğesi olarak incelemeye alındığında kenti simgeleyen en belirgin işaretlerden biri olan Truva Atı'nın bu alanda bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca tarihi ve kültürel miras olarak kabul edilen Truva Atı, kentin turistik değerini yükselterek yabancı ülkelere ziyaret alınmasına katkı sağladığı bilinmektedir.

Kent, işaret öğeleri olarak zengin değildir. Lynch'e göre kentte bulunan işaret öğeleri kentin imgelenebilirliğini arttırmaktadır. Bu durum kentin imgelenebilirliğinin zayıf olduğunu göstermektedir. Meydanlar ise kentsel mekanlarda referans noktası olarak alınan alanlardır. Kent aksı genelde meydanlarla kesiştirilerek planlanır. Çalışma alanında bulunan İskele Meydanı kent bütünü için güçlü bir kentsel işaret imgesi oluşturmaktadır. Meydanların çevrelerine de yayılan bir etkileri vardır. Bu durum Meydan'da bulunan diğer kentsel bileşenlerin imgelenebilirliğini arttırmaktadır. Eski Kordon kıyı boyunca farklı işaret öğelerini barındırır.

Birinci çalışma alanı olan Eski Kordon'da belirlenen kentsel işaretler aşağıda sıralanmıştır (Şekil 59).

- Truva Atı
- Piri Reis Haritası ve Büstü
- Piri Reis Pusulası
- Ören Tanıtım Merkezi
- Oyun ve Oturma Donatıları
- Manolya Ağacı

Şekil 59. Eski Kordon’da Bulunan İşaret Ögeleri

Truva Atı

Eski Kordon işaret ögesi analizinde, Truva Atı önemli bir bölümü kapsamaktadır. Kolayca hatırlanan ve ismiyle hemen ön plana çıkan Truva Atı imgesel yönden oldukça güçlü olmakla beraber tarihi miras niteliği taşıyan bir ögedir. Güzelliği ile Yunan mitolojisindeki savaflara konu olan Helen adına yapılan mücadelede, gidişatı değiştirerek savaşın kazanılmasını sağlayan Truva Atı, Eski Kordon odak noktalarından biri olarak belirlenmiştir ve aynı zamanda imgesel olarak güçlü bir kentsel işaret olarak seçilmiştir.

Piri Reis Haritası ve Büstü

Anıtsal yapıların kentsel mekânda ilgi çekici alanlar olarak kentin kültürel değerini yükselttiği bilinmektedir. Eski Kordon’da kıyı boyunca yapılan yürüyüş sırasında kentlinin dikkatini çekerek ilgi alanları oluşturan noktalar olduğu tespit edilmiştir. Bu noktalar

arasında olduğu düşünölen Piri Reis Haritası ve Büstü alanı imgesel yönden simgeleyen kentsel işaretler olarak değerlendirilmiştir. Osmanlı Devleti zamanında deniz savaşlarında kendini gösteren Piri Reis'in çizdiği Dünya Haritası 2011 yılında Çanakkale Belediye'si tarafından kordonda yapılan düzenlemeler sırasında yerleştirilmiştir (URL 44).

Piri Reis Pusulası

Eski Kordon bölgesinde yapılan yenileme çalışmaları esnasında seyir terasının yanına orta göbeğe yerleştirilen pusulaya; Osmanlı Deniz Tarihi'nde adı geçen Piri Reis'in adı verilmiştir. Estetik değer katmak ve orta alanı değerlendirmek için yerleştirilen pusula mekanın kültürel değerini yükselttiği gerekçesi ile Eski Kordon'u imgesel yönden destekleyen kentsel işaretlerden biri olarak değerlendirilmiştir.

Ören Tanıtım Merkezi

Eski Kordon'da Truva Atı'nın yanında Tarihi Troya Ören yerini simgeleyen minyatür bulunmaktadır. Aynı zamanda minyatürün yanında bilgilendirme panolarıyla yer hakkında detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Çanakkale'ye 25 km uzaklıkta Tevfikiye Köy'ünde bulunan tarihi alan yıl içinde birçok yerli yabancı ziyaretçi ağırlamaktadır. Kent için değeri bulunan tarihi alanlardan birinin tanıtımının yapılması için figürlerle desteklenen alan Eski Kordon için imgesel bir işaret olarak değerlendirilmektedir.

Oyun ve Oturma Donatıları

Kentsel tasarım, kullanıcıların ihtiyaçlarına göre yapı ve donatılarla birlikte planlanarak alanın en işlevli haliyle kullanıma sunulmasını amaçlanmaktadır. Lynch yaklaşımına göre imgesel işaretler kent oluşumunu ifade eden ve kullanımları destekleyerek ölçeklere göre değişiklik gösteren kentsel bileşenlerdir. Eski Kordon yapılan gözlemler sonucunda küçük yaşta bulunan bireyler için aktivite alanları ve kentli için değişik formda oturma birimleri ile imgesel işaret oluşturduğu düşünülmektedir.

Manolya Ağacı (*Magnoliaceae*)

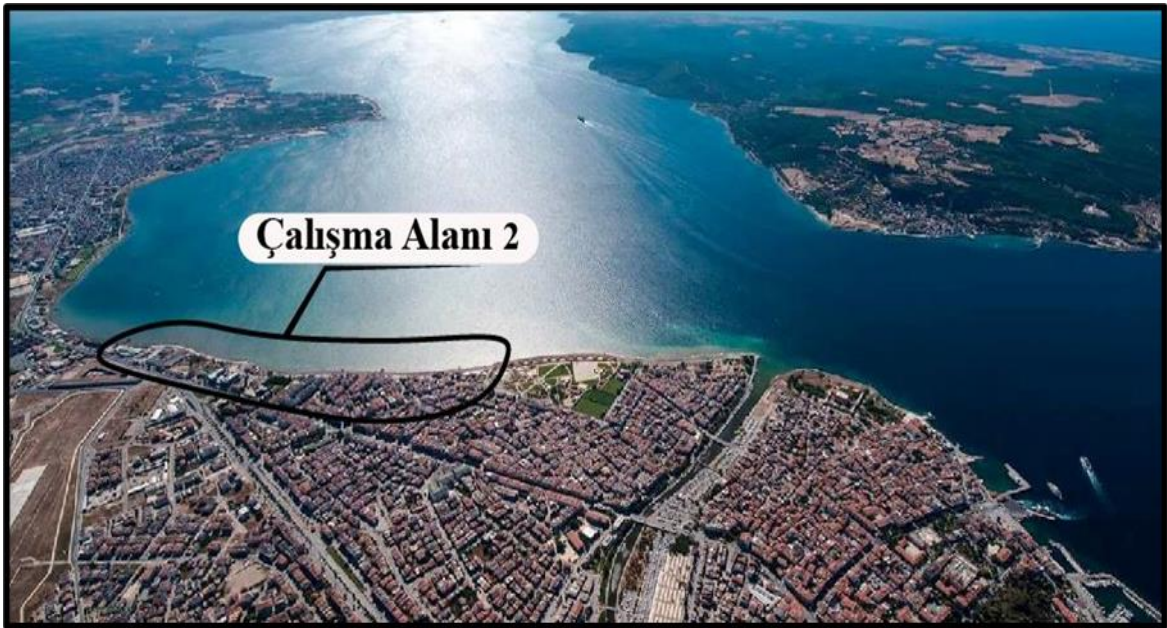
İmgesel işaretlerin incelenen kentsel alana göre yapı, peyzaj, hatta bazı durumlarda bir yol bile olabileceği bilinmektedir. Eski Kordon'da, iskele durağının yanında yükseltilmiş

ve oturma birimi ile birleştirilmiş durumda bulunan büyük Manolya Ağacı (*Magnoliaceae*) bölgenin merkezi konumundadır. Yön tayin edilirken de kullanıldığı bilinen Manolya Ağacı Eski Kordon'un imgesel işaretlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Eski Kordon'da yapılan gözlemler sonucu işaret ögesi oluşturan bileşenler aşağıda verilmiştir (Şekil 59).

Kentsel mekânlarda vurgulayıcı öğeler olarak bilinen imgesel işaretleri, kolaylıkla algılanabilen nesnelere olarak tanımlayan Lynch mekanların okunmasında kullanılabileceklerinden bahsetmektedir. Bu doğrultuda verilen bileşenler kentsel mekânın algılanmasında kentliye ipucu vermektedir. Çocuk oyun alanı oluşturulmak için alana yerleştirilen kaydırak ve diğer çizgi film karakter figürleri imgesel yönden alanın çocuk oyun alanı olduğunu belirtmektedir.

4.4 İkinci Çalışma Alanı: Yeni Kordon

Çanakkale kent merkezinde kıyıyla bağlantısı bulunan ikinci çalışma alanı Yeni Kordon'dur. Elde edilen bilgilere göre Yeni Kordon'un uç kısmı 783 metre kıyı boyu hattınca devlet destekli olarak yeni bir projeye Barış Kordon'u ismi alarak düzenlenmiştir. İkinci çalışma alanına dahil edilen Barış Kordon'u, Lynch'in yaklaşımıyla kentsel bileşenleri ele alınarak incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Şekil 60'ta ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'un konumunu belirtilen görsele yer verilmektedir.

Şekil 60. İkinci Çalışma Alanının Konumunu Gösteren Harita

(URL 45)

Tez kapsamında yaklaşımı ele alınan Lynch, mevcut alandaki bileşenleri beş başlık altında inceleyerek değerlendirmeye almıştır. Lynch, kentsel mekanların bu şekilde incelenmesinin, alanı tanımlamak adına daha fazla olanak sağladığını öne sürmektedir. Yeni Kordon'un Lynch yaklaşımıyla değerlendirmesi yapılan bu bölümde yerinde yapılan gözlemler ve çekilen fotoğraflar kaynak olarak alınmıştır. Yerinde yapılan gözlem sonucu elde edilen bulgular aşağıda aktarılmaktadır.

Yeni Kordon Odak Noktası Bileşeni

Kentsel mekanlarda kullanıcıların hareketlerine göre bazı noktalarda yoğunluk oluşturulduğu bilinmektedir. Odak noktaları olarak adlandırılan bu noktalar çevresiyle sürekli bir etkileşim içerisinde olup kente göre değişiklik gösterebilmektedirler. Kentin okunabilirliğine yardımcı olan odak noktaları birçok çalışmada düğüm noktası olarak ele alınmaktadır. İkinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'un odak noktası bileşeni olarak incelenmesi sonucu oluşturulan harita aşağıda verilmiştir (Şekil 61).

Şekil 61. Yeni Kordon Odak Noktası Analizi

(Orijinal, 2022)

Kentsel mekânda yapılan planlamalar odak noktaları referans alınarak belirlenmektedir. Örneğin rekreasyon ve dinlenme alanları gibi kentsel mekanlar odak noktalarıyla ilişkili olarak planlanmaktadır. Dolayısıyla, odak noktası analizi bize diğer bileşenleri incelerken de yardımcı olacak altlıklar sunmaktadır. Bundan dolayı ikinci çalışma alanında da ilk olarak odak noktaları belirlenerek, incelenmeye alınmıştır.

1 Numaralı Odak Noktası: Çocuk Oyun/Aktif Rekreasyon Alanı

Kentsel mekanlar planlanırken her yaşta kullanıcı kitlesine hitap eden alanların olması istenmektedir. Kendileri vakit geçirirken çocuklarının oyun oynayacağı alanların görüş mesafesi içinde olması, kentlinin kendini güvende hissetmesi için gerekli bir faktördür. Bu sebeple, çocuk oyun alanları tasarımları yapılırken odak noktası olarak belirlenmektedirler. Çocuk oyun alanları çevresine yapılan oturma birimleri alanın bütünlüğünü bozmayacak ve küçük yaşta kullanıcılarına herhangi bir durumda tehlike arz etmeyecek şekilde olmalıdır. Şekil 62’de çocuk oyun alanına ait görsellere yer verilmiştir.

Şekil 62.Yeni Kordon Odak Noktası Çocuk Oyun Alanı

Kıyı boyunca farklı birçok noktaya oyun alanı yerleştirildiği görülmektedir. Alan değerlendirilmesi adına oturma birimleri ile bağlantılı bölgelere konumlandırılan çocuk oyun alanları kentli tarafından kullanılmaktadır. Odak noktası seçilmesinde, etrafındaki alanın yeşil doku kazandırılarak tamamen çimlerle kaplatılması önemli bir etken olarak düşünülmektedir. Kentli oturma birimlerinden çok kendi getirdikleri taşınabilir kamp sandalyeleri veya piknik örtüsü sererek çim alanda vakit geçirirken küçük bireylerin çocuk

oyun alanlarını kullandıkları görülmektedir. Bu durum alanı odak noktası olarak belirten etkenlerdendir.

2 Numaralı Odak Noktası: Kafeler Bölgesi

Kentsel mekanlarda sosyalleşmek adına kullanıcılara bazı işletmelerle alanlar bırakılmaktadır. Özellikle kıyısal alan değerlendirmelerinde sürekli karşılaşılan planlamalar kıyı boyunca kafe ve restoran kurulması şeklinde olmaktadır. İkinci çalışma alanı olan Yeni Kordon bu durum bakımından oldukça zengin görülmektedir. Kentliyi kıyı bölgesine bağlayan ve çeken diğer mekânın kafeler bölgesi olduğu düşünülmektedir. Böylelikle kıyısal bölgenin ikinci odak noktası olarak seçilmiştir. Şekil 63'te kafeler bölgesine ait görsellere yer verilmiştir.

Şekil 63. Yeni Kordon Odak Noktası Kafeler Bölgesi

3 Numaralı Odak Noktası: AVM Giriş Bölgesi

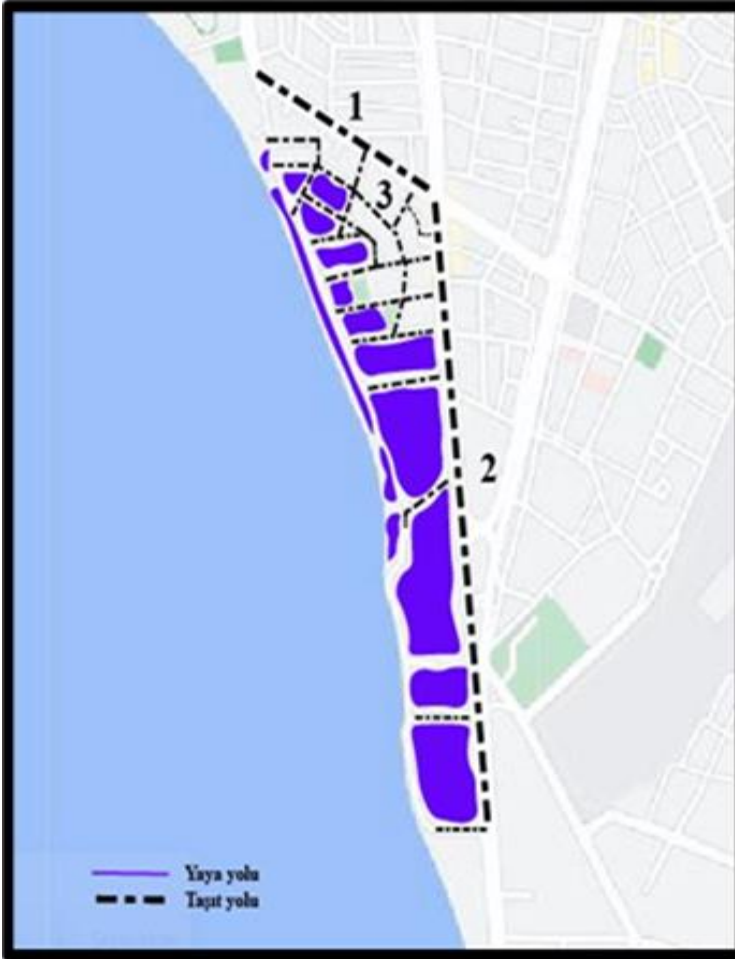
Kentsel mekanlarda kullanıcı yoğunluğuna göre belirlenen odak noktalarını destekleyen referans noktaları bulunmaktadır. Bu noktalar odak noktasının kullanıcı çekmesine ve imgesel yönden güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Yeni Kordon için, yapılan incelemeler sonrasında elde edilen bulgulara göre çocuk oyun alanları birinci derece odak noktası olarak seçilmiştir. Buldukları konum itibarıyla geçiş noktaları ve uzandıkları mekanlar çocuk oyun alanlarına giden kentliyi yönlendirmektedir. Bu sebeple çalışma alanı olan kıyısal mekândan 17Burda alışveriş merkezine doğru ilerlemek için ayrılan yol kesişim noktasıdır ve alanın üç numaralı odak noktası olarak seçilmiştir. Şekil 64'te geçiş bölgesine ait görselle yer verilmiştir.

Şekil 64. Yeni Kordon Odak Noktası AVM Geçiş Bölgesi

Yeni Kordon Yol Bileşeni

Kentsel mekânda imgeyi oluşturan öğeler, kullanıcıların algısı etkileyen heykel, yol veya ağaç olabilmektedir. Yol bileşenine ait oluşturulan analizi gösteren görsel Şekil 65’te verilmiştir.

Şekil 65. Yeni Kordon Yol Bileşeni Analizi

(Orijinal, 2022)

İkinci çalışma alanında ulaşımı sağlayan yollar belirlenmiştir, diğer çalışma alanına oranla yaya yolunun daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yeni Kordon 100.Yıl Caddesi ve Atatürk Caddesi'nin kesişim noktasından başlayarak kıyı boyunca devam etmektedir.

1 Numaralı Taşıt Yolu

İkinci çalışma alanında ele alınan ilk taşıt yolu, 100.Yıl Caddesi'dir. Bu yolun, Yeni Kordon başlangıcından ikinci taşıt yolu olan Atatürk Caddesi'ne kadar ilerlediği görülmektedir. Yol iki şeritli olup, çeşitli işletmelerle çevrilidir. Sınırlandırma elemanı olarak kısa direkler kullanılmıştır. Bu öğeler yolu imgesel olarak destekleyerek algılanabilir olmasına katkı sağlamaktadır. Şekil 66'da ikinci taşıt yoluna ait çekilen fotoğraflar bulunmaktadır.

Şekil 66. Yeni Kordon 100.Yıl Caddesi

2 Numaralı Taşıt Yolu

İkinci çalışma alanında ele alınan taşıt yolu, Atatürk Caddesi olup Şekil 67'de görselde belirtilmiştir.

Şekil 67. Yeni Kordon Atatürk Caddesi

Söz konusu yol aksı, bir numaralı taşı yolu olan 100.Yıl Cadde'sinin bitişinden başlayarak Yeni Kordon'un kıyısı boyunca bir alt şeritten devam ettiği bilinmektedir. Yol iki şeritli olup, ana cadde yapısındadır ve yoğun taşıt kullanımı gözlemlenmektedir.

3 Numaralı Taşıt Yolu

İkinci çalışma alanında ele alınan son taşıt yolu, birinci ve ikinci taşıt yollarından kıyıya erişimi sağlayan ara sokaklardır. Bu yolların haritaya bakıldığı zaman kılcal damarları andıran bir görüntüsü olduğu görülmektedir. Yeni Kordon'da kıyı boyunca taşıt yollarına bağlanan ara sokakların olduğu gözlemlenmektedir. Şekil 68'de üçüncü taşıt yollarına ait çekilen fotoğraflar bulunmaktadır.

Şekil 68. Yeni Kordon Kıyıya Giden Ara Sokaklar

Bisiklet Yolları

Yeni Kordon bölgesinde yürüme yollarıyla bisiklet yollarını ayırt etmek için, Eski Kordon'da olduğu gibi mavi renk kullanılarak bisiklet yolu çizgileri belirlenmiştir. Kıyı boyunca bisiklet yolu mevcuttur ve kent genelinde ÇABİS ismiyle belediyenin tasarladığı bisikletler kentli tarafından özellikle uygun hava koşulları olduğu zamanlar kullanılmaktadır. Bisiklet yolları, yaya ve yürüyüş yolları ile çok iç içe girmiş vaziyette bulunmaktadır. Bu durum Yeni Kordon'da yürüyüş yapan kentlinin yoğunluk olduğu zamanlarda bisiklet yolunu ihlal etmesine sebep olmuştur. Bisiklet yollarına ait çekilen fotoğraflar Şekil 69'da verilmiştir.

Şekil 69. Yeni Kordon Bisiklet Yolları

Yeni Kordon Kenar Bileşeni

Kentsel mekânda bölgeleri, belirleyici ve ayırıcı etkisi bulunan kenarlar, yapısına göre doğal ve yapay olarak ikiye ayrılmaktadır. Lynch, kenarları sürekliliği bozan veya devam ettiren kentsel bileşen olarak ifade etmektedir. Yeni Kordon kıyı boyu hattı, doğal kenar olarak en net şekilde gösterebileceğimiz kenar bileşenini oluşturmaktadır. Diğer taraftan yerleşim bölgesinin başlangıç sınırı yapay kenar olarak Yeni Kordon'u sınırlandırmaktadır. Şekil 70'te kenarlara ait çizgileri gösteren görsele yer verilmiştir.

Şekil 70. Yeni Kordon Kenar Bileşeni Analizi

(Orijinal, 2022)

1 Numaralı Doğal Kenar: Kıyı Çizgisi

İkinci çalışma alanında kıyıyla oluşturulan çizgi doğal kenardır. Şekil 71’de doğal kıyı kenarına ait görseller bulunmaktadır.

Şekil 71. Yeni Kordon Doğal Kenarı

2 Numaralı Yapay Kenar: Yerleşim Alanı

İkinci çalışma alanında ele alınan diğer kenar bileşeni yerleşim alanlarının başladığı sınırdır. Kıyısız alanın deniz ile oluşturduğu doğal sınıra paralel olarak yapılarla oluşturulan yapay kenar bölge oluşumuna katkı sağlamaktadır (Şekil 72).

Şekil 72. Yeni Kordon Yapay Kenar Bileşeni

Yeni Kordon Bölge Bileşeni

Lynch'e göre kentsel mekanlar gösterdikleri karakteristik özellikler bakımından bölgelere ayrılırlar. Kentliler tarafından iki boyutlu olarak algılanan bu bölgeler oluşturulan yoğunluklara göre belirlenmektedir. İkinci çalışma alanı olan Yeni Kordon incelendiği zaman genel olarak rekreasyon faaliyetleri için alanlar bırakıldığı görülmektedir. Şekil 73'te çalışma alanında bölgenmeleri göstermek için oluşturulan analize ait görsel bulunmaktadır.

Şekil 73.Yeni Kordon Bölgeleme Analizi

(Orijinal, 2022)

1.Bölge: AVM Giriş Alanı

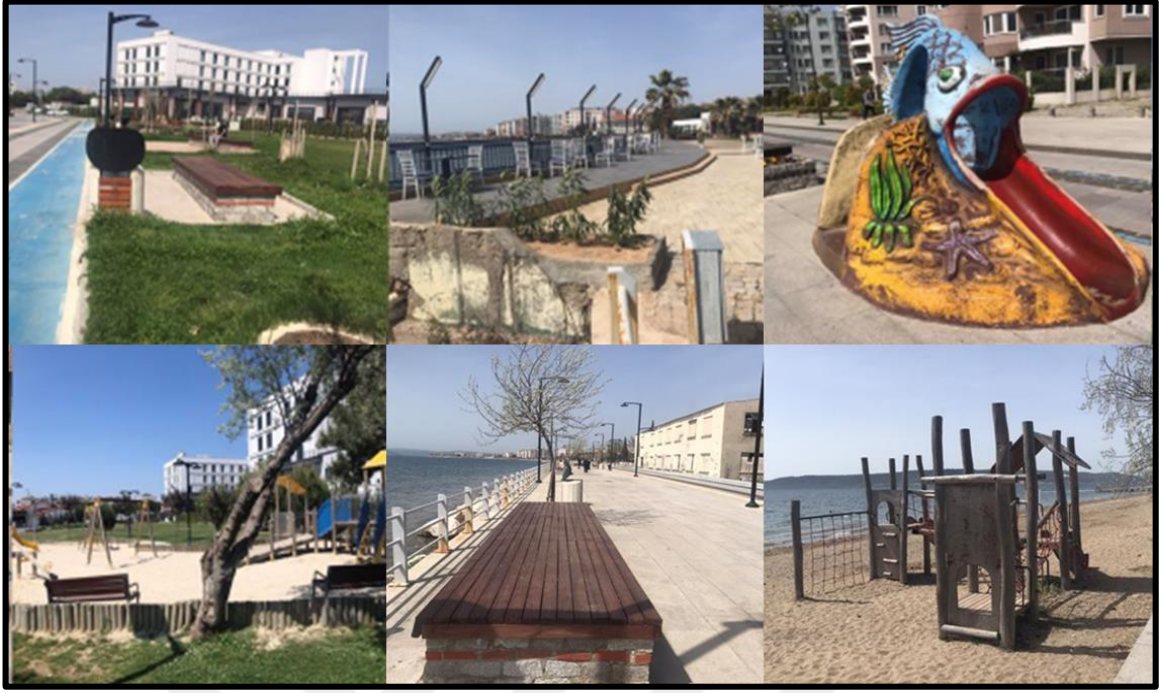
İkinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'da kıyısal alandan kent içine doğru uzanan yolda AVM bölgesine geçiş için planlanan güzergâh, bu bölgeyi temsil etmektedir. Oldukça geniş bir alanı kaplayarak devamında kıyı boyunca kafelerle çevrili olduğu için ayrı bir bölge olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Şekil 74'te geçiş bölgesine ait görsel yer verilmiştir.

Şekil 74. Yeni Kordon AVM Giriş Bölgesi

2.Bölge: Rekreasyon Alanları

Kentlilerin gün içinde boş vakitlerini değerlendirmek için yaptıkları aktiviteler rekreasyonel aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Kentsel mekanlar planlanırken kentli için rekreasyonel alanlar bırakılmaktadır. Bu alanlar bazı kentlerde kıyasal alan çevresinde boşluk bırakılarak kentlinin kendisini tamamlayacağı şekilde tasarlanmaktadır. Yapılan gözlemler sırasında genellikle kıyasal alanlarda çocuk oyun ve dinlenme alanları kent yapısına uygun donatılarla tasarlanarak rekreasyonel bölgeler oluşturulmaktadır. Şekil 75'te Yeni Kordon çalışma alanında tespit edilen rekreasyon bölgeleri verilmiştir.

Şekil 75.Yeni Kordon Rekreasyon Bölgeleri

Yeni Kordon İşaret Bileşeni

Kenti ifade eden ve kolay algılanan kentsel öğeler olarak ifade edilen işaretler ele alınan kentsel mekânın ölçeğine göre değişiklik gösterebilmektedir. Yeni Kordon işaret ögesi olarak incelendiğinde en belirgin işaretlerin fabrika bacası ve sert zemine işlenen güvercin figürü olduğu gözlemlenmiştir. Bunların yanı sıra yaya bölgelerine belirli aralıklarla yerleştirilen çocuk oyun donatıları (balık figürü, kaplumbağa evi vb.) imgesel olarak alanı güçlendirmektedir. İkinci çalışma alanı için tespit edilen diğer kentsel işaret öğeleri Şekil 76’da verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve TARTIŞMA

Lynch, iyi tasarlanmış çevrenin kullanıcıya güven vereceğini öne sürmektedir. Sahip olduğu değerlerle algılanıp imgeselleştirilen kentler, görsel olarak daha ön plandadır. Hızlı gelişme gösteren kentler, bireylerin geçmişten bugüne yaşantılarını ve değerlerini yansıtan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent merkezinde kıyısı bulunan Çanakkale gibi kentler alternatif olarak kıyı erişimi sağladığından gelişimleri daha hızlı olup fiziki yapı olarak daha karmaşık görünüm sergilemektedirler. Dolayısıyla kentsel tasarım çalışmalarına kıyı etkisi de dahil olmaktadır. Yapılan incelemeler sonucu ele alınan yaklaşımla kent merkezindeki kıyısal alanların bileşenleri belirlenmiş ve Lynch'in yaklaşımındaki başlıklar altında toplanarak değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, Çanakkale kent merkezinden seçilen 2 kıyısal alanın imgesel olarak karakter okuması gerçekleştirilmiş ve alanlar karşılaştırılarak değerlendirilmede bulunulmuştur.

Her alanın kendi karakteristik özelliklere sahip olduğu, Çanakkale Kenti, kıyısal alanları ve tarihi miras alanlarının oluşturduğu peyzaj değerleriyle birlikte karmaşık peyzaj yapısı oluşturduğu tespit edilmiştir. Karakter bazında kentsel okuması gerçekleştirilen Çanakkale Kenti'nin imgesel olarak güçlü kentsel öğelere sahip olduğu görülmektedir. Kentliler tarafından, mekânı tanıma ve algılamadaki sürecin araştırmacı gözünden yapılan değerlendirmelerle elde edilen tespitler çalışmaya eklenmiştir.

Ünlü bir şehir plancısı olan ve tez kapsamında yaklaşımı ele alınan Lynch, kentsel mekânı belirlediği beş ana başlıkta inceleyerek bileşenleri bu başlıklara yerleştirmiş ve kenti bu çerçevede irdelemiştir. Image of City adlı kitabından da alıntılar eklenerek açıklanan bu yaklaşımın, kent merkezinden seçilen kıyısal alanların karakter okuması için kullanımı gerçekleştirilmiştir. Ele alınan iki çalışma alanında, tespit edilen bileşenlerin karşılaştırılması görseller ile desteklenerek açıklanmıştır. Kıyısal alandaki bileşenler yerinde yapılan inceleme sonucunda, öne çıkan ve özgün nitelikleriyle anlatılmıştır.

Bu bağlamda kent incelendiğinde birinci çalışma alanı olan Eski Kordon için en belirgin işaret öğesinin Truva Atı olduğu gözlemlenmiştir. Bazen kentte mevcut olan tek bir

öge kentin kimliğini belirleyerek tarihini gözler önüne serebilmektedir. Sahip olduğu tarihi değer ve bölgedeki dikkat çekici özelliği, işaret ögesi olma durumunu kanıtlar niteliktedir. Çanakkale kentinden bahsedilince bireylerin zihninde Truva Atı'nın canlanıyor olması seçilen işaret ögesinin, en belirgin işaret ögesi olarak bölgeyi tanımladığını desteklemektedir. Diğer taraftan ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'da işaret ögesi olarak incelendiğinde fabrika bacası ve zemine işlenen kuş figürünün kentsel işaretler olduğu gözlemlenmiştir. Çanakkale kenti bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında Truva Atı'nın baskın kentsel işaret ögesi olarak kendini gösterdiği bilinmektedir. Diğer taraftan ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'da ise Truva Atı kadar güçlü imge oluşturacak kentsel işaret ögesinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Alana işaret ögesi niteliği kazandıracak yapı veya öğeler eklenerek Yeni Kordon'un imgesel olarak güçlendirilebileceği düşünülmektedir. Şekil 77'de iki çalışma alanında belirlenen işaret öğelerinin karşılaştırılması yapılmıştır.

Şekil 77. Çalışma Alanları İşaret Bileşeni Karşılaştırılması

(Orijinal, 2022)

Jeopolitik konumu itibariyle önemli denizlere kıyısı olan kent, odak noktası bileşeni olarak incelendiğinde, birinci çalışma alanı olan Eski Kordon'un odak noktasının İskele Meydanı olduğu belirlenmiştir. Meydanlar tasarım aşamasından uygulama aşamasında kadar her etapta odak noktası olarak planlanırlar. Kent içinde ana güzergahın odak noktalarıyla ilişkili olarak yol izlediği görülmektedir. Kent merkezindeki yoğunlaşma İskele Meydanı odaklıdır. Kentlinin vakit geçireceği rekreasyonel alanların birçoğu İskele Meydanı yakın çevresinde konumlanmıştır. Bu durum odak noktası seçilme durumunu destekler bir unsur

oluşturmaktadır. İkinci çalışma alanı olan Yeni Kordon için ise odak noktası olarak çocuk oyun/aktif rekreasyon alanları belirlenmiştir. Odak noktaları kentte ilginin yoğunlaştığı bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanları, kentlinin özellikle havanın güzel olduğu zamanlarda yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Kentlinin oturmak için çocuk oyun alanları çevresine yerleştirilen oturma birimlerinden çok, yeşil alanı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bu durum bireylerin canlı peyzaj elemanlarına olan ilgisini ortaya koymaktadır. Yapılan incelemeler sonrasında ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'un odak noktası bileşeni olarak birinci çalışma alanına göre daha zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Bu duruma öneri olarak, alanda odak noktası oluşturabilecek ve kentlinin dikkatini çekecek ilgi noktalarının oluşturulması verilebilmektedir. Şekil 78'te iki çalışma alanına ait odak noktalarının karşılaştırılması gösterilmektedir.

Şekil 78. Çalışma Alanları Odak Noktası Bileşeni Karşılaştırılması
(Orijinal, 2022)

Alanlar gösterdikleri karakteristik özelliklere göre bölgelere ayrılarak nitelendirilirler. Eski Kordon bölgelere ayrılırken yapılan gözlem sırasında kullanıcıların alanda yaptıkları faaliyetler dikkate alınmıştır. İskele Meydanı; kafeler bölgesi, balık tutma alanı, geçiş bölgeleri ve rekreasyon alanları olmak üzere kullanıcı faaliyetlerine göre bölgelere ayrılmıştır. İkinci çalışma alanında çocuk oyun alanları, kafeler bölgesi, sosyal tesis, özel mülk ve rekreasyon alanları mevcuttur. Yeni Kordon bölgelenmelerine bakıldığı zaman ilk çalışma alanına göre daha fazla rekreasyon ve serbest etkinlik alanına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum yaz döneminde Yeni Kordon'un kentliye daha çekici gelmesini ve

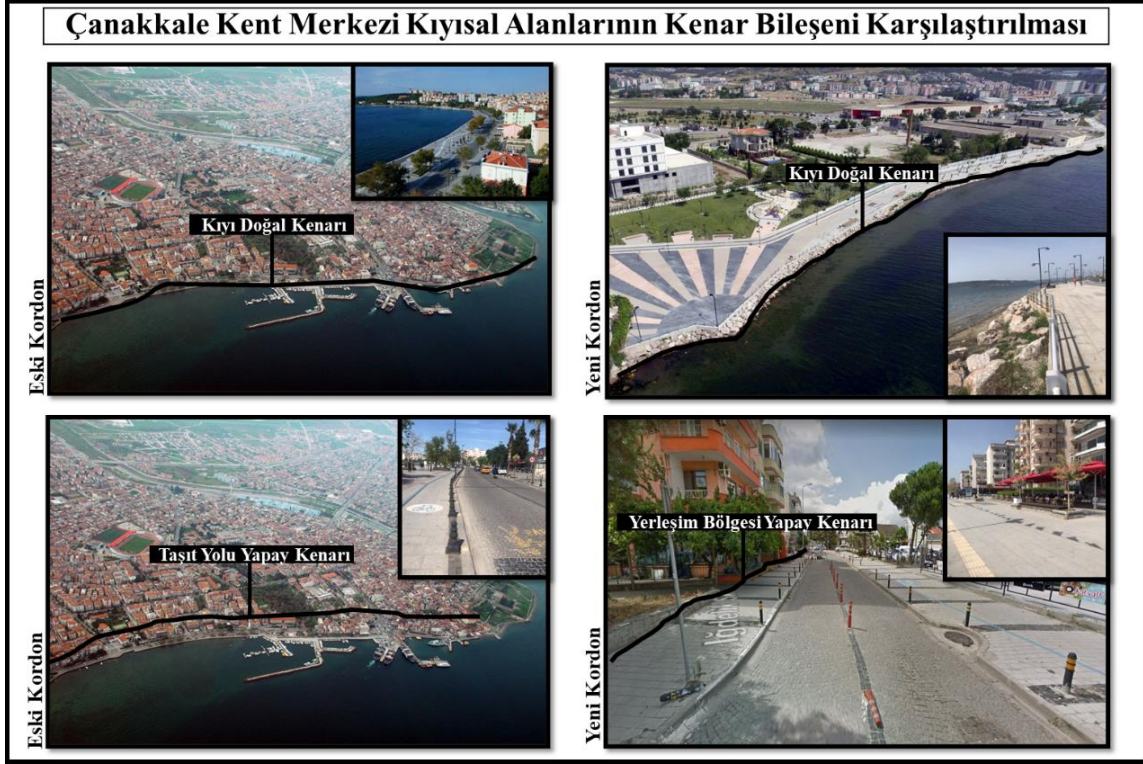
kentte akışın o tarafa doğru olmasını sağlamaktadır. Diğer bir etken olarak Eski Kordon'un yeşil alan bakımından zayıf kalması ve kentlinin Yeni Kordon'daki yeşil alanda vakit geçirmek istemesi gösterilebilir. Elde edilen bulgulara göre Eski Kordon'da yeşillendirme çalışması yapılmalı ve bu kapsamda alana uygun bitkilerin belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra rekreasyon ve serbest etkinlik alanları olarak da yetersiz bulunan Eski Kordon için kentliye vakit geçireceği alanların yaratılması, öneri olarak verilebilmektedir. (Şekil 79).

Şekil 79. Çalışma Alanları Bölgeleme Bileşeni Karşılaştırılması
(Orijinal, 2022)

Çanakkale, boğaz kenarında kurulan bir kenttir ve bu durum kenti doğal bir kıyı kenti niteliğine getirmektedir. Kentsel mekanlardaki bölgelemeleri belirleyen kenar bileşeni kapsamında yapılan incelemelerde birinci çalışma alanı olan Eski Kordon için doğal kenar olarak kıyı çizgisi belirlenmiştir. Fakat elde edilen bilgilere göre bu alan kıyı dolgu bölgesidir ve kıyı çizgisi sonradan değiştirilmiştir. Günümüzdeki haliyle kıyı çizgisi olarak gözlemlenen bu alan, doğal kenar olarak seçilmiştir. Yapay kenarı ise Kayserili Ahmet Paşa Caddesi oluşturmaktadır. Yeni Kordon'da da doğal kenar aynı şekilde kıyı çizgisi iken yapay kenarı yerleşim bölgelerinin başladığı alan oluşturmaktadır. Bu durum yapay kenar bileşeninin ele alınan bölgeye göre farklılık gösterebileceğini belirtmektedir. Çanakkale gibi kıyı kentlerinde sınırlar kentin ilk kurulduğu andan itibaren kentin gelişimiyle ve yerleşim bölgelerinin farklı alanlara yönelmesiyle sürekli değişim gösterebilmektedir. Büyük bir kısmında kumsal alan bulunan Yeni kordon, kıyı değerlendirilmesine ek olarak denize girme imkânı da sunduğu için kenar bileşeni olarak daha güçlü kentsel imgeye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Eski Kordon'da kentlinin kıyıyla ilişki kuracağı alanların yetersizliği

göz önünde bulundurularak, kenar bileşeni olarak daha zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Alanda kentle kıyı ilişkisini güçlendirecek rekreasyon alanları yaratmak ve kıyı değerlendirme uygulamalarının kent genelinde faaliyete geçmesi, gösterilebilecek öneriler arasındadır. Şekil 80’de kenar bileşenine ait iki çalışma alanının karşılaştırılması yapılmıştır.

Şekil 80. Çalışma Alanları Kenar Bileşeni Karşılaştırılması
(Orijinal, 2022)

Ulaşım kentteki en temel ihtiyaçlarımızdan biridir. Kentsel mekanda kullanıcılar aktif olarak sürekli hareket halindedirler. Kullanıcıların hareketlerini yönlendirmek için kentlerde odak noktalarıyla ve diğer kentsel bileşenlerle bağlantılı olarak bir yol sistemi planlanır. Kent içindeki rekreasyon alanlarının yerleşim bölgelerine olan uzaklığı ve ulaşım kolaylığı (kentsel mekana erişilebilirlik) kentli için önemli sorunlar haline gelebilmektedir. Gelişim gösterdikçe artan trafik sorunu kentlinin gün içinde yolda fazla vakit kaybederek rekreasyon alanlarında geçireceği süreyi kısaltmaktadır. Bu durum kentsel mekandaki çekiciliği ve bölgenmeyi olumsuz etkileyen faktörlerden biridir. Dolayısıyla, yol bileşeni, detaylı planlama ve çözümleme isteyen bir kentsel öğedir. Araçlar için taşıt yolu, yayalar için yaya bölgeleri ve yürüyüş yolları bunlara ek olarak da bisiklet yolları tasarlanır. Birinci

çalışma alanı olan Eski Kordon, yol bileşeni olarak ele alındığında geçiş bölgesiyle bitişik durumda bulunduğundan yoğun taşıt kullanımını görülen caddelerle çevrilidir. Fakat taşıt yolu geniş tutulmamış yayalara ayrılan bölgeye yer bırakılmıştır. Taşıt yolu iki yönden gelen iki taşıtın yavaş ve dikkatli bir şekilde geçişini sağlayacak şekildedir. Taşıtların hızlı geçişine olanak verilmemesi kentlinin güvenliği açısından oldukça önemli bir konudur. Yayalar bölgesinde amaç taşıtların giremediği güvenli alanlar oluşturmaktır. Eski Kordon kıyı şeridi, güvenli bir şekilde yayalara ayrılmıştır. Yaya bölgesine informal çizgilerle bisiklet yolu belirlenmiş ve Çanakkale Belediye'sinin bisiklet kiralama uygulaması olan Çabis duraklarına kadar devam ettirilmiştir. Yeni Kordon ise yol bileşeni olarak incelendiğinde birinci çalışma alanına göre taşıt yolunun daha sakin olduğu gözlemlenmiştir. Yaya bölgeleri ve kentliye bırakılan serbest yürüme bölgelerinin ikinci çalışma alanı olan Yeni Kordon'da daha geniş alana yayıldığı görülmektedir. Bu durum kentlinin yaz döneminde yürüyüş için Yeni Kordon'u tercih etmesini açıklar niteliktedir. İki çalışma alanında da bisiklet yollarının kullanımına yönelik sorunlar tespit edilmiştir. Bu duruma öneri olarak, bisiklet yollarına kot farkı verilmesiyle yaya yollarından ayrımı sağlanacak şekilde bir planlama modeli oluşturulması verilebilir. Şekil 81'de çalışma alanlarına ait yol bileşeninin karşılaştırılması gösterilmiştir.

Şekil 81. Çalışma Alanları Ulaşım Bileşeni Karşılaştırılması

(Orijinal, 2022)

Çalışma kapsamında, Çanakkale kent merkezi ölçeğinde kentlerin ayrıcalıklı mekanları olan kıyasal alanlarda (Eski Kordon ve Yeni Kordon) peyzaj karakterinin değerlendirilmesi sürecinde analiz çalışmalarında araştırmacının inceleme ve gözlem sırasında aldığı notların işlevsel bir araç olarak kullanılabilmesi görülmüştür. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS)'nin peyzajın tanımlanması ve değerlendirilmesi ile ilgili maddelerine istinaden peyzaj değerlerinin analiz edilip karakterinin ortaya çıkarılmasında insan algısı ve etkileşiminin önemini kanıtlar nitelikte bu çalışma yürütülmüştür.

İncelenen karakter çalışmaları sonucunda alanda bulunan bileşenler uygun başlıklara yerleştirilmiştir. Yapılan incelemeler bize göstermiştir ki bir arazi parçasının pek çok peyzaj karakter özelliği gösterebileceği durumlar mevcuttur. Çalışma alanında bir alan, odak noktası iken aynı zamanda aktif/pasif rekreasyon alanı ya da bölgelenmeleri belirleyen bir kenar olma özelliği göstererek farklı karakterler barındırdığı ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmada bir arazi parçasında bulunan peyzaj unsurlarıyla mevcut yapının oluşturduğu bütün, alanın karakteristik özelliğini yansıtmaktadır. Bu ortaya çıkan özelliklere göre kullanımları belirlenen bileşenler bölgelere ayrılmış ve kıyasal mekanların kent içindeki önemi gösterilmiştir.

Peyzaj mimarlığında ele alınan kentsel tasarım ve planlama çalışmalarında sürece dahil edilen yaklaşım esasında imgeleri kullanarak kentin okunması, kentlinin yaşadığı alanı kendisinin tanımlamasına olanak sağlamaktadır. Bireylerin üst seviyede yararlanacağı alanlar yaratmak için mekân tasarlayan peyzaj mimarlarının, bu yaklaşımı kullanarak oluşabilecek herhangi bir problemin önüne geçebilmesi sağlanmaktadır. Çünkü alandaki tüm yapı ve bileşenlerin belirlenen başlıklar altına alınıp incelenmesi detaylı çözümleme içeren bir eylemdir ve tasarımcıların alana tamamen hâkim olmasını sağlayarak başarılı tasarımlar ortaya çıkarmaktadır.

Kent içinde yönlerini bulmalarını kolaylaştıracak olan bu imgeleri okumak peyzaj mimarlığı çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Sonuç olarak imgeleri okunarak karakteri belirlenen alanlarda, yapılan çalışmaların mevcut alana uygunluğunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın ışığında, kentsel tasarım projelerinde mevcut

bileşenlerin odak noktası, yollar, kenar, bölgenmeler ve işaretler başlıklarına ayrılmasıyla imgesel çerçevenin oluşturulabildiği, bu başlıkların dikkate alınmadığı çalışmaların yetersiz veya eksik kalacağını ön görmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Asar, H. (2013). Mimari Mekân Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Ağır, Ç. (2019). Tarihsel Çevrenin Sunduğu İmgeyi Okuyarak Kentsel Kimlik Arayışına Bir Yaklaşım: Aksaray Örneği. Yüksek Lisans Tezi. KTO Karatay Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Konya.
- Alpak, E., Tarakçı, E., Yılmaz, S. (2019). Kıyı Projesi Tasarımı: Araştırma, Tasarlama, Değerlendirme. Konferans: *Uluslararası Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Bilimleri Kongresi*, Kasım 2019, s 95.
- Alpay, B. (2011). Alaplı (Zonguldak) Kent Merkezi ve Kıyı Dolgu Alanı Düzenleme Süreci-Kentsel Tasarım Projeleri. *Inonu University Journal of Art and Design* ISSN: 1309-9876 E-ISSN: 1309-9884. 1, (3): 297-306 Yıllık Özel Sayı/ Annual Special Issue.
- Anonim, 2006. Alaplı (Zonguldak) Belediye Başkanlığı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğü Arasında Yapılan Sözleşme. (E. Erbaş, G. Konuk, T. Tekkökoğlu).
- Anonim, 2019c. <http://peyzaj.agri.ankara.edu.tr/tarihce/> (Erişim Tarihi: 21.04.2022).
- Antrop, M. (2013). A Brief History of Landscape Research. *The Routledge Companion to Landscape Studies*. 12-22.
- Atik, M. (2019). Antalya Akdeniz Örnekleri ile Kırsal Kültürel Peyzaj Karakterleri. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 1 (1), 18-25. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/paud/issue/47106/583457>.
- Arısu, S. (2018). Kent Kentsel Tasarım Kavramında Kentsel Tasarım Rehberlerinin Yeri ve Önemi, *Kent Akademisi*, (2); 243-255.
- Balçık, S., İnceoğlu, M. (2020). Yenilenen Antalya / Konyaaltı Kıyı Düzenlemesinin Alan Kullanım Çeşitliliği Açısından Değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (AKSOS), (8): 57-70.

- Balmori, D. (2010). *A Landscape Manifesto* Diana Balmori. Yale University Press, 279, New Haven and London.
- Bayer, M.Z. (1977). *Peyzaj Mimarisi Bölüm-1*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s 48.
- Bayındır, E. (2014). *Frederick Law Olmsted: Hayatı, Tasarım Yaklaşımı ve Planlamada Peyzaj Mimarlığının Yükselişi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Bayramoğlu, E., Demirkır, M. (2019). *Sürdürülebilir Peyzaj Kavramında Kentsel Altyapı Sistemi: Trabzon Sahil Örneği*. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 16, (2): 134-147.
- Besim, Y. (2007). *Özgün Kentsel Mekanların Okunması ve Belirlenmesi Üzerine Analitik Bir Çalışma: Bodrum Türkkuyusu Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilsel, A., Bilsel, G., Türkoğlu, K., Erkal, F.N., Erciyes, F., Kaplan, H. (1992). 'Kent Planlamada Değişen Öncelikler ve Kentsel Tasarım'. 2. *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*, M.S.Ü Matbaası, İstanbul.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L., & Stone, A. (1992). *Public Space*. Cambridge: Nowy Jork.
- Colman, F. (2010). *Notes on the Feminist Manifesto: The strategic Use of Hope*. *Journal for Cultural Research*, 14: (4), 375-392.
- ÇEDPGM (2006). *Zonguldak, Bartın, Karabük Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu*. Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Daoyong, L, Hengyi, Z., Qilin, H. (2021). *Urban Space Reshaping Based on Regional Urban Design: A Case Study of Urban Design of Taiping Bay Wharf Area in Yantai City*. *Journal of Landscape Research*. Aug2021, Vol. 13,(4): 5-8.
- Derman, H. (2010). *Haliç Bütünü İçinde Fener-Balat Yerleşiminin Kentsel Tasarım İlkeleri ve Gestalt Kuramı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dinler, M., Güçhan, N. (2016). *Fener Ve Balat'ın Dönüşümü Üzerine: Üç Vizyon / Üç Dönem / Üç Ayrı "Koruma" Anlayışı*. TÜBA-KED 14/2016.

- Gündüz, S. (2019). Kentin Çevre Dostu İmajını Kentsel Donatılar Üzerinden Okuma: Milano Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Erdönmez, E., Çelik, F. (2016). Kentsel Mekânda Kamusal Alan İlişkileri Public Space Relations In The Urban Area, TÜBA-KED 14/2016 s147.
- Erkal, N. (2006). “İspanya Kentlerinde Güncel Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Barcelona Örneği”, TMMOB, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya-01, Kentsel Dönüşüm Tartışmaları, Bülten 40 Mayıs-Haziran 2006, s.66–69.
- Erkmen, B. (2015). Kentsel Kıyı Alanlarının Yeniden Canlandırılması: İstanbul Limanı’na İlişkin Bir Öneri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Farrell, M., Cooper, A., Yates, K. (2015). Challenges and Benefits in the Design of Coastal Walking and Cycling Amenities: Toward a More Integrated Coastal Management Approach. *Coastal Management*, 43:628–650, 2015 ISSN: 0892-0753 print / 1521-0421 online DOI: 10.1080/08920753.2015.1086950.
- Hacıhasanoğlu, O., Örer, G. (1998). “Architectural and Urban Identities of Istanbul”. *Open House International*, Cilt:23, (1):52-60.
- Kanabakan, A. (2013). Antalya – Serik Bölgesi Peyzaj Toponimlerinin İncelenmesi.
- Karadayı, G. (2000). Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği ve Görsel Etki Değerlendirmesi: Trabzon Örneği. Yüksek Lisans Tezi. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon.
- Kaplan, H., Bayraktar, N., Tekel, A., Çalgüner, T., Yalçın, Ö. (2003). Kentsel Tasarım Süreci ve Yöntemine İlişkin Bir Alan Çalışması; Çeşme-Dalyan Yerleşiminde Yeni Bir Yöntem Denemesi. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der.* Cilt 18,(2): 4.
- Kaplan, A. (2007). Eğitim-Öğretim-Araştırma-Uygulama Etkileşimi Bağlamında Peyzaj Mimarlığı Meslek Disiplininde Orta Bir Platform Oluşturma Gereği. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, (1-2); 62-67.
- Kemeç, H. (2020). Kentsel Tasarım İlkeleri ve Politikaları. İstanbul Okan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü.

- Keskin, P. (2019). Diana Balmori'nin 'Bir Peyzaj Manifestosu' Üzerine İncelemeler ve Türkiye'de Peyzaj Mimarlığının Geleceği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, A. (1999). Kıyıdan Geri Çekilme Sürecinde Kent-Kıyı İlişkisi, Kentsel Kıyı Tanımı ve Bu Kavrama Dayalı Kentsel Kıyı Gelişme Stratejileri: İstanbul Örneği. Doktora Tezi. Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koca, Y. (2017). Dardanelles, Hellespont, Çanakkale: Çanakkale Haritaları. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, Bahar Sayı (22):109-134.
- Koç, A. (2017). Yukarı Aras Havzası Örneğinde Peyzaj Karakter Analizi. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Koç, A. (2020). Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi: Pasinler-Köprüköy (Erzurum) İlçeleri Örneği, Cilt 51(2): 126-139, <https://doi.org/10.17097/ataunizfd.596643>.
- Koh, J. (2008). On A Landscape Approach to Design and an Eco-Poetic Approach to Landscape. ECLAS- Alnarp, <https://coreac.uk/download/pdf/29257167>. (Erişim Tarihi: 12.12.2018).
- Köse, Y., Şahin, Ş. (2017). Bir Kırsal Yerleşim Olarak Evciler Mahallesi Peyzaj Özellikleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, DOI: 10.5505/jas.2017.62634.
- Li, A., Yuan, X., Liu, L., and Fan, X. (2020). Coastal Marine Architecture Design Based on Urban Space Renewal. In: Li, L. and Huang, X. (eds.), Sustainable Development in Coastal Regions: A Perspective of Environment, Economy, and Technology. *Journal of Coastal Research*, Special Issue (112): 12-14, Coconut Creek (Florida), ISSN 0749-0208. S.12
- Lynch, K. (1960). The Image of the City, The MIT Press, Cambridge.
- Martin, J. (2006). Landscape Character Assessment (LCA) in Ireland: Baseline Audit and Evaluation. Heritage Council. ISBN 978-1-906304-01-0, Dublin.
- Martorell, O., Bohigas, D., MacKay, A. (1992). The Olympic Village. Barcelona 92: Architecture, Parks, Leisure Port.

- Sağlık, A., Kelkit, A., Sağlık, E. (2012). Kentsel Kıyı Alanlarında Yerleşim Baskısı Sonucu Oluşan Çevresel Sorunlar: Çanakkale Kenti Örneği. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi* 5 (2): 145-149.
- Savaş, D., Özdemir, C. (2020). Çanakkale'nin Turizm Gelişiminde Kültürel Miras Değerleri. *Journal of Global Tourism and Technology Research*, 1 (1), 78-88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgttr/issue/60212/874105>.
- Sayın, G. (2011). Sayın Kentsel Yerleşim Alanlarında Peyzaj Kalitesini Artıracak Ölçütlerin Saptanması ve Dikmen Vadisi Örneğinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçmen, S. (2019). Kentsel Kıyı Alanlarının Mekansal Özelliklerine Yönelik Bir Model Önerisi: İstanbul Örneği. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Semerci, F. (2008). Kentsel Tasarım Gereklilikleri Açısından Beyazıt Meydanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şolt, B. (2018). Kentlilerin Kıyı Alanı Düzenlemesine Bakışı: Alaplı Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10 (2): 55-62 Dergipark.Gov.Tr/Aksarayiibd.
- Tazebay, İ., Kaymaz, I. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Zpm452 Peyzaj Yönetimi Dersi.
- Tobey, J., P. Rubinoff, D. Robadue Jr., G. Ricci, R. Volk, J. Furlow, and G. Anderson. (2010). Practicing Coastal Adaption to Climate Change; Lessons for Integrated Coastal Management. *Coastal Management*, 38 (3): 317–335.
- Tokuş, M. (2012). Kentsel Yeşil Ağlar: İstanbul Sarıyer Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Topal, A. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir? *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 6,(1): 277.
- Tülek, B., Atik, M. (2017). Ilgaz Bölgesi Devrez Alt Havzası Örneğinde Peyzaj Karakter Alanlarının Belirlenmesi. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 30(3): 197-204. Çankırı. DOI: 10.29136/mediterranean.359804.

- Uzun, M. (2014). Endüstri Alanı Dönüşüm Projesi Sekapark'ın (Kocaeli-İzmit) Kıyı Kullanımına Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: (30): 154-179 Doi: 10.14781/Mcd.2014308149.
- Uzun, O. (2018). Türkiye Peyzajlarının, Peyzaj Karakter Tip ve Alanlarının Tanımlanması, *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 3-6 Ekim, Ankara.
- Will, H. (2005). Cultural Landscape History – Possibilities For Protection, Participating Institutions, and Investigation Methods in England. *Naturschutz Undlandschaftsplanung* 37,(11): 336–34.
- Önemli, S. (2007). Stratejik Planlama- Kentsel Projeler İlişkisi ve Kentsel Kıyı Tasarımı: İstanbul Tarihi Yarımada Kıyı Bandı Üzerine Bir İrdeleme. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, S., Yıldız, H., Dostoğlu, N. (2018). Kültürel Miras Alanları için Kullanıcı Odaklı Bir Kentsel Tasarım Rehberi Modeli: Bursa Hanlar Bölgesi Örneği. *Megaron*, 13(4): 584-596.
- Pirenne, H. (1994). *Ortaçağ Kentleri-Kökenleri ve Ticaretin Canlanması* . (Ortaylı, İ. Çev.). İletişim Yayınları, Ankara.
- Yazgan, M. ve Erdoğan, E. (1992). Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. *Peyzaj Mimarisi Dergisi Yayınları 2*, Ankara.
- Yücel, M., Aslanboğa, İ. ve Korkut, A. (2008). Peyzaj Mimarlığı Terimleri Sözlüğü. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayınları, Yayın No: 2008/4, Ankara.
- Zhu, X. (2020). Optimization Design of Public Space Structure in Coastal Cities Based on Interactive Design. in: Guido Aldana, P.A. and Kantamaneni, K. (Eds.), *Advances in Water Resources, Coastal Management, and Marine Science Technology. Journal Of Coastal Research*, Special Issue No. (104): 751–755. Coconut Creek (Florida), ISSN 0749-0208.

İnternet Kaynakları

- URL 1. (Erişim Tarihi: 31.03.2022 18:00), <https://gezimanya.com/new-york-city-ny/gezilecek-yerler/central-park>.

URL 2. (Erişim Tarihi: 18.05.2022 14:11), <https://v3.arkitera.com/h44325-central-park-150-yasinda.htm>.

URL 3. (Erişim Tarihi: 20.01.2022 19:15), <https://www.dersimiz.com/meslekler-hakkinda-bilgiler/peyzaj-mimari-oku-23073> 31.03.2022 16.37.

URL 4. (Erişim Tarihi: 20.01.2022 20:45), https://tr.wikipedia.org/wiki/Peyzaj_mimarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.

URL 5. (Erişim Tarihi: 17.04.2022 12.08), https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/149149/mod_resource/content/0/2%20K%C4%B1rsal%20alan%C4%B1n%20tan%C4%B1mlanmas%C4%B1%2C%20k%C4%B1r%20ve%20kent%20ayr%C4%B1m%C4%B1.pdf.

URL 6. (Erişim Tarihi: 17.04.2022 11:59), <https://mpgm.csb.gov.tr/kirsal-alanlara-yonelik-calismalar-i-87465>.

URL 7. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 16:42), <http://balikesirmemleket.com/pelitkoy-sahilleri-korfezin-cazibe-merkezi-oldu-hd-7731.html>.

URL 8. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 16:38), <https://tr.foursquare.com/v/kumburun-taskapi-plaji/4fe5eea2e4b0daa8b5c7c0cf/photos>.

URL 9. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 16:48), <https://gezilmesigerekenyerler.com/kiyikoy-gezi-rehberi>.

URL 10. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 16:32), <https://yolcu360.com/blog/keremkoy-egenin-koynunda-uyuyan-bir-sakli-cennet-ayvalik/>.

URL 11. (Erişim Tarihi: 05.04.2022 17:05), <https://www.arkitera.com/wp-content/uploads/2021/11/ea-seka-1.jpg>.

URL 12. (Erişim Tarihi: 05.04.2022 17:17), <https://www.tektonika.com.tr/panel/assets/images/project/detail/260.jpg>.

URL 13. (Erişim Tarihi: 05.04.2022 16:58), <https://www.arkitera.com/haber/seka-kultur-havzasi-fikir-projesi-kamuoyu-ile-paylasildi/>.

URL 14. (Erişim Tarihi: 15.04.2022 03:14), <https://9lib.net/article/pirrama-kentsel-k%C4%B1y%C4%B1-park%C4%B1-projesi-nin-de%C4%9Ferlendirilmesi.ozl833gq>.

URL 15. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 12:40), <http://i.huffpost.com/gen/1431025/images/o-HOVENRING-NETHERLANDS-BIKE-ROUNDAABOUT-facebook.jpg>.

URL 16. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 12:44),
https://t4.ftcdn.net/jpg/02/52/15/95/360_F_252159531_5hyXvKjfN406Oj3HT3G6ADrWmUxOeBLZ.jpg.

URL 17. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 12:46), <https://listelist.com/wp-content/uploads/2014/09/dunya-cadde-listelist.jpg>.

URL 18. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 12:55), <https://listelist.com/wp-content/uploads/2014/09/lombard-listelist.jpg>.

URL 19. (Erişim Tarihi: 04.04.2020 22:15),
<http://www.ghgazete.com/images/articles/large/kiyi-kenar-fotograf.jpg>.

URL 20. (Erişim Tarihi: 04.04.2020 22:21), <https://www.rehbercanakkale.com/saricay-civarinda-yerlesim-alanlarindaki-vatandasa-uyari/556/>.

URL 21. (Erişim Tarihi: 24.05.2022 01:50), <https://www.etnikce.com/mobil/gaziantepin-etnik-yapisi-h315.html>.

URL 22. (Erişim Tarihi: 04.04.2022 13:40), <https://haberglobal.com.tr/dunya/paris-in-simgesi-champs-elysees-bahceye-donusturulecek-87474>.

URL 23. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 12:52), <https://listelist.com/wp-content/uploads/2014/09/Nevski-Prospekt-listelist.jpg>.

URL 24. (Erişim Tarihi: 04.04.2022 20:48), <https://www.oncasey.com/wp-content/uploads/2018/08/eyfel-kulesi-gece.jpg>.

URL 25. (Erişim Tarihi: 04.04.2022 21:31),
<https://www.troybook.com/en/kesfet/canakkale-kordonda-truva-ati>.

URL 26. (Erişim Tarihi: 25.04.2022 13:42), <https://www.pratolye.com/18-mart-1915-canakkale-zaferi>.

URL 27. (Erişim Tarihi: (24.04.2022 19:40),
<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87anakkale>

URL 28. (Erişim Tarihi: 24.04.2022 20:41), <https://www.canakkaleicinde.com/icdas-spor-kulubunde-ruzgar-sorfu-egitmeni-kursu/>.

URL 29. (Erişim Tarihi: 06.05.2022 22:12),
<https://www.canakkaletravel.com/haber/guzelyali-sorf-sporunun-merkezi-olabilir.html>

URL 30. (Erişim Tarihi: 14.06.2022 04:10), <https://tr.facebook.com/canakkalegorsel/photos/havadan-%C3%A7anakkalenot-tam-ekran-bak%C4%B1n%C4%B1z-dur-yolcu-marina-kepez-g%C3%BCzelyal%C4%B1-%C5%9Fehitler/845895798903474/>

URL 31. (Erişim Tarihi: 18.05.2022 17:28), <https://www.azbibak.com/cimenlik-kalesi-canakkale/>.

URL 32. (Erişim Tarihi: 05.04.2022 02:56),
https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/%C3%87ANAKKALE_%20kilitbahir%20kalesi%20yandan%20g%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm.jpg.

URL 33. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 10:50),
<https://tr.pinterest.com/pin/365987907200384609/>.

URL 34. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 10:52), <https://www.canakkale.net.tr/canakkale-sehitlik-turu.html>.

URL 35. (Erişim Tarihi: 03.04.2022 00:31),
<https://gokceadaliyiz.com/index.php?/canakkale#.Yo398ahBzDc>.

URL 36. (Erişim Tarihi: 03.04.2022 00:36),
https://www.denizticaretgazetesi.org/images/haberler/iskele_meydani_iskele_meydani_oldu_h4493.jpg.

URL 37. (Erişim Tarihi: 14.06.2022 04:16),
<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87anakkale>

URL 38. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 22:12), <http://www.canakkalekentkonseyi.org/iskele-meydani/>.

URL 39. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 13:36), <https://arkeofili.com/troya-savasi-efsanesi/>.

URL 40. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 13:40), <https://www.troybook.com/kesfet/canakkale-kordonda-truva-ati>.

URL 41. (Erişim Tarihi: 25.05.2022 14:41), <https://tr.foursquare.com/v/%C5%9Fakirin-yeri/4bd416d3046076b0785b7771>.

URL 42. (Erişim Tarihi :25.05.2022 14:43), <https://wanderformemories.com/turkey-a-day-in-canakkale/>.

URL 43. (Erişim Tarihi: 23.01.2022 16:30), <https://www.troyexcavations.com/troia-tarihi-milli-parki/>.

URL 44. (Erişim Tarihi: 23.01.2022 16:30), <https://www.haberler.com/canakkale-de-kordona-piri-reis-haritasi-3169547-haberi/>.

URL 45. (Erişim Tarihi: 14.06.2022 04:27), [https://tr-facebook.com/canakkalegorsel/photos/havadan-%C3%A7anakkalenot-tam-ekran-bak%C4%B1n%C4%B1z-dur-yolcu-marina-kepez-g%C3%BCzelyal%C4%B1-%C5%9Fehitler/845895798903474/](https://tr.facebook.com/canakkalegorsel/photos/havadan-%C3%A7anakkalenot-tam-ekran-bak%C4%B1n%C4%B1z-dur-yolcu-marina-kepez-g%C3%BCzelyal%C4%B1-%C5%9Fehitler/845895798903474/)

